

Brüsszel, 2016.2.26.
SWD(2016) 85 final

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM

2016. évi országjelentés – Magyarország

**amely a makrogazdasági egyensúlyhiányok megelőzésével és kiigazításával kapcsolatos
részletes vizsgálatot is tartalmazza**

**Ez a dokumentum az Európai Bizottság szolgálati munkadokumentuma. A
dokumentum nem az Európai Bizottság hivatalos álláspontját képviseli, és arra nézve
nem irányadó.**

TARTALOMJEGYZÉK

Összefoglalás	1
1. Háttér: gazdasági helyzet és kilátások	4
2. Egyensúlyhiány, kockázatok és kiigazítás	12
2.1. Külső fenntarthatóság: folytatódik az adósságállományból adódó sérülékenység kiigazítása	12
2.2. A magán- és a bankszektor kiigazításai	23
2.3. A növekedési potenciál emelése	33
2.4. Mátrix a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás értékeléséhez	36
3. További strukturális kérdések	38
3.1. Költségvetési politika	38
3.2. Munkaerő-piaci és szociális politika	44
3.3. Oktatás és készségek	51
3.4. Üzleti környezet	55
3.5. Hálózatos iparágak és környezet	60
A. Áttekintő táblázat	63
B. A makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás eredménytáblájának mutatói	68
C. Standard táblázatok	69

TÁBLÁZATOK

1.1. Kulcsfontosságú gazdasági, pénzügyi és szociális mutatók – Magyarország	11
2.2.1. Növekedési Hítelprogram	26
2.4.1. Mátrix a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás értékeléséhez (*) - Magyarország	36
B.1. Magyarország eredménytáblája a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás keretében	68
C.1. Pénzügyi piaci mutatók	69
C.2. Munkaerő-piaci és szociális mutatók	70
C.3. Munkaerő-piaci és szociális mutatók (folytatás)	71
C.4. A strukturális politika és az üzleti környezet mutatói	72
C.5. Zöld növekedés	73

ÁBRÁK

1.1.	GDP konstans árákon (2010-es árszint)	4
1.2.	A külső és a belső kereslet hozzájárulása a gazdasági növekedéshez	4
1.3.	Általános infláció és maginfláció	5
1.4.	Nettó hitelnyújtás/hitelfelvétel ágazatonként	7
2.1.1.	A nettó nemzetközi befektetési pozíció összetevői	12
2.1.2.	A külső sérülékenység fő mutatói: Magyarország és a regionális versenytársak	13
2.1.3.	Rövid lejáratú külső adósság	13
2.1.4.	A külső pozíció összetevői (folyó fizetési mérleg és tőkemérleg)	14
2.1.5.	Uniós folyó és tőke-transzferek (a GDP %-ában)	15
2.1.6.	Az export és az import volumennövekedése (2008=100)	18
2.1.7.	A kereskedelmi mérleg alakulása	18
2.1.8.	Magyarország exportpiaci részesedésének alakulása (éves összehasonlítás)	19
2.1.9.	Az exportpiaci részesedés változásának összetevői – áruk (2008–2014, éves átlag)	19
2.1.10.	A reáleffektív árfolyam alakulása (2008=100)	20
2.1.11.	Exportdeflátorok (euróalapon)	20
2.1.12.	Az export értékének megoszlása minőségi kategóriák szerint (2009–2014)	20
2.1.13.	Nettó közvetlen külföldi befektetés: Magyarország és a regionális versenytársak	21
2.1.14.	Korrigált és korrigálatlan nettó kkb-beáramlás a GDP %-ában	21
2.1.15.	Zöldmezős közvetlen külföldi befektetések beáramlása Magyarországra	22
2.2.1.	A magánszektor GDP-arányos adósságállománya – a kelet-közép-európai országok és az euróövezet összehasonlításával	23
2.2.2.	A nem pénzügyi vállalatok GDP-arányos adósságállományának éves változásai	24
2.2.3.	A magánszektor GDP-arányos adósságállománya, fellendülés és fokozatos kiigazítás	24
2.2.4.	Adósságszolgálati arány Magyarországon, nemzetközi összehasonlításban	25
2.2.5.	A nem pénzügyi vállalatok szektorának GDP-arányos adósságállománya	25
2.2.6.	A bankszektor teljes eszközállománya és kockázattal súlyozott eszközei (2008 = 100)	27
2.2.7.	A bankszektor nyereségessége	27
2.2.8.	A magyar bankrendszer átlagos tőke-megfelelési mutatója	28
2.2.9.	A nemteljesítő hitelek aránya	28
2.2.10.	Ötéves hitel-nemteljesítési csereügylet (CDS) Magyarországon és a regionális versenytársaknál	29
2.2.11.	A teljes eszközállomány alakulása Magyarországon, Lengyelországban és a Cseh Köztársaságban	31
2.2.12.	A költség/bevétel arány alakulása Magyarországon, Lengyelországban és a Cseh Köztársaságban	31
2.2.13.	Díjak és jutalékok a teljes eszközállomány százalékában – Magyarországot Lengyelországgal és a Cseh Köztársasággal összehasonlítva	32
2.3.1.	Beruházási ráta (beruházás/GDP) Magyarországon és a regionális versenytársaknál	33
2.3.2.	Potenciális GDP az EU-ban	34
2.3.3.	A potenciális növekedésre vonatkozó különböző becslések	34

2.3.4.	Hozzájárulás a potenciális növekedéshez Magyarországon és a regionális versenytársaknál	35
3.1.1.	Bruttó államadósság-ráta: időbeli összehasonlító adatok és rövidtávú előrejelzés	41
3.1.2.	Bruttó államadósság ráta: az alapforgatókönyv és az alternatív pályák	42
3.2.1.	Aktivitási, foglalkoztatottsági és munkanélküliségi ráták	44
3.2.2.	Munkanélküliségi, ifjúsági munkanélküliségi, NEET-fiatal és tartós munkanélküliségi ráták	45
3.2.3.	Legfeljebb három éves gyermekek beíratása formális gyermekgondozásba 2014-ben	47
3.2.4.	A rendkívüli nélkülözés aránya a régióban (a népesség %-ában)	48
3.2.5.	Az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya (a 0–59 éves népesség arányában))	48
3.3.1.	Munkanélküliségi ráta iskolai végzettség szerint Magyarországon	51
3.3.2.	Foglalkoztatási ráta iskolai végzettség szerint Magyarországon	51
3.3.3.	Szegregációs index 2010–2013	53
3.4.1.	Magyarország – a vállalkozások és a közszektor K+F-kiadásainak intenzitása 2000–2014 között	59

HÁTTÉRMAGYARÁZATOK

1.1.	Beruházási kihívások	8
1.2.	Az uniós költségvetés hozzájárulása a strukturális változáshoz	10
2.1.1.	Az MNB önfinanszírozási programja miként járul hozzá Magyarország külső sérülékenységének csökkentéséhez?	16
2.2.1.	A devizahitelek 2015. évi forintosítási programja	30
3.1.1.	Fejlemények az ágazatspecifikus adókkal kapcsolatban	40

ÖSSZEFOGLALÁS

Ez az országjelentés Magyarország gazdaságát értékeli az Európai Bizottság 2015. november 26-án közzétett éves növekedési jelentése fényében. A növekedési jelentés a 2016. évi uniós gazdaság- és szociálpolitika tekintetében három prioritást javasol: a beruházások újraindítását, a tagállamok gazdaságainak korszerűsítését célzó strukturális reformok végrehajtását és felelős költségvetési politikát. A Bizottság a növekedési jelentéssel egy időben közzétette a riasztási mechanizmus keretében készült jelentést is, amely ötödjére indította útnak a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás éves folyamatát. A riasztási mechanizmus keretében készült jelentés Magyarországot a részletes vizsgálatra kijelölt országok közé sorolta.

Magyarország kiegyensúlyozott, noha továbbra is viszonylag mérsékelt növekedési pályán halad, fokozatosan csökkentve makrogazdasági egyensúlyhiányát. A reál-GDP meghaladja a válság előtti csúcserőértékét, a növekedési potenciál fokozatosan javul. Mindazonáltal Magyarország potenciális növekedési üteme egy teljes százalékponttal elmarad a válság előttről, pedig már az is viszonylag alacsony volt. A GDP 2015-ben a becslések szerint 2,75 %-kal nőtt, ami a magánfogyasztás erősödésére és az export egészséges növekedésére vezethető vissza. Az uniós finanszírozású beruházások csökkenése 2016-ban várhatóan lassítani fogja a növekedést, de azt a magánfogyasztás tartós szintje és az uniós finanszírozású beruházások fokozatos helyreállása 2017-ben már újra valamivel a potenciális szint fölé fogja tornáztatni. Az alacsony energiaárak hatásának lecsengésével az infláció 2017 végére várhatóan visszaáll az MNB által célzott szintre.

A munkaerő-piaci fejlemények kedvezőek voltak, a közelmúltban már a magánszektorban is. Ennek hatására a munkanélküliségi ráta a válság előtti szint alá süllyedt, annak ellenére, hogy az aktivitási ráta gyorsan emelkedett. A tartós munkanélküliségi ráta hasonlóan kedvezően alakult. A szociális ellátásokkal, a korai nyugdíjba vonulással és a nyugdíjkorhatár emelésével kapcsolatos politika szigorodása bővítette a munkaerő-kínálatot. Keresleti oldalon a magánszektorbeli munkahelyteremtés 2013 vége óta erősödik, de a munkanélküliség csökkenéséhez a kivándorlás és a közmunkaprogram gyors növekedése is jócskán hozzájárult. Az aktivitási ráta emelkedésével a munkatényező a népesség

előregedése ellenére pozitívan járul hozzá a potenciális növekedési rátához. A jövőben a magánszektor várhatóan egyre inkább ki fogja venni a részét a munkahelyteremtésből, elősegítve a termelékenységnövekedés gyorsulását.

A beruházások kezdetben jelentős élénkülése átmenetinek bizonyult. A beruházások 2013–2014-ben tapasztalt tekintélyes mértékű növekedése tavaly megállt, és idén az uniós finanszírozású beruházások átmeneti csökkenése miatt várhatóan kis mértékben negatívvá válik. A vállalati hitelezés csökkenése annak ellenére is folytatódott, hogy az MNB több szakpolitikai intézkedést hozott a kkv-hitelezés ösztönzésére; a magánberuházások trendje a közelmúltban újra negatívba fordult. A magánberuházások pangása a hitelezők nem szűnő óvatosságával, a finanszírozási költségeket magasan tartó magas országkockázati prémiummal, illetve a bizonytalan szabályozási és adózási környezettel magyarázható. E tényezők különösen a közvetlen külföldi befektetést akadályozzák. A piaci magánberuházások egészséges mértékű növekedése nélkül a tőkefelhalmozás várhatóan csak mérsékeltten fog hozzájárulni a potenciális növekedéshez és a termelékenység növekedéséhez, különösen az uniós finanszírozású beruházások fokozatos csökkenésével összefüggésben.

A költségvetési hiányt visszafogták, az államadósság aránya fokozatosan csökken. A költségvetési hiány 2015-ben jelentősen csökkent, és 2016–2017-ben várhatóan még alacsonyabb lesz, noha ekkor már főként a gazdasági helyzet javulásának köszönhetően. Az államadósság aránya a válságot követő 2011. évi csúcserőérték óta mérsékeltten csökkent. A csökkenéshez tekintélyes méretű tőkeügyletek és értékelési változások is hozzájárultak.

Magyarország összességében némi haladást ért el a 2015. évi országspecifikus ajánlások végrehajtásában. Az adózás területén némi haladást jelentett a hitelintézetek különadójának jelentős csökkentése. Jelentős haladást jelentett az adócsalás elleni szakpolitikai intézkedések bevezetése. Ezzel egy időben korlátozott mértékű haladás volt megfigyelhető az alacsony keresetűek magas adóterhének csökkentése és az adóigazgatás hatékonyságának javítása terén is. Nem történt azonban haladás a tekintetben, hogy a költségvetési erőforrásokat a közmunkaprogram

helyett az aktív munkaerő-piaci intézkedésekre fordítsák, illetve hogy javítsák a szociális és az álláskeresési ellátások megfelelőségét és lefedettségét. Korlátozott volt továbbá a haladás a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztathatóságának javítása – főként az inkluzív többségi oktatásban való részvételének fokozása – terén. A gazdaságpolitika színvonala összességében javult, de e tekintetben fennállnak még fontos kihívások.

Ami az Európa 2020 stratégia szerinti nemzeti célok megvalósítását illeti, Magyarország jól teljesít az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, a megújuló energia felhasználásának fokozása és a felsőoktatás tekintetében, de több erőfeszítésre van szüksége a foglalkoztatási ráta és a K+F kiadások emelése, illetve a korai iskolaelhagyás és a szegénység csökkentése terén. Az ezen országjelentésben szereplő részletes vizsgálat fő megállapításai és a kapcsolódó szakpolitikai kihívások a következők:

- **A külső egyensúlyhiány jelentősen csökkent, de több kockázat fennmaradt.** A nettó külső kötelezettségek a GDP 116 %-át kitevő 2009. évi értékről 2014-ig 73 %-ra csökkentek. Ez az arány nemzetközi összehasonlításban még mindig magas, de már megközelíti a többi konvergáló gazdaságét, és várhatóan továbbra is gyors ütemben csökken. A gazdaság egyensúlyát a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg tartósan nagy többlete révén sikerült helyreállítani, ami a magánszektor hitelállományának leépítését és az uniós források fokozott beáramlását egyaránt tükrözi. A külső egyenleg javulása a belső kereslet beindulása ellenére is folytatódott. Ez arra vezethető vissza, hogy az autóipar gyors bővülése és az exportorientált szolgáltatóipar révén – a költség-versenyképesség javulásának köszönhetően – részben sikerült visszaszerezni a korábban elvesztett piaci részesedéseket. Emellett a közelmúlt szakpolitikai intézkedései – például a devizaalapú lakossági hitelek forintosítása és az MNB önfinszírozási programja – is hozzájárultak a devizakockázatok további mérsékléséhez és jobb elosztásához. Mindazonáltal a még mindig meglehetősen magas külső adósság és a rövid távú hitelmegújítási igények továbbra is kockázatokat jelentenek a gazdaság számára. Tartós jellegű kihívás az is, hogy

Magyarország csak korlátozottan képes új közvetlen külföldi befektetések vonzására.

- **A belső pénzügyi egyensúlyhiányok csökkentek, de továbbra is fennállnak kihívások.** Magyarországon a válság kezdetekor a magánszektor adósságállománya meglehetősen magas volt, és főként devizahitelekből állt, de az ország e téren jelentős előrelépést ért el. A magánszektor adósságállománya a GDP 117 %-át kitevő 2009. évi csúcserőtről 2014-ig 91 %-ra csökkent, noha ennek elkerülhetetlen következménye volt, hogy a magánszektorbeli hitelezés folyamatos csökkenése a beruházásokat is fékezte. 2015-ben azonban a lakossági hitelezés már az élénkülés jeleit mutatta, noha a vállalati szektorban még várni kell a hasonló fordulatra. A háztartások devizaalapú hiteleinek forintosítása véget vetett az egyik legnagyobb rendszerszintű kockázatnak. A javuló gazdasági környezetnek és a bankokkal szembeni adópolitika enyhülésének köszönhetően kezd helyreállni a bankszektor nyereségessége. A bankok ugyanakkor megfelelő tőkeellátottságuk és jó likviditásuk ellenére továbbra is óvatosan hiteleznek. A jövőben fő kihívásként biztosítani kell a nemteljesítő hitelek magas arányának csökkentését és a magánszektor piaci hitelezésének egészséges mértékű növekedését.
- **A GDP-arányos külső és belső adósság csökkentéséhez döntő fontosságú a növekedési potenciál fokozása és a belső kereslet visszafogásának elkerülése.** Jóllehet, a munkaerő-piaci intézkedések hasznosak voltak e tekintetben, a jelenlegi válaszüton a Magyarország előtt álló fő kihívás az, hogy új megoldást kell találnia a teljes tényezőtermelékenység javítására és a termelőeszköz-beruházások növelésének előmozdítására. A probléma megoldásában a pénzügyi közvetítés olajozottabbá tétele és az innováció támogatása nyújthat segítséget.

A jelentés a magyar gazdaság előtt álló fontos kihívások bemutatása érdekében a következő egyéb kulcskérdéseket is megvizsgálja:

- **Az államadósság aránya az évtized eleje óta csökken, de még mindig magas, ami sérülékennyé teszi az államháztartást.** Az államadósság fenntarthatóságát vizsgáló középtávú modellek szerint a GDP-arányos államadósság egyenletesen csökken a 60 % felé. E tendencia elsősorban a tartósan magas elsődleges többletnek és a közelmúltbeli nyugdíjreformból származó megtakarításoknak köszönhető. Az adósságcsökkentési pálya azonban továbbra is képlékeny. A potenciális kockázatok mérséklése érdekében ezért elengedhetetlen a költségvetési fegyelem fenntartása.
- **Magyarország az adópolitika és az adóigazgatás közelmúltbeli jelentős korszerűsítése ellenére továbbra is alkalmaz ágazati különadókat, ami potenciális akadály a beruházásoknak.** Az ágazati különadók pénzügyi és adminisztratív többletterheket rónak az érintett ágazatokra. 2015-ben jelentősen csökkent a hitelintézetek különadója, ugyanakkor új ágazati különadók bevezetésére is sor került. Negatívumként említhető, hogy több mutató is az adóigazgatás potenciális gyengeségeire utal. Az alacsony keresetűek adóéke még mindig magas, ami nehezítheti foglalkoztathatóságukat.
- **A közmunkaprogram segített a munkanélküliségi ráta csökkentésében, de nem javítja kellő mértékben a résztvevők foglalkoztathatóságát.** Az aktív munkaerő-piaci intézkedések túlzott mértékben hagyatkoznak a közmunkaprogramra, amely azonban nem segíti kellő mértékben a résztvevőket a szükséges új készségek elsajátításában és a nyitott munkaerőpiacon való elhelyezkedésben. Ez azzal a kockázattal jár, hogy a résztvevők – főként az alacsony képzettségű munkavállalók és a hátrányos helyzetű régiók munkavállalói – nem lesznek képesek kilépni a programból.
- **A munkaerőpiac helyzete egyenletesen javul, de a munkaerő-piaci, a szociális és az oktatási politika több kihívással szembesül.** Az álláskeresési ellátások időtartama a legrövidebb az EU-ban, és jelentősen rövidebb, mint az álláskereséshez szükséges átlagidő. A szociális és a szegénységi mutatók nem javultak a gazdaság élénkülésének megfelelően. Emellett úgy tűnik, hogy a szociális védelmi rendszer nem nyújt megfelelő támogatást a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévőknek. Az egészségügyi rendszer szintén komoly kihívásokkal szembesül. Az oktatási rendszer előtt álló fő kihívás, hogy csökkentse a társadalmi-gazdasági különbségeket, és felruhazza a tanulókat a megfelelő alapkészségekkel és kulcskompetenciákkal.
- **A közbeszerzési verseny továbbra is korlátozott, továbbá a magánvállalkozások működését és a beruházásokat a szabályozás kiszámíthatatlan változásai és az adminisztratív terhek is akadályozzák.** Még nem került sor átfogó e-közbeszerzési stratégia kidolgozására, és a korrupciós kockázatok magas szintje sem csökken. A kormányzat tett ugyan lépéseket az adminisztratív terhek csökkentése felé, de a vállalkozások számára továbbra is problémát jelent a magyarországi szolgáltatási ágazatok – például a kiskereskedelem – korlátozó jellegű szabályozása és a folyton változó szabályozási környezet.

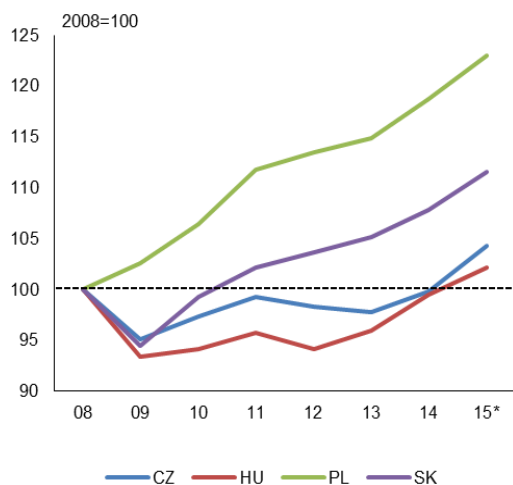
1. HÁTTÉR: GAZDASÁGI HELYZET ÉS KILÁTÁSOK

Makrogazdasági fejlemények

A becslések szerint a magyar gazdaság 2015-ben 2,7 %-kal nőtt, szemben a 2014. évi 3,7 %-kal. A komoly, kettős mélypontú recessziót követően 2013 elején egyeneses fellendülés vette kezdetét. Az élénkület az Európában tapasztalt mérsékelt fellendülés és az uniós finanszírozású beruházások erőteljes beindulása segítette. A gazdasági növekedést legújabbban a magánfogyasztás, továbbá a költségversenyképesség javulásából profitáló nettó export serkentette. Az elmúlt három év szilárd gazdasági teljesítménye dacára Magyarország gazdasága – noha behozta a kettős mélypontú válság okozta veszteségeket – még mindig elmarad a legjobban teljesítő regionális versenytársak mögött (1.1. ábra).

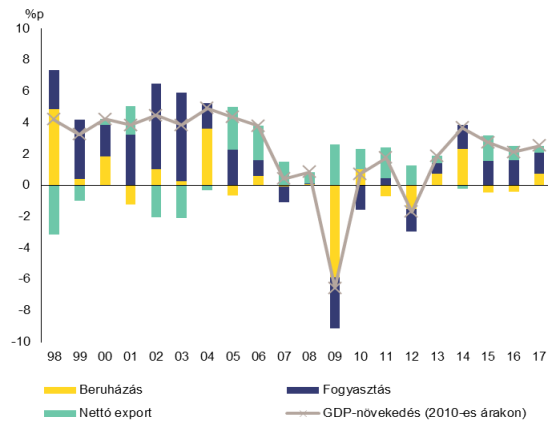
A GDP-növekedés az előrejelzések szerint 2016–2017-ben lényegében stabil marad. 2016-ban várhatóan 2,1 %-ra csökken, mivel az uniós források folyósítása a programozási időszakok közötti váltás miatt átmenetileg lelassul, ugyanakkor a gazdaság pangása mérséklődik. Az uniós finanszírozású projektek végrehajtásának újbóli beindulásával azonban a növekedés 2017-ben várhatóan 2,5 %-ra, kis mértékben a potenciális szint fölé kapaszkodik vissza (1.2. ábra).

1.1. ábra: GDP konstans áron (2010-es árszint)

Forrás: Európai Bizottság Megjegyzés: Az adatok az Európai Bizottság 2016. téli előrejelzésén alapulnak

1.2. ábra: A külső és a belső kereslet hozzájárulása a gazdasági növekedéshez

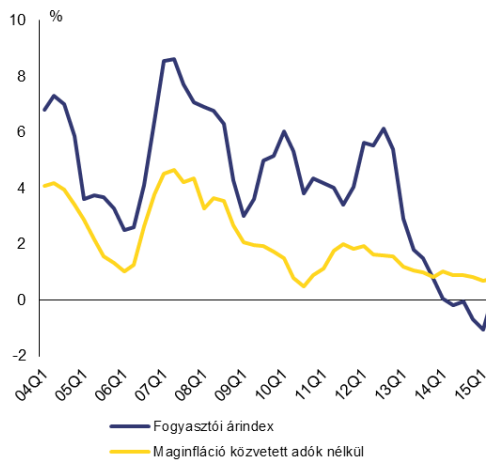
Forrás: Európai Bizottság

A jövőben várhatóan a magánfogyasztás lesz a növekedés hajtóereje, a nettó export hozzájárulása pedig várhatóan csökkenni fog. A háztartások jelzáloghitel-terheit enyhítő intézkedéseknek, az alacsony inflációnak és a nominális bérek jelentős emelkedésének köszönhetően 2015-ben megnőtt a háztartások rendelkezésre álló reáljövedelme, ami fellendítette a fogyasztást (1.2. ábra). A trend a várakozások szerint 2016-ban is folytatódik, amit az egykulcsos szja mértékének 1 százalékpontos csökkentése is elősegít. A beruházások szintje a várakozások szerint még tovább zsugorodik, leginkább az uniós finanszírozás rendelkezésre állásával összefüggésben. Az export stabil növekedése ellenére a nettó export növekedéshez való hozzájárulása a belső kereslet erősödése miatt várhatóan fokozatosan gyengülni fog.

Az infláció az elmúlt évek erőteljes csökkenését követően várhatóan fokozatosan visszaáll az MNB által célzott szintre. Az inflációs ráta a 2013. évi meredek esés után az elmúlt két évben nulla százalék körül stabilizálódott (1.3. ábra). A magyarországi dezinfláció a globális tényezők mellett az alacsony élelmiszerárakkal, a szabályozott energiaárak csökkentésével és a 2012. évi jelentős költségvetési szigorítással magyarázható. A GDP-deflátor 2015-ben az alacsony belső infláció ellenére is 2 % felett maradt, főként a pozitív cserearányhatásnak köszönhetően, ami elősegítette az egészséges mértékű nominális növekedés fennmaradását. Az

előrejelzések szerint az infláció a pozitív kibocsátási rés lassú kinyílásával és az olajárak stabilizálódásával 1,7 %-ra nő, és 2017 végéig várhatóan eléri az MNB által célzott 3 %-os mértéket.

1.3. ábra: **Általános infláció és maginfláció**

(1) Az infláció és a közvetett adók nélküli maginfláció a nemzeti meghatározás szerinti értendő.

Forrás: MNB

Munkaerő-piaci helyzet

A közelmúltbeli szakpolitikai kezdeményezések jelentősen javították a munkaerő-piaci helyzetet, noha a magánszektorbeli munkahelyteremtés továbbra is korlátozott. A munkanélküliségi ráta a 2010–2012 közötti mintegy 11 %-ról 2015-ben 6,75 %-ra csökkent, az aktivitási ráta pedig a 2010–2012 közötti mintegy 63 %-ról 2015-ben 69 %-ra nőtt. A kínálati oldalon egy sor szakpolitikai intézkedéssel, például a szociális ellátásokra vonatkozó politika szigorításával, a nyugdíjkorhatár emelésével és a korai nyugdíjba vonulás feltételeinek szűkítésével a munkaerő-piaci belépésre, illetve a munkaerő-piacon maradásra ösztönözték az embereket. A keresleti oldalon a közmunkaprogram inaktív vagy állás nélküli embereket vezetett vissza a munkaerőpiacra, noha nem a magánszektor szegmensébe (3.2. szakasz). Emellett a határ menti (vagyis külföldön dolgozó, de Magyarországon lakó) munkavállalók aránya elérte a népesség 1 %-át, és úgy tűnik, hogy a munkavállalási célból külföldre távozók száma is növekedett. A foglalkoztatás ugyan a magánszektorban is

élénkült, az általános javulás tekintélyes része azonban a közmunkaprogramnak tulajdonítható.

A jövőben ezek a tényezők továbbra is hozzájárulnak a munkanélküliség csökkentéséhez, de új kihívásokat is teremtenek. A gazdaság egyenletes bővülése mellett a munkanélküliség 2017-ig várhatóan 5 %-ra csökken. A középtávú költségvetési terv a közmunkaprogram bővítését irányozza elő, ami segíti a foglalkoztatás növekedését, de a munkahelyteremtés tartóssága középtávon főként azon áll vagy bukik majd, hogy javul-e a program résztvevőinek magánszektorbeli foglalkoztathatósága. A határ menti és a külföldre távozó munkavállalók számának növekedése csökkentette a hazai munkanélküliséget, ugyanakkor a kialakulóban lévő strukturális munkaerőhiányhoz is hozzájárult. Emellett az aktivitási ráta az elmúlt évek dicséretre méltó fejlődése ellenére még mindig elmarad a regionális versenytársak értékeitől, és mintegy 5 százalékponttal alacsonyabb az uniós átlagnál.

Költségvetési fejlemények és kilátások

A költségvetés hiánya 2015-ben jelentősen csökkent, de a jövőben csak korlátozott javulása várható. A hiány csökkenését strukturális intézkedések segítették, de a jövőben a javulás főként a jobb gazdasági feltételeknek lesz köszönhető. A Bizottság 2016. téli előrejelzése alapján az államháztartás GDP-arányos hiánya a 2014. évi 2,5 %-ról 2015-ben 2,1 %-ra csökkent. A hiány 2017-ig várhatóan tovább csökken, a GDP 1,9 %-ára. A 2016–2017-ben várható mérsékelt hiánycsökkenést főként a ciklikus fellendülés okozza majd, mivel a nyugdíjreformból és a kamatkidadások csökkenéséből származó megtakarításokat az új otthontermelési programra és jelentős adócsökkentésekre tervezik fordítani. Ennek eredményeként a GDP-arányos strukturális egyenleg -2% alatt marad, vagyis nem éri el a GDP $-1,7\%$ -ában meghatározott középtávú költségvetési célt.

Az államadósság várhatóan csökkenő pályán marad. Az adósságráta a 2011. évi 81 %-os csúcstól 2015-ben a becslések szerint kevesebb, mint 76 % alá süllyedt. A ráta csökkenése a meglehetősen alacsony hiányra és a gazdaság javuló teljesítményére vezethető vissza, a trend ugyanakkor leplezi a háttérben meghúzódó

jelentős, mérlegen kívüli tőkeügyleteket és a devizaadósság magas arányából fakadó jelentős értékelési változásokat. Az állam ugyanis átvette a második pillérhez tartozó nyugdíjalapok vagyonát, és tulajdonába került több magánvállalkozás és bank is. Emellett 2015-ben az uniós transzferek késedelmes beérkezése jelentős adósságnövelő hatással járt, anélkül, hogy a hiány emelkedett volna, mivel utóbbit eredményszemléletben számítják. A meglehetősen magas nominális GDP-növekedés és a hiány mérséklődése várhatóan tovább csökkenti majd az adósságrátát, 2017-ben mintegy 72,5 %-ra. A regionális versenytársakéhoz képest azonban így is magas az államadósság szintje.

A menekültek beáramlása tranzitországhként Magyarországot is érintette, de a viszonylag korlátozott költségvetési terheken kívül nem volt hatással a gazdaságra. A menekültek túlnyomó többsége csak átutazott az országon, beáramlásukat 2015. október közepén csaknem teljesen leállították. A kapcsolódó költségvetési többletterhek a becslések szerint 2015-ben 45 milliárd forintot tettek ki (a GDP valamivel több, mint 0,1 %-át), amelynek többsége határellenőrzéssel kapcsolatos kiadás.

Pénzügyi szektor

A magánszektor eladósodottsága és devizakitettsége jelentősen csökkent. A magánszektor adóssága a GDP 120 %-ához közeli 2009. évi csúcstól 2015-ben mintegy 90 %-ra csökkent, noha ennek elkerülhetetlen következménye volt, hogy a magánszektorbeli hitelezés csökkenése a beruházásokat is fékezte. Emellett a GDP 15 %-ának megfelelő mértékű lakossági devizahitelek forintosításával 2015-ben teljesen megszűnt a háztartások korábban nagymértékű devizakitettsége. E változások és a munkaerőpiac fellendülése hatására újraindult a lakossági hitelezés; különösen a jelzáloghitelek állománya nőtt, noha alacsony bázisról. Az új állami otthonteremtési program 2016. évi bevezetésével a trend várhatóan folytatódik. A vállalati hitelezés ugyanakkor még nem kezdett növekedni, mivel a kínálati és a keresleti oldalt is hátráltatják bizonyos tényezők. Az MNB több programot is indított a kkv-hitelek ösztönzésére, eddig azonban csak a meglévő kkv-hitelállományt sikerült stabilizálni. A jövőben a magánszektorbeli beruházások organikusabb és stabilabb

növekedését az MNB közelmúltban bejelentett növekedéstámogató programja és új piaci hitelprogramja fogja segíteni.

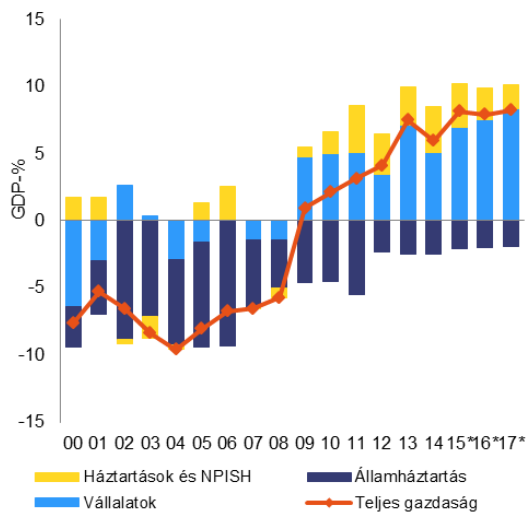
Az elmúlt évben csökkent a bankrendszer sérülékenysége. A bankszektor a jobb gazdasági körülmények között javuló eredményeket mutat fel. A bankok ugyanakkor erős tőkeellátottságuk és jó likviditásuk ellenére továbbra is óvatosan hiteleznek a vállalatoknak. A bankoknak fő kihívásként csökkenteniük kell a hitelkihelyezést akadályozó és a nyereségességet csökkentő nemteljesítő hitelek magas arányát. E tekintetben az újonnan elfogadott magáncsődvédelmi jogszabály és a nemteljesítő hitelek állományának csökkentésére létrehozott két új eszközező társaság nyújthat segítséget (lásd a 2.2. szakaszt).

Külső egyenlegek

A válság után Magyarország nettó külső pozíciója jelentősen javult. Magas külső adóssága és nagy nettó külső kötelezettségei miatt Magyarország a válság kitérésekor különösen sérülékeny volt a külső sokkokkal szemben. A válság után azonban a külső oldalon erőteljes korrekcióra került sor. A kiigazítás főként a magánszektorra érintette: a bruttó megtakarítások növekedtek, a beruházási ráta pedig esett; utóbbi az uniós források fokozott beáramlása ellenére is a válság előtti szinten rekedt. Ennek eredményeként a nettó külső kötelezettségek GDP-arányos szintje a 2009. évi 116 %-ról 2014-ben 73 %-ra csökkent, és a becslések szerint 2015-ben még tovább esett. A gazdaság egyensúlyát a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg tartósan magas többlete révén sikerült helyreállítani, ami a magánszektor hitelállományának leépítését és az uniós források magas szintű beáramlását egyaránt tükrözi. Az ország erős nettó hitelnyújtási pozíciója a belső kereslet közelmúltbeli erősödése ellenére stabil maradt (1.4. ábra). Ez arra vezethető vissza, hogy az autóipar gyors bővülésének és a költségversenyképesség javulásának köszönhetően sikerült visszaszerezni a korábban elvesztett piaci részesedéseket. Az uniós források beáramlásának átmeneti csökkenése ellenére a gazdaság nettó hitelnyújtási pozíciója várhatóan 2016-ban és 2017-ben is magas marad (GDP-arányosan 6,5 %, illetve 7,8 %), mivel a belső kereslet a válság előtti szinthez képest továbbra is visszafogott lesz. E javulás dacára a még mindig meglehetősen magas külső adósság és a rövid távú hitelmegújítási

igények továbbra is kockázatokat jelentenek a gazdaság számára (2.1. szakasz).

1.4. ábra: **Nettó hitelnyújtás/hitelfelvétel ágazonként**

(1) NPISH: Háztartásokat segítő nonprofit intézmények
Forrás: Európai Bizottság

Beruházási kihívás és növekedési potenciál

Az ország növekedési potenciálja, jóllehet javul, továbbra is mérsékelt egy felzárkózó gazdasághoz képest. Magyarország jelenlegi potenciális növekedési üteme egy teljes százalékponttal elmarad a válság előttről, pedig már az is viszonylag alacsony volt. A gyenge növekedési potenciál háttérben főként a teljes tényezőtermelékenység alacsony szintje áll, amely viszont a pénzügyi közvetítésben felmerülő problémákhoz, valamint a gazdaság alacsony innovációs szintjéhez kapcsolódik (2.3. szakasz). A beruházási szint még nem érte el a válság előtti (1.1. háttérmagyarázat). A vállalati beruházások alacsony szintje – vagyis a növekedés és a munkahelyteremtés elsődleges gátja – a hitelállomány-leépítés szükségességének és az üzleti környezet érzékelt romlásának tulajdonítható. A munkatényező potenciális növekedéshez való hozzájárulása ugyanakkor némileg javult, ami az említett munkaerő-piaci reformokhoz kapcsolódik.

A Magyarország által alkalmazott árfolyamlebegtetés ahogy a múltban, úgy a jövőben is segítheti a külső alkalmazkodást. Az ország külkereskedelmi többlete 2008 óta egyenletesen nő. A külkereskedelmi mérleg javulását a forint reálárfolyamának (2009 és 2015 között a fogyasztói árakat, illetve a fajlagos reál-munkaköltségeket tekintve 12 %-os, illetve 19 %-os) leértékelődése is támogatta, ami a nominális árfolyam (ugyanezen időszakot érintő 17 %-os) leértékelődésére vezethető vissza. A leértékelődés ugyanakkor ezzel párhuzamosan rontotta a magánszektor mérlegét, ami hátrányos makrogazdasági következményekkel járt. Ezek főként a jelentős összegű devizaalapú hitelekkel rendelkező háztartási szektort érintették, amely csak korlátozottan képes a devizakockázatok tompítására. A lakossági devizahitelek közelmúltbeli, gyakorlatilag teljes körű forintosításával azonban megszűnt az árfolyampolitika ezen korlátja. A gazdaság külfölddel szembeni nettó eszközpozíciója nem változott – hiszen a devizaügyleteket közvetlenül az MNB-vel, a devizatartalékok terhére bonyolították le –, de a forintosítás így is a devizakockázat jobb elosztásához vezetett. Hasonló hatás tulajdonítható az MNB önfelfinanszírozási programjának is, amely a központi kormányzat devizakitértését csökkenti (2.1. szakasz).

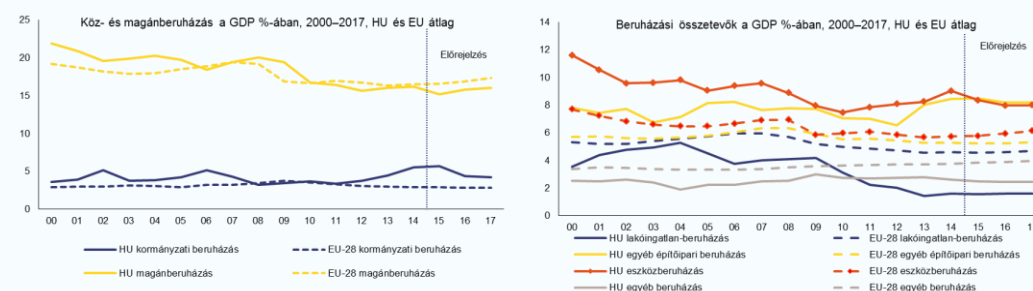
1.1. háttérmagyarázat: Beruházási kihívások

Makrogazdasági kilátások

A beruházások GDP-hez viszonyított aránya már a válság előtt is egyenletesen csökkent, a trend a válság után még inkább csökkenni kezdett. 2000 és 2007 között a magánberuházási hányad a 21,9 %-ról 19,4 %-ra csökkent, amit részben ellensúlyozott az állami beruházási hányad 3,6 %-ról 4,3 %-ra való emelkedése. A válság utáni időszakban a magánberuházási hányad 2010-ben erőteljesen visszaesett, majd a következő években viszonylag stabil maradt. A kormányzati beruházások hányada viszont már 2008-ban erősen visszaesett. A beruházások GDP-hez viszonyított aránya a 2000 és 2007 közötti átlagos 24 %-kal szemben 2011-ben és 2012-ben 20 % alá esett.

2013-ban újból növekedésnek indult a bruttó állóeszköz-felhalmozás, ami a beruházásoknak az uniós források fokozott felhasználása miatti (főként közszektorbeli) növekedésére vezethető vissza. A szóban forgó évben a bruttó állóeszköz-felhalmozás éves alapon 7,3 %-kal nőtt, és 1,4 százalékponttal járult hozzá a GDP-növekedéshez. 2014-ben a tendencia felerősödött, hiszen a bruttó állóeszköz-felhalmozás növekedése éves alapon kimagasló értékű, 11,2 % volt, és 2,3 százalékponttal járult hozzá a (2014-ben reálértéken 3,7 %-os) GDP-növekedéshez. A beruházási hányad ezzel 2014-ben a GDP 21,7 %-ára szökött fel. A Bizottság jelenlegi előrejelzése szerint az arány 2015-ben kismértékben csökkent, 2016-ban pedig jelentősen esni fog, mielőtt az új programozási időszak uniós forrásai 2017-ben újra kedvezően befolyásolnák a beruházásokat.

1. ábra Beruházási arány szektor és összetevő szerint

A 2015–2017. évi előrejelzések változatlan politikát feltételeznek.

Forrás: Európai Bizottság

A beruházási tevékenység eszköztípus szerinti összetétele az elmúlt években jelentősen megváltozott: a feldolgozóipari és az állami beruházások relatív aránya nőtt, nagyrészt az ingatlan-tevékenységek kárára, de a piaci szolgáltatások aránya is csökkent. A beruházási összetevők közül az eszközberuházások aránya a válság előtt egyenletesen csökkent, de a csökkenés 2010-ben megállt, majd folyamatos növekedésbe kezdett. A lakóingatlan-beruházások szintje viszont a válság előtt meglehetősen stabil volt, majd 2009-től kezdve csökkent. Ugyanez a tendencia volt megfigyelhető az egyéb építőipari beruházások arányában is, amely azonban 2013-tól erőteljes növekedésbe kezdett.

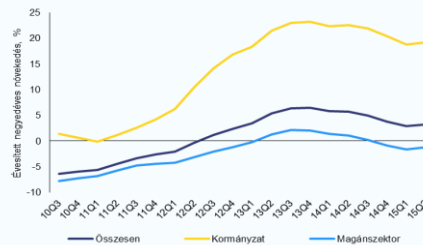
A bruttó állóeszköz-felhalmozás mennyiségi növekedése az elmúlt öt évben főként a közszektorra vezethető vissza. A magánszektor ugyanebben az időszakban a 2013–2014-es rövid fellángolást követően negatív növekedést tapasztalt (2. ábra).

(Folytatás a következő oldalon)

Háttérmagyarázat (folytatás)

2. ábra A beruházások évesített negyedéves trendnövekedése

Forrás: Költségvetési felelősségi Intézet, Budapest, 2015.12.08-i technikai kivetítés

A beruházási akadályok és a folyamatban lévő reformok értékelése

A beruházási tevékenység összességében az uniós források felhasználásától függ. Az uniós források a beruházásokat főként a közberuházások révén erősítik. A közelmúltbeli eredmények ellenére Magyarország továbbra is fennállnak beruházási akadályok egyes kulcsterületeken ⁽¹⁾:

A pénzügyi szektor tekintetében az alacsony szintű hitelezési tevékenység és a pénzügyi intézmények adóterhe okoz problémát (2.2. szakasz). A magánszektor továbbra is leépíti hitelállományát, a hitelezési tevékenységet a hitelpiac kínálati és keresleti tényezői egyaránt visszafogják. A pénzügyi szektort az elmúlt években alapvetően legyengítették a különadók, a nemteljesítő hitelek magas arányai és a szabályozásból fakadó magas költségek, noha a szektor tőkeellátottsága megfelelő maradt.

Ami az adózást illeti, az alacsony végzettségűek magas adóéke és az ágazati különadók alkalmazása negatívan befolyásolhatta a beruházásokat (3.1. és 3.2. szakasz). Az alacsony végzettségűek magas adóterhe egy nyitott gazdaságban negatívan befolyásolhatja a piaci alapú foglalkoztatást és így a beruházásokat. Az ágazati különadók jelentő mértékű alkalmazása versenytorzulásokat idéz elő az ágazatok között, és általában gyengíti a befektetői bizalmat.

A közigazgatás előtt számos kihívás áll, és valószínűsíthető, hogy a beruházási tevékenységet leginkább az üzleti környezet javítása mozdítaná elő (3.4. szakasz). A magas adminisztratív terhek – amelyek az induló vállalkozásokat is sújtják – összességében negatívan befolyásolhatják a beruházási döntéseket. A szabályozási környezet volatilitása – vagyis a szabályok gyakori és kiszámíthatatlan változása – elbizonytalanítja a befektetőket. A közigazgatás érzékeltén alacsony eredményessége és hatékonysága hátrányosan befolyásolhatja az üzleti klímát, és visszafoghatja a beruházásokat. Az egyes szektorok korábban nyitott piacainak megemelt belépési korlátjai alááshatták volna a meg nem térülő költségekre alapuló beruházásokat, hozzájárulva az immateriális javakkal kapcsolatos politikai eredetű bizonytalanság általános érzetéhez.

A beruházások elé kihívásokat támaztó egyéb területek közé sorolható a kutatás, a fejlesztés, az innováció és az ágazatspecifikus szabályozás (3.4. és 3.5. szakasz). A tudományos és technológiai fejlődésre fordított erőforrások szintje viszonylag alacsony. Nem jelentkeznek a multinacionális vállalatoktól átgyűrűző hatások sem. Az új innovatív vállalkozások finanszírozásában továbbra is elhanyagolható szerep jut a kockázati/magvető tőkének vagy az olyan újabb megoldásoknak, mint például a közösségi finanszírozás. A kiskereskedelmi szektor magas adminisztratív és adóterhei, illetve belépési korlátjai gátolják a beruházásokat. A lakossági villamosenergia- és gázpiacon a háztartásoknak biztosított, önköltségen aluli szabályozott végfelhasználói árak miatt az elmúlt években nullára csökkent az érintett üzleti szegmensek megtérülési rátája, ami korlátozza a beruházásra fordítható forrásokat.

⁽¹⁾ Lásd: „Challenges to Member States' Investment Environments” (A tagállamok befektetési környezete előtt álló kihívások), SWD (2015) 400 final (http://ec.europa.eu/europe2020/challenges-to-member-states-investment-environments/index_en.htm).

2.1.1. háttérmagyarázat:**Az uniós költségvetés hozzájárulása a strukturális változáshoz**

Magyarország jelentős kedvezményezettje az európai strukturális és beruházási alapoknak (esb-alapoknak), és a 2014–2020 közötti időszakban 25 milliárd EUR összegű forráshoz juthat. Ez az éves GDP 3,1 %-ának és az esb-alapok által támogatott területeken várható nemzeti közberuházások 62,3 %-ának felel meg.

A beruházások sikerének biztosítása céljából az alapok igénybevételének előfeltételeként számos reform indult az érintett területeken. A közbeszerzés, a közigazgatási kapacitásépítés, a foglalkoztatási szolgálat, a szakképzés és a felsőoktatás, a korai iskolaelhagyás és a társadalmi befogadás területének még függőben lévő reformjait 2016 végéig be kell fejezni. Amennyiben az előfeltételek 2016 végéig nem teljesülnek, úgy a Bizottság az érintett program prioritásai tekintetében felfüggesztheti az időközi kifizetéseket.

Az alapok hozzájárulnak az Európa 2020 célkitűzéseisehez, és az elmúlt évek során az európai szemeszter és az Európa 2020 stratégia keretében azonosított prioritásokra és kihívásokra fognak összpontosítani. Magyarország az esb-forrásokat a következő kulcsterületekre összpontosítja: a vállalkozások innovativitásának és versenyképességének fokozása, az információs és kommunikációs technológiák fejlesztése, az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása a munkaerőpiac fejlesztése érdekében, a közigazgatás hatékonyságának javítása, a szegénység csökkentésének és megelőzésének támogatása, a többségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása, a felsőfokú végzettségűek arányának növelése. A korai iskolaelhagyás elleni küzdelem és az ifjúsági foglalkoztatás támogatása az ifjúsági foglalkoztatási kezdeményezés forrásaiból is megvalósul. A végrehajtás rendszeres nyomon követésének részeként 2017 közepén jelentést kell tenni az alapok által az Európa 2020 célkitűzéseisehez nyújtott hozzájárulásról és az uniós finanszírozás felhasználásának maximalizálásához szükséges strukturális reformok megvalósításáról.

Az esb-alapokat kiegészíti az új Európai Stratégiai Beruházási Alap, a Horizont 2020, az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz és több más közvetlenül irányított uniós alapok keretében biztosított finanszírozás. Az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz projektpályázati felhívásainak első körében Magyarország 270 millió EUR összegben írt alá megállapodásokat közlekedési projektekre. Az esb-alapok magyarországi felhasználásáról további információ itt olvasható: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HU>

1.1. táblázat: Kulcsfontosságú gazdasági, pénzügyi és szociális mutatók – Magyarország

	2003-2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	forecast		
									2015	2016	2017
Reál-GDP (év/év)	3,5	0,8	-6,6	0,7	1,8	-1,7	1,9	3,7	2,7	2,1	2,5
Magánfogyasztás (év/év)	4,8	-1,2	-6,7	-2,8	0,8	-2,2	0,3	1,8	3,0	3,2	2,5
Állami fogyasztás (év/év)	1,0	3,1	1,4	-0,4	0,2	-1,5	2,4	2,9	0,3	0,2	0,5
Bruttó állóeszköz-felhalmozás (év/év)	3,5	1,0	-8,3	-9,5	-1,3	-4,4	7,3	11,2	0,0	-2,0	3,6
Áru- és szolgáltatásexport (év/év)	14,6	6,9	-11,4	11,3	6,6	-1,8	6,4	7,6	8,5	6,2	6,4
Áru- és szolgáltatásimport (év/év)	12,8	6,0	-14,7	10,1	4,5	-3,5	6,3	8,5	7,3	5,8	6,6
Kibocsátási rés	2,6	2,3	-4,5	-3,4	-1,5	-3,2	-2,3	-0,5	0,2	0,3	0,6
Potenciális növekedés (év/év)	3,0	1,2	0,1	-0,4	-0,2	0,0	0,9	1,8	2,0	2,0	2,2
A GDP-növekedéshez való hozzájárulás:											
Belső kereslet (év/év)	2,8	0,3	-5,2	-3,7	0,2	-2,3	2,1	3,8	1,6	1,2	2,1
Készletek (év/év)	-0,1	-0,2	-4,0	3,2	-0,4	-0,6	-0,7	0,0	-0,4	0,0	0,0
Nettó export (év/év)	0,8	0,7	2,6	1,3	2,0	1,3	0,5	-0,2	1,6	0,9	0,5
A potenciális GDP-növekedéshez való hozzájárulás:											
Teljes munka (órában) (év/év)	-0,5	-1,4	-1,9	-1,8	-1,4	-0,8	-0,1	0,5	0,6	0,7	0,6
Állóeszköz-felhalmozás (év/év)	1,4	1,3	0,8	0,4	0,3	0,1	0,4	0,7	0,7	0,5	0,6
Teljes tényezőtermelékenység (év/év)	2,1	1,4	1,2	1,1	0,9	0,7	0,6	0,6	0,7	0,9	1,0
Folyó fizetési mérleg (GDP-%), fizetési mérleg	-7,5	-7,0	-0,8	0,3	0,8	1,8	3,9	2,2	.	.	.
Külkereskedelmi mérleg (GDP-%), fizetési mérleg	-1,8	0,4	4,1	5,4	6,1	6,8	7,3	7,4	.	.	.
Áruk és szolgáltatások cserearánya (év/év)	-0,6	-1,2	1,3	0,1	-1,4	-1,0	0,5	0,7	1,0	0,5	0,0
Tökemérleg (GDP-%)	0,4	1,1	1,7	1,8	2,4	2,5	3,6	3,8	.	.	.
Nettó nemzetközi befektetési pozíció (GDP-%)	-87,1	-102,3	-115,7	-108,9	-106,4	-94,2	-83,5	-73,2	.	.	.
Nettó forgalomképes külső adósság (GDP-%)(1)	-31,3	-54,7	-56,1	-54,2	-51,4	-45,8	-37,2	-33,7	.	.	.
Bruttó forgalomképes külső adósság (GDP-%)(1)	69,1	99,5	111,5	113,9	117,1	100,6	89,0	86,3	.	.	.
Exportteljesítmény a fejlett országokkal szemben (%-os változás 5 év alatt)	47,5	39,4	22,4	11,8	6,6	-11,9	-13,6	-9,12	.	.	.
Exportpiaci részesedés, áruk és szolgáltatások (év/év)	5,2	3,3	-3,3	-8,0	-3,7	-10,7	4,0	3,5	.	.	.
Nettó kkb-beáramlás (GDP-%)	-2,1	-1,1	-0,5	-3,0	-1,6	-2,1	0,1	-2,6	.	.	.
Háztartások megtakarítási rátája (nettó megtakarítás a nettó rendelkezésre álló jövedelem %-ában)	4,1	1,5	3,6	3,6	4,1	2,6	3,9	4,9	.	.	.
Magánszektorbeli hiteláramlás, konszolidált (GDP-%)	13,6	12,7	6,0	-4,2	-4,6	-6,1	-1,1	-0,5	.	.	.
A magánszektor adóssága, konszolidált (GDP-%)	79,1	105,6	117,1	115,6	114,9	102,0	95,3	91,3	.	.	.
ebből: a háztartások adóssága, konszolidált (GDP-%)	23,3	36,5	37,7	39,7	37,6	31,8	28,2	25,9	.	.	.
ebből: a nem pénzügyi vállalkozások adóssága,	55,8	69,1	79,4	75,9	77,3	70,2	67,1	65,4	.	.	.
Vállalkozások, nettó hitelnyújtás (+) vagy nettó hitelfelvétel (-) (GDP-%)	-1,1	-1,4	4,8	5,0	5,1	3,4	7,2	5,1	7,0	7,5	8,4
Vállalkozások, bruttó működési eredmény (GDP-%)	23,5	24,1	23,9	24,6	25,3	24,4	25,6	26,3	26,2	27,0	27,7
Háztartások, nettó hitelnyújtás (+) vagy nettó hitelfelvétel (-) (GDP-%)	0,4	-0,7	0,7	1,6	3,5	3,0	2,9	3,4	3,3	2,4	1,8
Deflált lakóingatlan-árindex (év/év)	.	-3,1	-9,0	-5,8	-6,9	-9,3	-4,6	3,1	.	.	.
Lakóingatlan-beruházások (GDP-%)	4,5	4,1	4,2	3,1	2,2	2,0	1,4	1,6	.	.	.
GDP-deflátor (év/év)	4,4	5,0	3,9	2,3	2,2	3,5	3,1	3,2	2,3	2,4	2,8
Harmonizált fogyasztói árindex (HICP, év/év)	5,4	6,0	4,0	4,7	3,9	5,7	1,7	0,0	0,1	1,7	2,5
Nominális munkavállalói jövedelem/fő (év/év)	8,0	7,3	-1,3	-0,3	3,1	2,1	1,8	0,9	3,5	3,5	3,5
Munkatermelékenység (reál, foglalkoztatott fő, év/év)	3,6	2,9	-4,2	1,0	1,7	-1,8	0,9	-0,9	.	.	.
Fajlagos munkaköltség (a gazdaság egésze, év/év)	4,2	4,3	3,0	-1,3	1,4	4,0	0,9	0,3	2,8	2,7	2,2
Fajlagos munkaköltség reálértéke (év/év)	-0,2	-0,6	-0,9	-3,5	-0,8	0,5	-2,2	-2,9	0,5	0,3	-0,6
Reállefejtív árfolyam (fajlagos munkaköltség, év/év)	2,8	0,7	-9,7	-1,3	0,0	-3,0	-1,6	-4,2	-0,4	-0,2	.
Reállefejtív árfolyam (HICP, év/év)	2,9	2,7	-5,3	1,6	-0,4	-2,2	-1,4	-3,5	-2,0	0,5	0,4
Az átlagbért kereső egyedülálló munkavállaló adóéke (%)	35,0	38,3	37,8	31,2	35,0	35,1	34,5	34,5	.	.	.
Az átlagbér 50 %-át kereső egyedülálló munkavállaló adóéke (%)	19,4*	23,4	23,8	23,8	26,8	34,5	34,5	34,5	.	.	.
A pénzügyi ágazat teljes kötelezettségállománya, konszolidáltan (év/év)											
Alapvetőke-megfelelési mutató (Tier 1) (%) (2)	.	13,5	13,1	14,1	13,8	16,0	17,0	14,6	.	.	.
Tőkearányos jövedelmezőség (%) (3)	.	19,2	16,3	3,7	8,0	7,3	7,1	-15,3	.	.	.
Bruttó nemteljesítő adósság (az összes adósságpapír és az összes hitel és előleg %-ában) (4)	.	3,7	7,7	10,9	12,8	14,1	14,0	14,2	.	.	.
Munkanélküliségi ráta	6,8	7,8	10,0	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7	6,7	6,0	5,2
Tartós munkanélküliségi ráta (az aktív népesség %-a)	3,0	3,6	4,2	5,5	5,2	5,0	4,9	3,7	.	.	.
Az ifjúsági munkanélküliség rátája (a korcsoport %-a)	17,1	19,5	26,4	26,4	26,0	28,2	26,6	20,4	.	.	.
Aktivitási ráta (15-64 évesek)	61,1	61,2	61,2	61,9	62,4	63,7	64,7	67,0	.	.	.
A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés	31,0	28,2	29,6	29,9	31,5	32,4	34,8	31,1	.	.	.
Az alacsony munkaintenzitású háztartásokban élő lakosság (a 60 év alatti népesség %-ában)	11,3	12,0	11,3	11,9	12,8	12,8	13,6	12,2	.	.	.
Államháztartási egyenleg (GDP-%)	-7,1	-3,6	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,5	-2,5	-2,1	-2,0	-1,9
GDP-arányos adóbevételek (%)	37,6	39,7	39,2	37,5	36,9	38,6	38,2	38,4	39,1	37,8	37,4
Strukturális költségvetési egyenleg (GDP-%)	.	.	.	-3,5	-4,5	-1,4	-1,5	-2,5	-2,2	-2,5	-2,2
Bruttó államadósság (GDP-%)	61,4	71,6	78,0	80,6	80,8	78,3	76,8	76,2	75,8	74,3	72,4

(1) Portfólió-adósságpapírok, egyéb befektetések és tartalékeszközök összege.

(2, 3) Hazai bankcsoportok és önálló bankok.

(4) Hazai bankcsoportok és önálló bankok, külföldi (uniós és nem uniós) irányítás alatt álló leányvállalatok és külföldi (uniós és nem uniós) irányítás alatt álló fióktelepek.

Forrás: Európai Bizottság, 2016. téli előrejelzés; Európai Központi Bank.

2. EGYENSÚLYHIÁNY, KOCKÁZATOK ÉS KIIGAZÍTÁS

Ez a szakasz a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás szerinti részletes vizsgálatot tartalmazza¹. A vizsgálat a 2016. évi, riasztási mechanizmus keretében készült jelentésben kiemelt kockázatokra és sérülékenységre összpontosít. Elsősorban a nettó külső kötelezettségek jelentős csökkenésének okait, a külső egyenleg nagy többletének mozgatórugóit és a folyamatban lévő adósságállomány-kiigazítást elemzi. A középpontban az exportteljesítmény, a versenyképesség és a közvetlen külföldi befektetés szerepe áll. A vizsgálat másodsorban a bankszektor folyamatban lévő alkalmazkodására összpontosít. A hitelállomány-leépítési nyomás enyhül, de még mindig visszafogja a beruházásokat és a gazdaság növekedését. A pénzügyi kockázatok jelentősen csökkentek. Harmadsorban a potenciális növekedés lehetséges módjait elemzi a vizsgálat. Jóllehet a munkaerő-piaci intézkedések hasznosak voltak e tekintetben, úgy tűnik, hogy új megoldást kell találni a teljes tényezőtermelékenység javítására és a termelőeszköz-befektetések növelésének előmozdítására. A vizsgálat a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás értékelési mátrixával zárul, amely a fő megállapításokat összegzi.

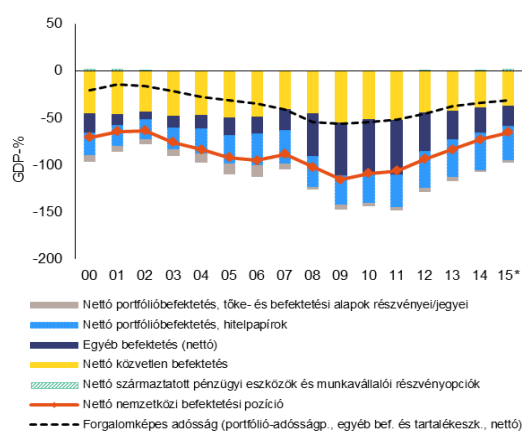
2.1. KÜLSŐ FENNTARTHATÓSÁG: FOLYTATÓDIK AZ ADÓSSÁGÁLLOMÁNYBÓL ADÓDÓ SÉRÜLÉKENYSÉG KIIGAZÍTÁSA

A külső eladósodottság kiigazítása

A nettó külső kötelezettségek a GDP 116 %-át kitevő 2009. évi értékről 2014-ig 73 %-ra csökkentek (2.1.1. ábra). Ez az arány nemzetközi összehasonlításban még mindig magas, de már közelíti a regionális versenytársakét, és várhatóan továbbra is gyors ütemben csökken. A gazdaság egyensúlyát a folyó fizetési mérleg és a tökemérleg tartósan magas (az utóbbi években a GDP 6–9 %-át elérő) többlete révén sikerült helyreállítani, ami a magánszektor hitelállományának leépítését és az uniós források magas szintű beáramlását egyaránt tükrözi. A válság hatására meredeken nőttek a háztartások és a vállalatok megtakarításai, 2011-től kezdve pedig az államháztartás hiánya is csökkent. A magas többletet mutató költségvetési pozíció a belső kereslet közelmúltbeli erősödése ellenére stabil maradt. Szektoronként vizsgálódva látható, hogy a nettó külső kötelezettségek javulása elsősorban – több mint kétharmados mértékben – a bankszektor külső adósságának csökkenésére vezethető vissza. A nettó külső kötelezettségek mintegy fele adósságpapírokból áll, a másik fele pedig közvetlen külföldi befektetéseket és portfólióbefektetéseket tartalmaz.

(¹) Az 1176/2011/EU rendelet 5. cikkének megfelelően.

2.1.1. ábra: A nettó nemzetközi befektetési pozíció összetevői

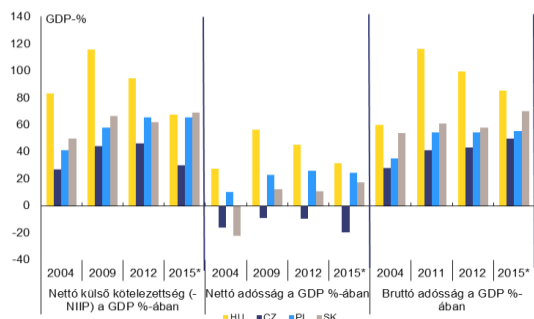
(1) * jelöli a negyedéves adatok alapján becsült számadatokat.(2) adósságp. = adósságpapírok, bef. = befektetés, tartalékeszk. = tartalékeszközök

Forrás: Eurostat

Úgy tűnik, a nettó külső kötelezettségek gyors javulása 2015-ben is folytatódott. A nettó külső kötelezettségek állománya 2015 közepére a nettó hitelnyújtás rekordmagas szintjének köszönhetően még tovább esett, a GDP körülbelül 68 %-ára. E trendnek megfelelően a GDP-arányos nettó külső adósság (a csoporton belüli hitelek nélkül) körülbelül 30 %-ra, a GDP-arányos bruttó külső adósság pedig 85 % alá csökkent (az 56 %-os, illetve 111 %-os csúcserőrtől). Magyarország a külső sérülékenység fő mutatói tekintetében összességében gyorsan javul a regionális

versenytársakhoz képest (2.1.2. ábra). Mindazonáltal az ország bruttó külső adóssága továbbra is magas, és jelentős hitelmegújítási igény jellemzi. A rövid lejáratú külső adósság 2011 óta szintén csökkent – mintegy 15 milliárd EUR-val (a GDP 15 %-ának megfelelő mértékben) –, de még mindig több mint 20 milliárd EUR (a GDP 20 %-a), vagyis a sérülékenység forrását képezi (2.1.3. ábra).

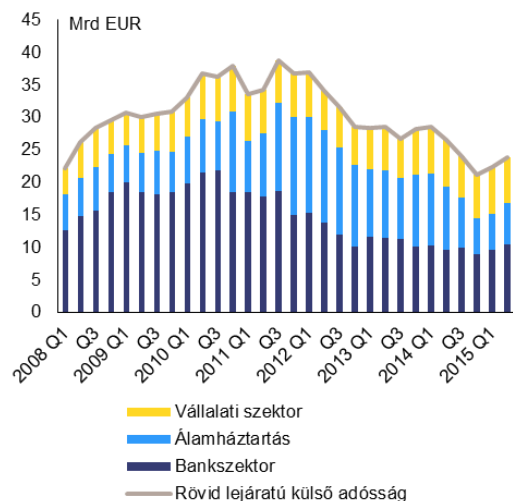
2.1.2. ábra: **A külső sérülékenység fő mutatói: Magyarország és a regionális versenytársak**

A 2015. évi adat a legfrissebb elérhető negyedéves adat (2015 Q2)

Forrás: Eurostat és saját számítások

2.1.3. ábra: **Rövid lejáratú külső adósság**

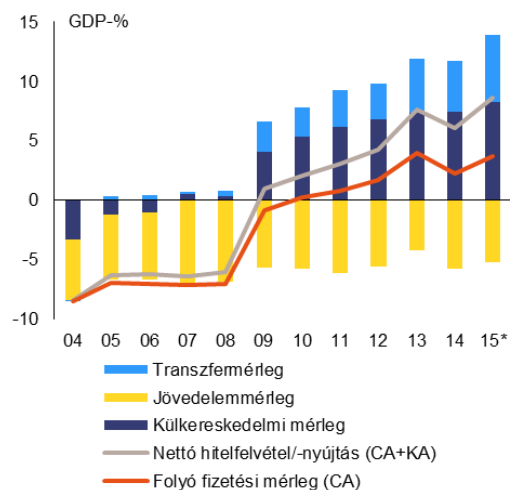
(1) Egy évnél rövidebb lejáratú külső adósság (csoporton belüli hitelek nélkül)

Forrás: MNB

A közelmúltbeli szakpolitikai fejlemények hozzájárultak a külső sérülékenység csökkentéséhez. Először is, a devizaalapú lakossági hitelek csaknem teljes körű forintosítása az ilyen hitelek 70 % körüli arányát 2015 eleje óta

közel nullára csökkentette. A forintosítás két lépésből állt, először 2015 tavaszán a jelzáloghitelek, majd 2015 őszén a fennmaradó rész – főként autóhitelek – konverziójából. A lakossági devizahitelek forintosítása 2017 végéig várhatóan a GDP körülbelül 8 %-ának megfelelő mértékben csökkenti a bruttó külső adósságot, amint a bankok fokozatosan visszafizetik a kapcsolódó devizakötelezettségeiket (lásd a 2.2. alszakaszt). Másodszor, az MNB önfinanszírozási programja az államadósság belső finanszírozási forrásainak szerepét kívánja növelni – a helyi bankokat arra ösztönzi, hogy a jegybanki számlákon tartott likviditási többletüket az állampapírpiacon fektessék be (2.1.1. háttérmagyarázat). A lakossági állampapír-értékesítés ezzel párhuzamos felfuttatásával az államadósság devizarésze a program 2014. tavaszi bejelentése óta mintegy 40 %-ról 33 %-ra (vagyis a GDP 5 %-ának megfelelő mértékben) csökkent. Mivel mindkét eszköz maga után vonja a külföldi eszközök (főként a jegybanki devizatartalékok) csökkenését is, az ország nettó külső pozíciója nem változott. A bruttó külső adósság alacsonyabb szintje ugyanakkor csökkenti a külső refinanszírozás iránti igényeket is, mérsékli a külső hitelmegújítás kockázatait, és hozzájárulhat az országgkockázati prémium csökkentéséhez.

2.1.4. ábra: A külső pozíció összetevői (folyó fizetési mérleg és tőkemérleg)

(1) A 2015. évi adat a legfrissebb elérhető negyedéves adat (2015 Q2). Jövedelemmérleg: munkajövedelem, tőkejövedelem, kamatjövedelem. Transzfermérleg: a tőkemérleg, az egyéb elsődleges jövedelmek és a másodlagos jövedelmek összege.

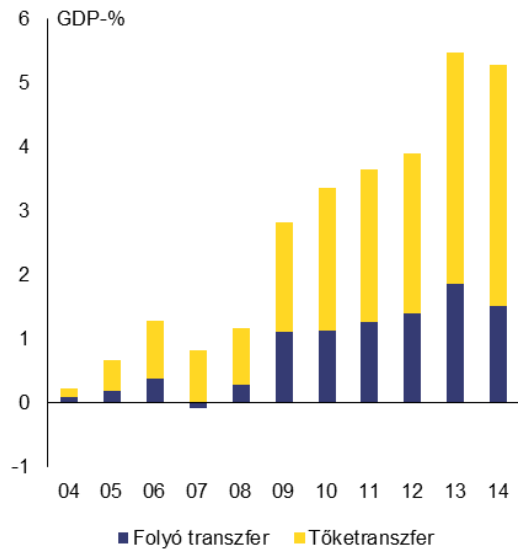
Forrás: Európai Bizottság

2008 óta a fizetési mérleg minden fő összetevője jelentősen javult. A folyó fizetési mérleg a 2009. évi erőteljes hiánycsökkenést követően fokozatosan javult, és 2013-ban a GDP 4%-ának megfelelő többletet ért el (2.1.4. ábra). A GDP-arányos többlet 2014-ben – főként a külföldi tulajdonú vállalkozások újrabefektetett jövedelmének növekedése miatt – 2,3%-ra csökkent, de 2015-ben várhatóan újból elérte a GDP mintegy 4%-át. A folyó fizetési mérleg válság utáni tartós többlete a külkereskedelmi mérleg egyenletes növekedését tükrözi. Utóbbi GDP-arányosan a 2008. évi enyhén pozitív értékről 2014-ben 7,4%-ra emelkedett, majd 2015-ben 8% fölé javult. A külkereskedelmi mérleg tehát kulcstényező volt a külső egyensúlyhiánynak a válság 2008. évi kitörése utáni korrekciójában, de nem az egyetlen tényező. A nettó elsődleges jövedelem GDP-arányos értéke 2009 és 2015 között -7%-ról indulva mintegy 1,5 százalékponttal javult. Ez kezdetben a kiáramló tőkejövedelmek csökkenésének volt köszönhető. A kiáramló tőkejövedelmek a közelmúltban újból növekedtek, de ezt lényegében ellensúlyozza a kamatkifizetések csökkenése és a külföldön dolgozó munkavállalók jövedelmének növekedése. Emellett a nettó transzferbevételek 2008 óta mintegy 3,5 százalékponttal javították a külső

egyenleget (ezen belül a tőkemérleg GDP-arányos egyenlege 1%-ról 4-5%-ra javult az elmúlt években). Ez elsősorban az uniós források növekvő felhasználását tükrözi.

Az uniós pénzügyi transzferek fokozott – európai szinten kiemelkedő – mértékben járultak hozzá a nettó külső finanszírozási pozíció javulásához. Magyarország a közelmúltban a működési költségvetési egyenleg alapján az uniós költségvetés legnagyobb nettó kedvezményezettjévé vált a tagállamok közül. Az országnak folyósított nettó transzferek 2013-ban a GDP 5,5%-át, 2014-ben pedig 5,3%-át tették ki (2.1.5. ábra). Az uniós folyó transzferek – a közvetlen mezőgazdasági támogatásoknak és a strukturális alapok folyó kiadási összetevőjének az összege, mínusz az uniós költségvetéshez való nemzeti hozzájárulás – az elmúlt években a GDP 1,5-2%-ának megfelelő mértékben javították a folyó fizetési mérleget. Az uniós strukturális alapok beruházásfinanszírozó (tőkemérlegben rögzített) folyósításai időközben elérték a mintegy GDP 4%-ának megfelelő mértéket. A 2015. évi konvergenciaprogram alapján az uniós transzferek értéke 2015-ben várhatóan a GDP 5%-a felett marad, majd 2019-ig folyamatos ütemben a GDP mintegy 3%-ára csökken, mielőtt újból emelkedni kezdene. A tendencia azonban változhat, hiszen a kormány ambiciózus tervvel kívánja felgyorsítani az uniós források új programozási időszakban történő folyósítását.

2.1.5. ábra: **Uniós folyó és tőke-transzfer (a GDP %-ában)**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank és Központi Statisztikai Hivatal

2.1.1. háttérmagyarázat: **Miként járul hozzá az MNB önfinanszírozási programja Magyarország külső sérülékenységének csökkentéséhez?**

A Magyar Nemzeti Bank (MNB) 2014 áprilisában indította el önfinanszírozási programját, azzal a céllal, hogy elsősorban a bruttó külső adósság csökkentése révén mérsékelje Magyarország külső sérülékenységét.

Egy ország bruttó külső eladósodottsága a sérülékenység forrását képezi, és ekként is tekintenek rá a befektetők és a nemzetközi intézmények, például a hitelminősítők. A feltörekvő piacokba történő külföldi portfólióbefektetések piaci stresszhelyzetben híresen megbízhatatlanok, amint azt Magyarország is tapasztalhatta a 2008. évi globális pénzügyi válság után. A bruttó külső adósság alacsonyabb szintje csökkenti a külső refinanszírozás iránti igényeket, és mérsékli a külső hitelmegújítás kockázatát. Következésképpen a külső adósság csökkentése elősegíti, hogy Magyarország visszaszerezze befektetésre ajánlott szuverén hitelminősítését, ami viszont mérsékelheti a globális kockázatkerülés jövőbeli ingadozásával kapcsolatos kockázatokat.

Az önfinanszírozási program elsősorban az MNB irányadó eszközeinek átalakítása útján kívánta elérni, hogy a kereskedelmi bankok likviditási többletükét ne a jegybanknál tartsák, hanem fedezetként használható eszközökbe, vagyis – a magyar pénzügyi piac alacsony értékpapírosítási szintje miatt – főként államkötvényekbe fektessék. Ennek megfelelően az MNB 2014 augusztusában a kéthetes kötvényt kéthetes lejáratú, lekötött betétté alakította, többé már nem fogadott el közvetlenül forrásokat nem rezidensektől, és azzal szemben nem nyújtott overnight likviditást a bankoknak. Az MNB a program további elemeként a bankok értékpapír-befektetéseinek ösztönzése érdekében bevezetett egy forint kamatcsere eszközt (IRS), és egyéb forintlikviditás-nyújtó intézkedések lehetőségét is bejelentette. A 3, 5 és 10 éves futamidejű IRS-ek csökkentik a bankok kamatkockázatát; a bankok az aukciókon az értékpapír-állományuk megemelésére tett vállalásért cserébe piaci ár alatt juthatnak az IRS-ekhez. Az MNB 2015 szeptemberétől szakpolitikai eszközként egy három hónapos (fedezetként nem használható) betét bevezetésével és a kéthetes betét mennyiségi (aukciók útján történő) korlátozásával csökkentette a likviditási többlet jegybanknál történő elhelyezésének vonzerejét. Csökkentette továbbá a kamatfolyosót is annak érdekében, hogy a bankokat elriassza az egynapos betétek igénybevétele, illetve megkönnyítse a likviditáshoz való hozzáférést.

A hazai bankok növekvő állampapír-kereslete lehetővé teszi, hogy az Államkincstár a lejáró devizaadósság visszafizetését forint állampapírok kibocsátásával finanszírozza. A hazai bankok állampapír-állományának növekedése 2014 márciusa és 2015 szeptembere között 5,3 milliárd EUR volt, amely részben a külföldi befektetőket is kiszorította a másodlagos piacról, és (a lakossági szektorral együtt) teljesen lefedte az Államkincstár nettó kibocsátását. A forintalapú kibocsátásra való átállás javítja az államadósság szerkezetét, és csökkenti az adósságráta devizaárfolyammal szembeni érzékenységét.

Az önfinanszírozási program többféleképpen csökkenti Magyarország bruttó külső adósságát: az MNB irányadó eszközeinek átalakítása révén a külföldiek nem tarthatnak jegybanki kötelezettségeket, a hazai bankok fokozottabban vásárolnak állampapírokat a másodlagos piacokon, kiszorítva ezzel a nem rezidenseket, és az Államkincstár a lejáró devizaadósságot forint állampapírok kibocsátásából fizeti vissza. Utóbbi közvetlenül csökkenti az MNB devizatartalékát is (az Államkincstár az MNB-nál forintot vált devizára a devizaadósság kifizetéséhez). Az önfinanszírozási program Magyarország nettó nemzetközi befektetési pozíciójára gyakorolt „közvetlen” hatása ezért mindenképpen semleges (jöllehet a nettó külső adósság csökken, ha a külföldi befektető részesedést vásárol a Magyarországon maradás érdekében). Másfelől a bruttó külső adósság alacsonyabb szintje a későbbiekben csökkenti a külföldnek fizetendő kamatokat (valószínűsíthetően az alacsonyabb kockázati prémiumnak is köszönhetően), javítva Magyarország nettó külső hitelnújtási pozícióját, ami végső soron csökkenti a nettó külső adósságot is.

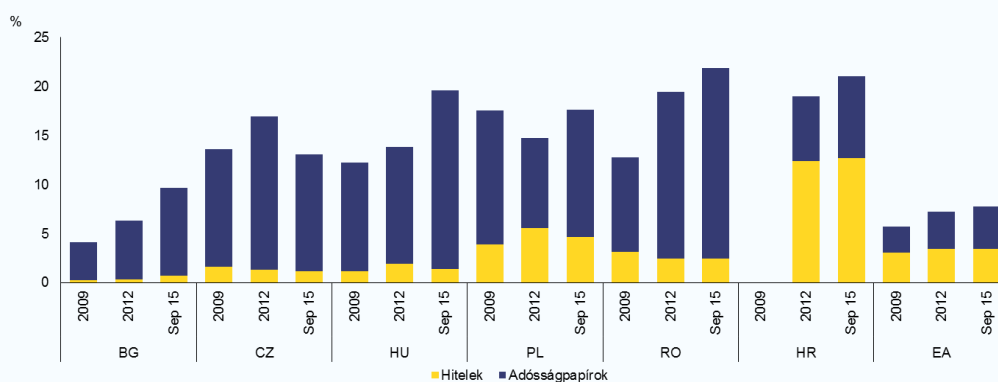
(Folytatás a következő oldalon)

Háttérmagyarázat (folytatás)

Az önfinanszírozási program csökkenti az MNB devizatartalékát, de ezzel szemben áll ugyanakkor az uniós alapok felhasználásából eredő tartaléknövekedés. A rövid lejáratú külső adósság devizafedezete 2015 második negyedéve végén 146 %-on állt, és várhatóan a következő években is meg fogja haladni az irányadó 100 %-os mértéket. A devizatartalékok csökkenése önmagában is külső sérülékenységek tekinthető. A hosszú lejáratú adósság válság idején gyorsan rövid lejáratúvá válhat. A devizatartalék szintje nem csupán a külföldi, hanem a belföldi szereplők bizalmának megőrzésére is szolgál (a devizatartalék 2015 októberében az M3 pénzmennyiség 53 %-át fedezte).

Az önfinanszírozási program erősíti az állam és a bankszektor kapcsolatát, ami ellentétes az euróvezeti szakpolitikai irányvonallal, és kockázatot jelent. A magyarországi bankok már most is viszonylag nagy állampapír-kitettségekkel rendelkeznek (1. ábra). A kormányzat fizetőképességének megingása esetén a bankok nehezebben jutnának külső finanszírozáshoz, ezáltal az államháztartás problémái a magánszektorra is áterjedhetnek.

1. ábra: **Az államháztartás részesedése a hazai bankok eszközállományában (az MPI-k mérlegfőösszegének %-ában)**

Forrás: EKB

A jelenlegi előrejelzések szerint Magyarország nettó külső kötelezettségeinek egyenlege a következő időszakban az uniós transferek csökkenése ellenére is javulni fog. A Bizottság 2016. téli előrejelzése alapján a nettó hitelnújtás mértéke az előrejelzés távlatában továbbra is meg fogja haladni a GDP 6 %-át, így a nettó külső kötelezettségek aránya 2017-ig várhatóan a GDP 45 %-a alá süllyed. A Bizottság középtávú alapfogatókönyve ez alapján azt várja, hogy az arány az évtized végére 35 % alá fog süllyedni ⁽²⁾. Emellett a Bizottság által modellezett középtávú szemléltető forgatókönyvekből látszik, hogy Magyarországnak még a tökemérleg pozitív

hozzájárulása nélkül is a folyó fizetési mérleg csupán a GDP 1,1 %-át kitevő átlagos többletet kellene elérnie a következő 10 év során ahhoz, hogy 2025-re felére (körülbelül a GDP 35 %-ára) csökkentse nettó külső kötelezettségét. Ennek bekövetkezése igencsak valószínűsíthető, hiszen a becslések szerint a folyó fizetési mérleg ciklikusan kiigazított egyenlege 2013–2014-ben a GDP 3 %-át tette ki, és várhatóan még nagyobb szintű lesz a következő években.

A külkereskedelmi teljesítmény mozgatórugói

Miközben 2012-ig a külkereskedelmi mérleg javulását főként az import iránti kereslet zsugorodása okozta, a pozitív trend a belső kereslet későbbiekben bekövetkező fellendülése után is folytatódott. Ezt az exportpiaci

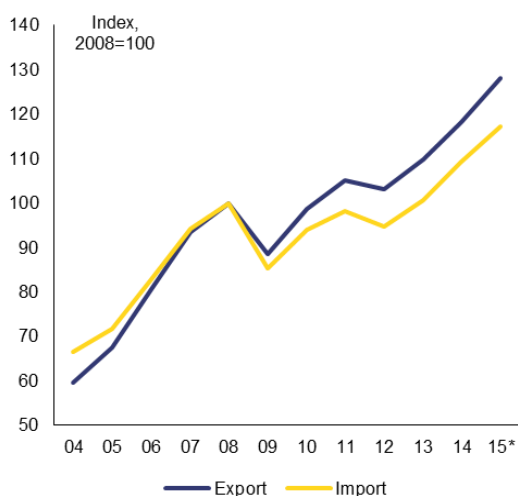
⁽²⁾ Az alapfogatókönyv szerint a nominális GDP 2016–2026 között átlagosan 4 %-kal nő majd; ehhez az kell, hogy a t+10 módszertannal számítva a tökemérleg GDP-arányos egyenlege 1,5 % maradjon, és a nominális effektív hozamráta 4,6 % körüli értékkel lényegében stabil legyen.

részesedésszerzés és a kedvező csepearányok tették lehetővé, mivel teret hagytak az import volumenének növelésére (2.1.6. ábra). Az árumérleg a 2009. évi erőteljes korrekció (a GDP-arányos egyenleg $-0,8\%$ -ról $2,9\%$ -ra való növekedése) utáni években 3% körül mozgott (2014-ben a beruházások fellendülésével megnövekedő import miatt átmenetileg visszaesett). A külkereskedelmi többlet ennek megfelelően főként a szolgáltatások mérlegének szakadatlan javulásával magyarázható (2008 és 2015 között GDP-arányosan 4 százalékpont, lásd a 2.1.7. ábrát).

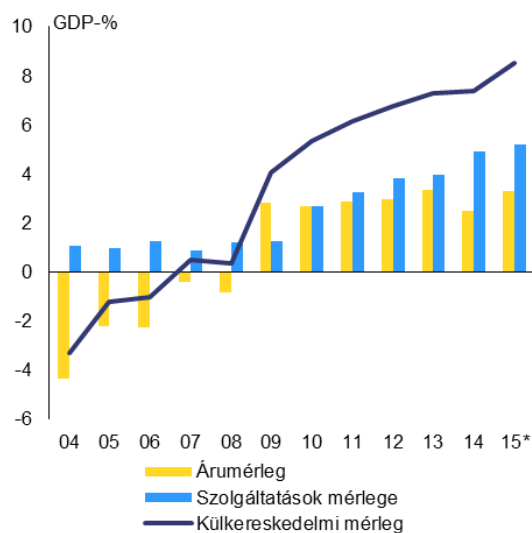
A szolgáltatások mérlegének GDP-arányosan mintegy 5 %-ot kitevő külkereskedelmi többlete 2015-ben már 2 százalékponttal meghaladta az árumérleg szintén pozitív egyenlegét. Ez azzal magyarázható, hogy a szolgáltatások exportja bővült, míg a szolgáltatások importjának GDP-arányos értéke 2008 óta nagyjából változatlan. Mindazonáltal a szolgáltatások exportja kisebb az ország áruexportjánál (mintegy ötöde annak). A szolgáltatások mérlegében a legnagyobb súlya az idegenforgalomnak van, de a közelmúlt növekedése a szállítási szolgáltatásokhoz, a mások tulajdonában lévő fizikai inputokkal összefüggő gyártási szolgáltatásokhoz és egyéb üzleti (például jogi és számviteli) szolgáltatásokhoz kapcsolódik.

2.1.6. ábra: **Az export és az import volumennövekedése (2008=100)**

* Az Európai Bizottság 2016. téli előrejelzése alapján
Forrás: Európai Bizottság

2.1.7. ábra: **A kereskedelmi mérleg alakulása**

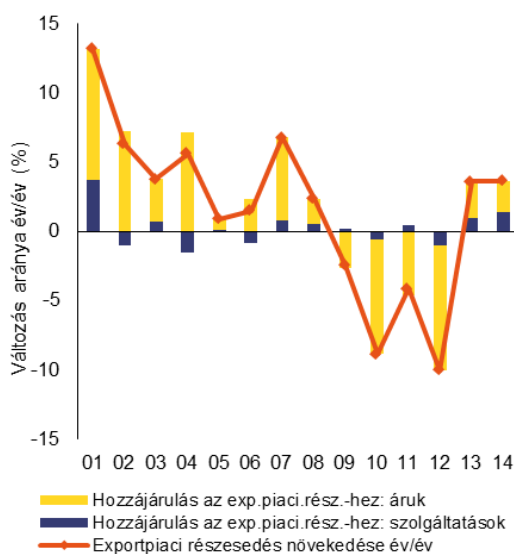
*A 2015. évi adat negyedéves adatokon alapul
Forrás: MNB

A kereskedelmi mérleg válság utáni javulásával párhuzamosan az exportpiaci részesedés csökkent, de a közelmúltban fordulat történt. Magyarország piaci részesedése a 2008 és 2012 közötti, összesen 23% -os csökkenés után 2013-ban és 2014-ben összesen $7,5\%$ -kal nőtt (2.1.8. ábra). A pozitív trend várhatóan folytatódik. Az exportteljesítmény javulása a szolgáltatás- és az áruipar bővülésére vezethető vissza, az utóbbi viszonylag jelentősebb hozzájárulásával. Ami az áruiparot illeti, a piaci részesedés korábbi csökkenése főként a gépipari és az elektronikai eszközök alágazatát érintette (e két alágazatra esett a 2008 és 2012 közötti csökkenés 70% -a). A közelmúltbeli exportpiaci növekedést viszont főként az autóipari termelőkapacitás bővülése hajtotta (a becslések szerint a 2012 és 2014 közötti teljes piaci növekedéshez a gépjárműgyártó ágazat mintegy 150% -ban járult hozzá⁽³⁾). Az áruipar kedvező alakulása emellett inkább a bizonyos ország- és termékpiacokon elért részesedésszerzésnek tudható be, semmint az exportok kezdeti földrajzi vagy termék szerinti eloszlásának (2.1.9. ábra). A földrajzi piacokon elért részesedésszerzés az EU-n belüli kereskedelemhez kötődik. A kormányzat a közelmúlt kereskedelempolitikai erőfeszítéseivel

(³) A hozzájárulás 100% százalék feletti, mivel más alágazatokban csökkent a piaci részesedés az adott időszakban.

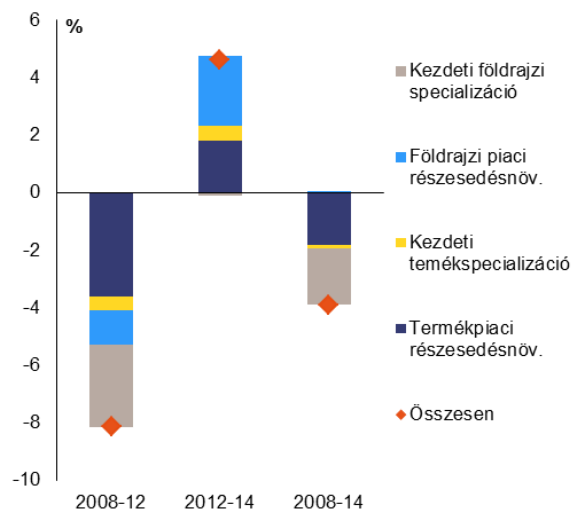
(az úgynevezett keleti és déli nyitással) a magyar vállalkozások EU-n kívüli új piacokra való belépését kívánja elősegíteni.

2.1.8. ábra: Magyarország exportpiaci részesedésének alakulása (éves összehasonlítás)

Forrás: Eurostat

2.1.9. ábra: Az exportpiaci részesedés változásának összetevői – áruk (2008–2014, éves átlag)

(1) Az ábra az exportpiaci részesedésszerzésnek és a kezdeti exportpiaci eloszlásnak a piaci részesedés növekedésére gyakorolt hatását mutatja be olyan formában, hogy összeadja a piaci részesedés átlagos változásának termékpiaci és földrajzi piaci összetevőit. Az összetevők összege így a piaci részesedés adott időszakra érvényes átlagos éves változásának a kétszerese lesz.

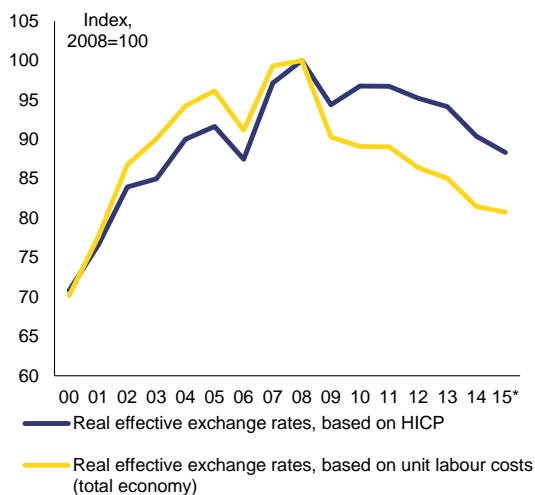
Forrás: Európai Bizottság

Magyarország ár- és költség-versenyképessége a válság kezdete óta a reálfelértékelődés trendjét megszakítva markánsan javult. 2008 és 2015 között a fogyasztói árakon és a fajlagos munkaköltségen alapuló reálfelértékelődés árfolyam összesen mintegy 12 %-kal, illetve 19 %-kal csökkent Magyarországon (2.1.10. ábra). Ennek fő oka a forint nominális leértékelődése volt, de a fajlagos munkaköltség mérséklődése is hozzájárult. A reálfelértékelődés az előrejelzések szerint a következő években lényegében stabil marad. Mindazonáltal két jelentős tényező valószínűleg gyengíteni fogja a reálfelértékelődésének pozitív hatásait. Először is ellentétes hatást válthat ki, hogy a vállalati szektor devizaadósságának kezdeti magas aránya (2009-ben több mint 50 %) miatt a nominális leértékelődés a vállalkozások mérlegét is ronthatta. Másodszor, a magyar exportban az import aránya hagyományosan az egyik legmagasabb az EU-ban (45–50 % körüli), és ez azt jelenti, hogy az árfolyam exportra gyakorolt hatása ezzel arányosan gyengébb. E tekintetben a javuló költség- és ár-versenyképesség sokkal erősebb hatást gyakorolhatott volna a szolgáltatások mérlegének többletére, mivel az

export és az import korrelációja jellemzően sokkal gyengébb a szolgáltatások esetében, mint az árukéban.

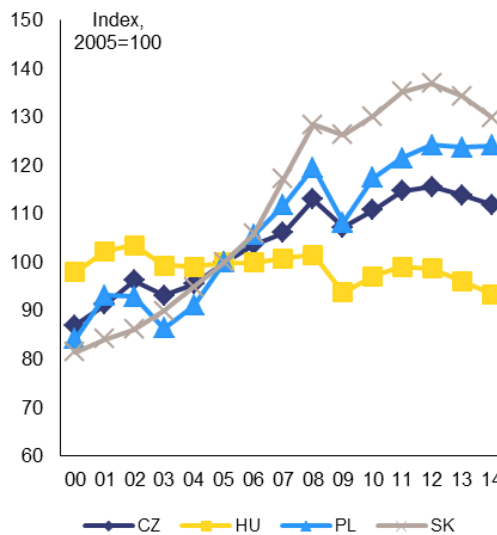
2.1.10. ábra A reáleffektív árfolyam alakulása (2008=100)

* A 2015. évi adat az Európai Bizottság 2016. téli előrejelzése alapján
 Forrás: Európai Bizottság

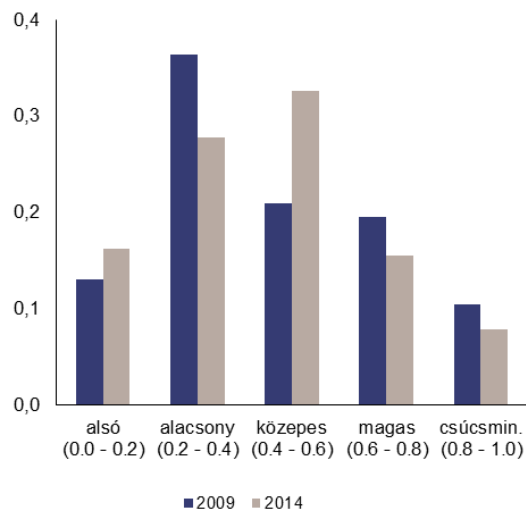
Magyarország nem költségalapú versenyképessége tekintetében azonban úgy tűnik, csekély a javulás. Magyarország euróalapú exportdeflátorai gyakorlatilag az évtized eleje óta változatlanok. Ezzel szemben a régió egyéb konvergáló gazdaságai mintegy 30–60 %-kal tudták növelni exportáraikat (2.1.11. ábra). E jelenség azzal függhet össze, hogy Magyarország nem képes javítani termékei minőségét, noha hozzá kell tenni, hogy az eleve viszonylag magas. A magyar exportban a csúcstechnológiai termékek hagyományosan jelentős súlya az elmúlt évtized óta csökken. A magas és a csúcsmínőségű termékek exportaránya a 2009. évi 30 %-ról 2014-ben 23 %-ra esett, a minőségeloszlás pedig középre tolódott, potenciálisan nagyobb teret engedve a költségalapú versenynek (2.1.12. ábra).

2.1.11. ábra Exportdeflátorok (euróalapon)

Forrás: Eurostat

2.1.12. ábra Az export értékének megoszlása minőségi kategóriák szerint (2009–2014)

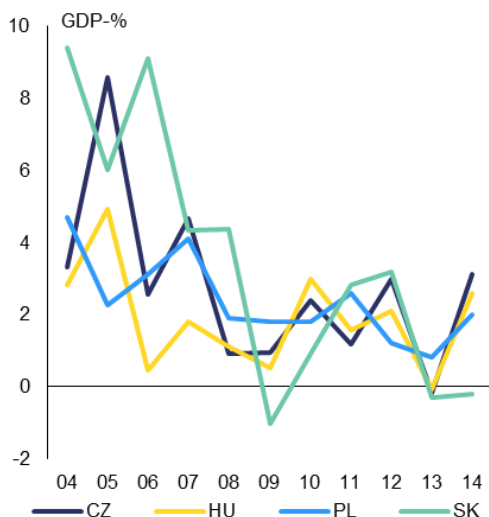
Forrás: Európai Bizottság

A közvetlen külföldi befektetés trendjei

A válságot követően a közvetlen külföldi befektetések (kkb) szintje minden korábbinál alacsonyabb szinten maradt, de újabban már mutatkoznak az élénkülés jelei. A felzárkózó uniós tagállamokban a közvetlen külföldi befektetések vonzása fontos forrását képezi a strukturális fejlődésnek, a technológiatranszfernek

és a termelékenységnövekedésnek. A külföldi befektetések emellett a külső pozíció nem adósságjellegű finanszírozásának is forrásául szolgálnak, és így növelik az ország sokkelnyelő képességét. Az igen magas beáramlás éveit követően a magyarországi éves nettó közvetlen külföldi befektetések értéke jelenleg a régióbeli országok uniós csatlakozás előtti értékeit sem éri el. A nettó kkb-beáramlás szintje a válság óta Magyarországon tartósan alacsony, de GDP-arányosan nagyjából megfelel a regionális versenytársakénak (2.1.13. ábra).

2.1.13. ábra **Nettó közvetlen külföldi befektetés: Magyarország és a regionális versenytársak**

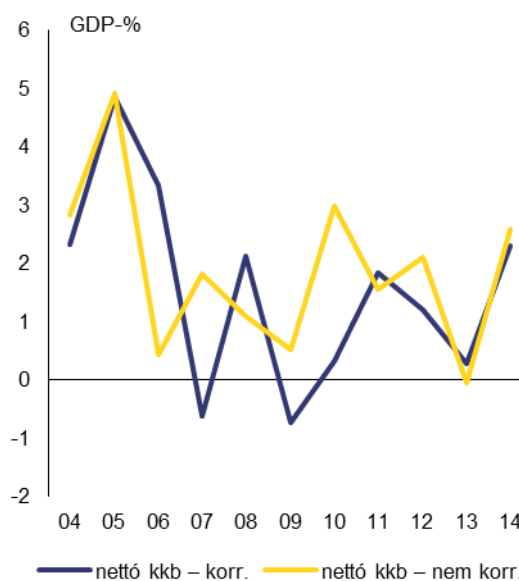

(1) A korigált nettó kkb értékében nem szerepel a különleges célú gazdasági egységek, a pénzügyi ágazatbeli tőkeinjekciók, az összefonódások és a részesedésszerzések, továbbá a tranzit tőke hatása.
Forrás: MNB

Az elmúlt évtized elején kezdődő hanyatlást és a válság utáni alacsony szinteket a nettó kkb-beáramlás mögöttes trendjére vonatkozó becslések is megerősítik. A közvetlen külföldi befektetések értékelését több tényező hatása is zavarhatja, például a tranzit tőkéé, a részesedésszerzéseké és a leányvállalatok tőkehiányának enyhítésére az anyabankoktól kapott tőkeinjekcióké. E hatások kiszűrése után – a Magyar Nemzeti Bank számításait felhasználva – a 2008 utáni nettó beáramlás csökkenése valamivel súlyosabbnak tűnik (átlagosan a GDP 1,5 %-a a 2004–2008-as időszakhoz képest, 2.1.14. ábra). A kkb mögöttes tényezőire vonatkozó becslés szerint

ugyanakkor a 2014-ben tapasztalt erősödés nem tulajdonítható pusztán a pénzügyi transzfereket befolyásoló ügyleteknek. A 2015 első három negyedéről beérkező adatok azonban a nettó kkb gyengülését mutatják, így ezek alapján korai lenne megalapozott következtetéseket levonni a trend alakulásáról.

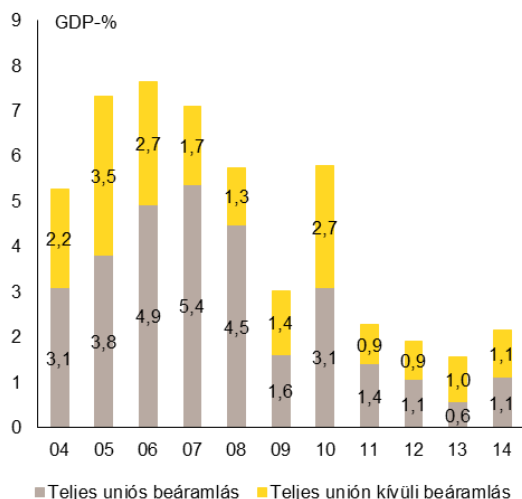
2.1.14. ábra: **Korigált és korigálatlan nettó kkb-beáramlás a GDP %-ában**

Forrás: MNB

A zöldmezős közvetlen külföldi befektetések magyarországi beáramlása kevésbé kedvező képet mutat. A zöldmezős (termelőbázis létrehozásával vagy bővítésével összefüggő) kkb-beáramlás a válság előtt a GDP 5–7 %-át tette ki Magyarországon, de az elmúlt években a GDP mintegy 2 %-ára csökkent (2.1.15. ábra). A zöldmezős kkb az EU-ban is csökkent, de a magyarországi visszaesés jelentősebb. A zöldmezős beruházások számos előnyt hordoznak Magyarország számára, mivel növelik az ország termelőkapacitását, vagyis pozitív hatást gyakorolnak a gazdasági növekedésre és a munkahelyteremtésre.

2.1.15. ábra: Zöldmezős közvetlen külföldi befektetések beáramlása Magyarországra

Forrás: Financial Times FDI Markets database (a Financial Times kkb-piaci adatbázisa), Európai Bizottság

Az üzleti környezet javításával több közvetlen külföldi befektetést lehetne Magyarországra vonzani. A régióbeli uniós tagállamok között az OECD termékpiacon szabályozásra vonatkozó mutatói⁽⁴⁾ alapján Magyarországon vannak a legnagyobb jogi belépési korlátok. Emellett a legújabb nemzetközi versenyképességi felmérések az országot a regionális versenytársak között a legrosszabb helyre sorolják az átlátható szakpolitikai döntéshozatal tekintetében. A Világ gazdasági Fórum aktuális versenyképességi jelentése szerint Magyarország nem teljesít jól az intézmények és az üzleti kifinomultság terén⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ OECD PMR mutatók. OECD, <http://www.oecd.org/eco/growth/indicatorsofproductmarketregulationhomepage.htm>

⁽⁵⁾ *The Global Competitiveness Report 2015–16* (Versenyképességi jelentés 2015–2016), World Economic Forum (Világ gazdasági Fórum), <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2015-2016>

2.2. A MAGÁN- ÉS A BANKSZÉKTOR KIIGAZÍTÁSAI

A magánszektor hitelállomány-leépítése

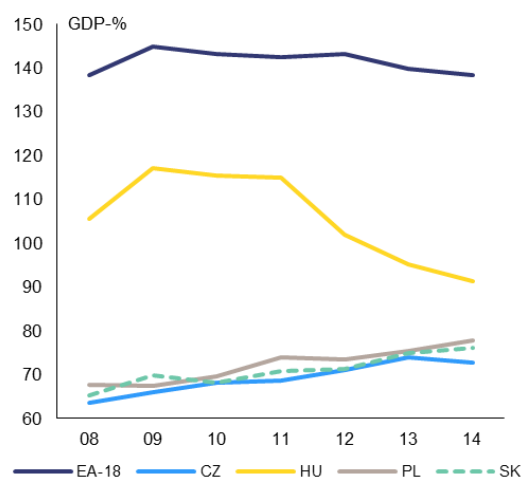
Magyarországon a magánszektor adósságállománya jelentősen csökkent. Az országban a pénzügyi válság kezdetekor közepesen magas szintű volt a magánszektor – nagyrészt devizában denominált – adósságállománya. A pénzügyi szektor nyereséges volt, de nagymértékben függött a bankközi finanszírozástól. Azóta jelentős kiigazításokra került sor.

A nem pénzügyi vállalatok és a háztartások jelentősen csökkentették adósságállományukat a válság óta. A nem pénzügyi vállalatok adósságállománya a 2009-es csúcsot követően – amikor adósságállományuk meghaladta a GDP 80 %-át – 2015 közepére már mindössze a GDP 62,7 %-át tette ki. Ez a szint lényegesen alacsonyabb az uniós átlagnál, de némileg magasabb a regionális versenytársak átlagánál (2.2.1 ábra). Az MNB által működtetett Növekedési Hitelprogram (a továbbiakban: NHP) stabilizálta a nem pénzügyi vállalatok részére nyújtott hitelezést. A nem pénzügyi vállalatok további hitelállomány-leépítési igényei a becslések szerint nem érik el a 10 %-ot.⁽⁶⁾ A magyar vállalkozások szerint nem a „finanszírozáshoz jutás” jelenti az egyedüli sürgető kérdést az üzleti tevékenység folytatása során.⁽⁷⁾ Általánosságban az üzleti környezet, a közigazgatás reakcióképessége és a munkaerő szaktudása több problémát vet fel, mint az üzleti finanszírozás. A háztartások adósságállománya a 2010. évi csúcstról (a GDP 40 %-a) 2014–2015-re a GDP 30 %-ára csökkent, így a GDP-arányos adósságállományuk az egyik legalacsonyabb az EU-ban. Mindazonáltal egyes háztartásokra továbbra is igen jelentős szintű hiteltörlesztési teher nehezedik, ami az új hitelezésekre és a fogyasztási tendenciákra egyaránt kihat. A háztartási hitelezés 2015-ben növekedést könyvelt el, öt évig tartó hitelállomány-leépítés után.

A magyarországi hitelállomány-leépítést a növekvő GDP támogatta. A GDP-arányos adósságállomány változása a következő négy fő mozgatórugónak tulajdonítható: nettó hiteláramlás, reál-GDP-növekedés, a GDP-deflátor által

kiváltott infláció, valamint egyéb változások, köztük az értékelés változásai vagy a leírások (2.2.2 és 2.2.3 ábra). Az eladósodottság 2009. évi csúcsa óta a magyar vállalatok aktívan csökkentik adósságukat, ami negatív hiteláramlásokat eredményez. Ezen túlmenően Magyarország helyzetéhez a nominális gazdasági növekedés is pozitívan járult hozzá. Ezáltal fokozatosan megszűnt az aktív hitelállomány-leépítés szükségessége, miközben a GDP-arányos adósságállomány a nevezőhatás által továbbra is „passzívan” csökkent.

2.2.1. ábra: A magánszektor GDP-arányos adósságállománya – a kelet-közép-európai országok és az euróövezet összehasonlításával

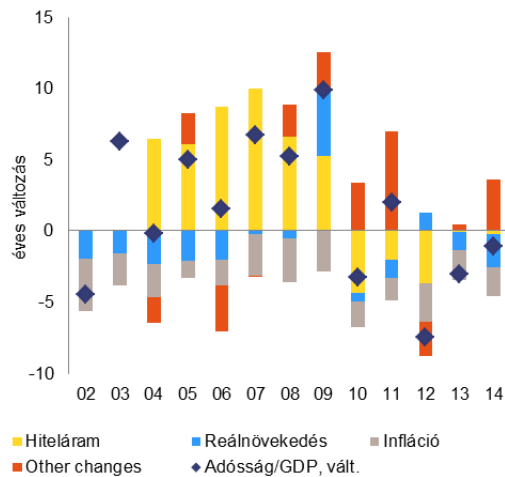

Forrás: Eurostat

(6) http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee7_en.pdf

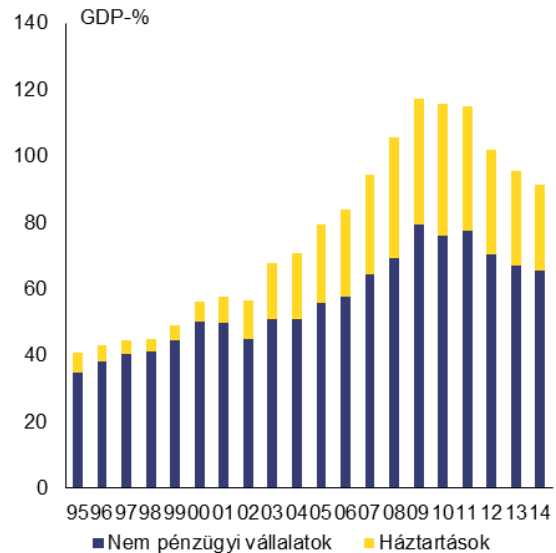
(7) SAFE felmérés, 2015. évi kiadás, EKB és Európai Bizottság.

2.2.2. ábra: A nem pénzügyi vállalatok GDP-arányos adósságállományának éves változásai

Forrás: Eurostat

2.2.3. ábra: A magánszektor GDP-arányos adósságállománya, fellendülés és fokozatos kiigazítás

Forrás: Eurostat

A háztartások kint levő hitelállománya 2015-ben visszaesett, de az új hitelezés terén növekedés könyvelhető el. A hitelállomány visszaesése lényegében az összes devizában denominált jelzáloghitel 2015 első negyedévében végrehajtott átváltásának tudható be. Az átváltás eredményeképpen, valamint a bankok fair működésére vonatkozó elvek bevezetésének köszönhetően is a háztartási hitelek 947 milliárd HUF összeggel csökkentek (ügyletenkénti alapon)⁽⁸⁾. Mindamelllett a kombinált új háztartási hitelek összege 2015 első félévében 286 milliárd HUF-t tett ki, ami 19 %-os éves bővülést és a jelzáloghitelek piaci szegmensén belül nem kevesebb mint 50 %-os éves növekedést jelent.

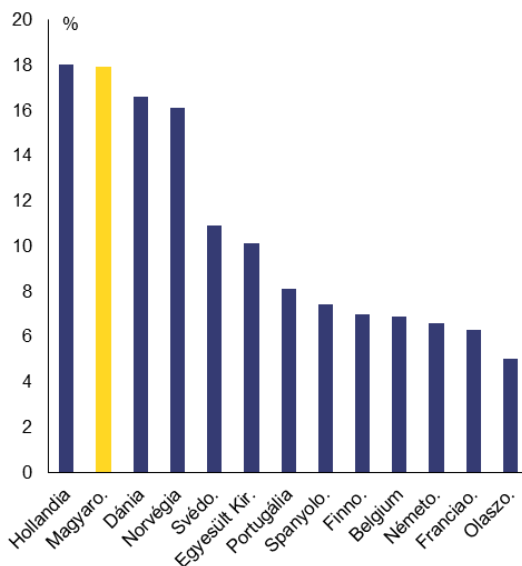
A háztartási hitelek iránti kereslet növekedése várható. Az új háztartási hitelek iránti kereslet növekedése több tényezőre vezethető vissza. A hiteltörlesztési feltételek és a hitelkamatláb újramegállapítása jelentős hatást gyakorolt a háztartások adósságszolgálati terhére⁽⁹⁾ (átlagosan 20–25 %-os csökkenés), ami viszont a háztartási fogyasztás emelkedését eredményezte. Az elmúlt

⁽⁸⁾ E számadat több mint 70 %-a az árfolyamrés és az egyoldalú szerződésmódosítás hatálytalanításából következő elszámolás hatásával magyarázható.

⁽⁹⁾ Az MNB 2015. novemberi pénzügyi stabilitási jelentése szerint.

négy évben növekedett a háztartások reáljövedelme, és a jövedelemadó 2016-ban csökken majd. A gazdaság növekedése és a pozitív kilátások kedvezőbb környezetet teremtenek a háztartási kiadások növekedéséhez. Mindazonáltal a magyar háztartások adósságtörlesztési terheit értékelő adósságszolgálati arány⁽¹⁰⁾ még mindig rendkívül heterogén, és a nemzetközi átlagot tekintve továbbra is magasnak számít (2.2.4 ábra). Egy átlagos magyar polgárnak a havi jövedelme 18 %-át kell adósságtörlesztésre fordítania.

2.2.4. ábra: Adósságszolgálati arány Magyarországon, nemzetközi összehasonlításban

(1) 2015 első negyedévének végére vonatkozó adatok alapján.

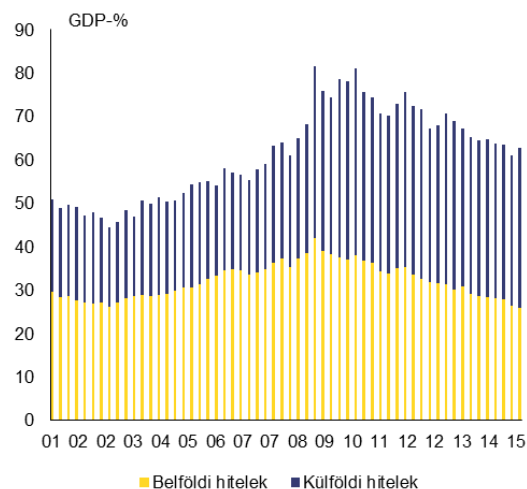
Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A vállalati szférán belüli hitelállomány-leépítés kezd elmozdulni a mélypontról. A magyar nem pénzügyi vállalatok GDP-arányos adósságállománya 2015 közepén 62,7 %, illetve kizárólag a hazai hitelezést tekintve mindössze 25,9 % volt (2.2.5 ábra). Az éves csökkenés átlagosan -3,4 % volt. Ezen összesített számadat mögött azonban két tendencia rejlik. A Nemzeti Hitelprogramnak köszönhetően növekedett a kkv-szektorban nyújtott hitelezés szintje. 2015-ben látványos visszaesés volt megfigyelhető a

⁽¹⁰⁾ A mutató a háztartások adósságállományát a tőke- és kamattörlesztésre fordított összegek nettó jövedelemhez viszonyított arányaként mutatja be.

nagyvállalatoknak nyújtott kint levő hitelek tekintetében, ami részben bizonyos egyszeri hatásoknak tudható be⁽¹¹⁾. Általánosságban a kamatlábak minden eddiginél alacsonyabb szintjével összefüggésben a vállalati szektoron belüli hitelállomány-leépítés kezd elmozdulni a mélypontról, ami az MNB közelmúltbeli hitelezési felméréseinek adataiban is tetten érhető⁽¹²⁾. 2015 decemberében a bankok 60 %-a állította, hogy enyhítette a hitelezési korlátokat. Ezzel párhuzamosan a bankok arról számoltak be, hogy 50 %-kal növekedett a vállalati hitelek iránti érzékelt kereslet. A kkv-szektor várhatóan ezután sem lesz kitéve az esetleges kedvezőtlen hitelfeltételeknek, köszönhetően az MNB által elindított célzott növekedéstámogató programnak (NTP), amelynek célja, hogy lehetővé tegye a teljes vállalati hitelezés akár 10 %-os emelkedését.

2.2.5. ábra: A nem pénzügyi vállalatok szektorának GDP-arányos adósságállománya

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A Növekedési Hitelprogram révén a kkv-k megfizethető hitelhez juthattak. A vállalkozások finanszírozáshoz való hozzáféréséről készített felmérés (a továbbiakban: SAFE)⁽¹³⁾ szerint

⁽¹¹⁾ A magyar vállalathitel-piac koncentrációs szintje igen nagy: az MNB szerint a vállalathitel-állomány több mint 50 %-a a hitelszerződések kevesebb mint 1 %-ához tartozik.

⁽¹²⁾ Az MNB hitelezési felmérése, 2015. decemberi és azt megelőző kiadások.

⁽¹³⁾ A vállalkozások finanszírozáshoz való hozzáféréséről készített felmérést az Európai Bizottság és az Európai Központi Bank (EKB) közösen teszi közzé 2008 óta, és az valamennyi tagállamra kiterjed.

2.2.1. táblázat: **Növekedési Hitelprogram**

NHP-szakasz	Időkeret	Aláírt hitelszerződés (Mrd HUF)
Első	2013. június – szeptember	701
Második	2013. október – 2015. december	1183 (2015. novemberig)
Harmadik (Növekedéstámogató Program)	2016	Mind a forint-, mind a devizaalapú hitelág célösszege 300 Mrd HUF

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

Magyarországon az uniós átlagnál jobb a finanszírozáshoz jutás. Az NHP-t (2.2.1 táblázat) 2013 júniusában indította el az MNB a kis- és középvállalkozásoknak nyújtott hitelnyújtás egyik formájaként. Számos tagállamhoz hasonlóan a magyarországi kkv-kat – és különösen a mikrovállalkozásokat –, amelyek az összes vállalkozás 94,3 %-át alkotják Magyarországon, rendkívül megviselte az elmúlt években tapasztalt gazdasági recesszió. Az NHP keretében az MNB nulla százalékos hitelt nyújtott a kereskedelmi bankoknak, amelyet azok legfeljebb évi 2,5 %-os kamattal adtak tovább a kkv-k számára. A programnak köszönhetően számottevően javultak a megfizethető hitelhez jutás feltételei a kisvállalkozások számára⁽¹⁴⁾, de ahhoz nem volt elég a hatása, hogy a piaci alapú vállalati hitelezést felülbírja. A kormányzati támogatási programok – ideértve a garanciarendszereket is – ugyancsak meglehetősen korlátozott hatást gyakoroltak a hitelállomány növekedésére.⁽¹⁵⁾ Összességében a preferenciális feltételekkel nyújtott hitelek a kkv-k hitelállományának mintegy felét teszik ki. Mivel az NHP második szakasza 2015 decemberében lezárult, az MNB bejelentette, hogy új növekedéstámogató programot indít el, amelynek célja, hogy segítse a hazai bankok visszatérését a piaci alapú finanszírozáshoz. Ezt várhatóan az NHP fokozatos kivezetésével és egy új, a bankok számára a hitelezési üzletáguk fellendítéséhez ösztönzöt jelentő piaci alapú hitelprogram elindításának bejelentésével érik majd el. A kibővített programok ösztönzik az új projektekhez való hitelnyújtást a refinanszírozás helyett, és kiterjesztik a támogatható kkv-k körét.

⁽¹⁴⁾ Az MNB szerint megközelítőleg 28 000 mikro, kis- és középvállalkozás részesült finanszírozásban az NHP-ből, minek köszönhetően mintegy 1–1,5 százalékponttal emelkedett a hazai gazdaság teljesítménye a 2013–2015 közötti időszakban.

⁽¹⁵⁾ Egyes, meg nem erősített bizonyítékok s a banki közösség állításai rámutatnak, hogy a garanciarendszerek alkalmazása túlzott mértékű adminisztrációval jár, és az adminisztratív terhek felülvizsgálata szükséges a garanciák egyszerűbbé és hatékonyabbá tétele érdekében.

A bankszféra kiigazításai

Az elmúlt évben csökkent a bankrendszer sérülékenysége. A háztartások devizahiteleinek átváltása gyökeres változást jelentett. Ezáltal elhárult a devizakitettségből eredő legnagyobb rendszerszintű kockázat. A működési környezet stabilizációjának köszönhetően javultak az ágazat eredményei. Javult az ország gazdasági teljesítménye, illetve visszafogottabbá vált a bankrendszer szakpolitikai befolyásolása és adóztatása. Mindazonáltal 2015-ben a bankok tevékenysége átlagos volt, nagy óvatosságot és csekély kockázatvállalási hajlandóságot tanúsítottak, ami hátráltatta a piaci alapú vállalati hitelezést. Ez az óvatosság a magas tökemegfelelési mutató és a bőséges likviditás ellenére is jelen volt. A nemteljesítő hitelek továbbra is sürgető kérdésnek számítanak, mivel csökkentik a vállalati szegmens nyereségességét. Ebben a szakaszban a legfontosabb feladatok a következők: i. a piaci hitelezés újbóli elindítása; ii. a behajthatatlan adósságok kérdésének megoldása; és iii. a bankok nyereségességének egy szintre hozása a regionális átlagokkal. E problémák megoldása elősegítheti a növekedést és a magyar gazdaság felzárkózási potenciálját.

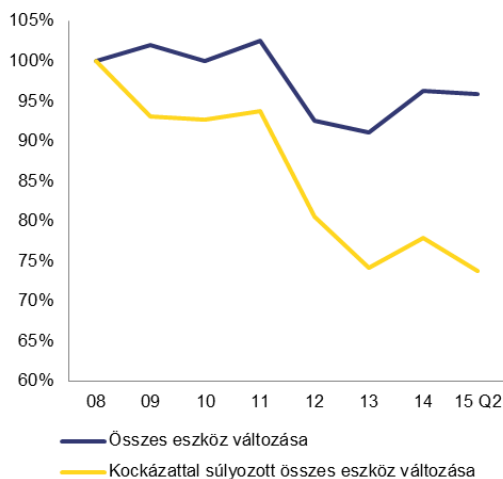
A hazai bankok jelentősen csökkentették méretüket és üzleti forgalmukat. A magyar hitelintézetek jóval tovább álltak kiigazítás alatt annál a két évnél (2008–2009), amikor Magyarország az adósságválsággal küzdött és az EU/IMF pénzügyi támogatási programjának kedvezményezettje volt. A bankszektor hitelállomány-leépítése és kockázatsökkentése egészen 2014-ig tartott – a magyar bankszektor egészének nettó eredménye ebben az évben volt a legalacsonyabb⁽¹⁶⁾ A banki üzletág

⁽¹⁶⁾ A fair bankokról szóló törvény elfogadását követően a bankok 2014-ben komoly céltartalékokat halmoztak fel.

méretcsökkentése igen nagy mértékű volt, és messze meghaladta az általános gazdasági tevékenység hanyatlását. A magyar bankok teljes eszközállománya 2010 és 2015 között több mint 20 milliárd EUR-val csökkent (2.2.6 ábra). Ugyanakkor a gazdaságba irányuló hitelek visszaesése még inkább szembetűnő volt: a csökkenés az összes kintlevő hitel közel egyharmadát tette ki. Ez bizonyos fokig a válság előtti időszakban tapasztalt fellendülés korrekciójának tudható be, amikor is a bankok bőkezűen osztották a hitelt a magyar hitelfelvevőknek – súlyosan kitéve őket a devizakockázatnak –, és a hitelkockázati standardok lazák voltak, mivel a piac bőséges likviditással rendelkezett. Mindazonáltal a hitelintézetek reakciója az előnytelen és gyakran kiszámíthatatlan működési környezetre, a rendkívül magas adókra, valamint a kormány és a helyi hitelintézetek közötti párbeszéd hiányára is visszavehető. A helyi bankok kockázatvállalási hajlandósága soha nem látott szintre esett vissza, ami egyfelől hitelszűkéhez, másfelől pedig a külföldi bankok gyors hitelállomány-leépítéséhez vezetett.

2.2.6. ábra: **A bankszektor teljes eszközállománya és kockázattal súlyozott eszközei (2008 = 100)**

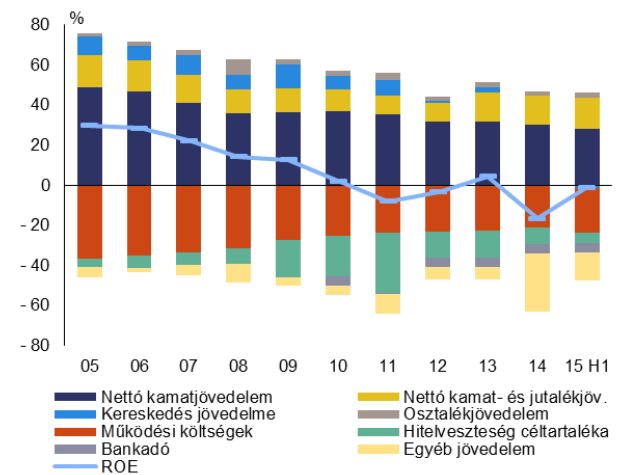

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A nyereségességet tekintve a 2015-ös év fordulópontot jelentett a magyar bankszektor számára. A 2015 első és harmadik negyedéve közötti összesített adatok arra utalnak, hogy az ágazat jó úton halad afelé, hogy 2015-öt nyereséggel zárja (2.2.7 ábra). Ezenkívül a

kormányának a bankszektor szempontjából kedvezőtlen szakpolitikájában bekövetkező pozitív változások ugyancsak segíthetik a bankokat abban, hogy újra nyereségesek váljanak. A pénzügyi stabilitás szemszögéből nézve, csökkent a bankszektor sérülékenysége. A rendszer tőkeellátottsága immár megfelelő – 20,5 % alapvetőtőke-megfelelési mutatóval és megfelelő likviditással rendelkezik (2.2.8 ábra). A válság csúcspontján, 2009 elején a bankok tőke megfelelése mindössze 10 % volt.

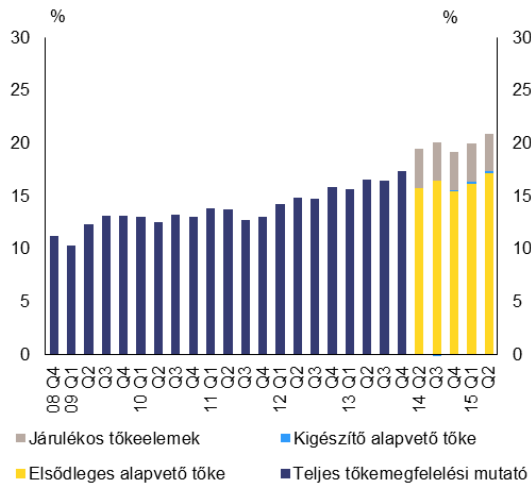
2.2.7. ábra: **A bankszektor nyereségessége**

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

2.2.8. ábra: A magyar bankrendszer átlagos tőkemegfelelési mutatója

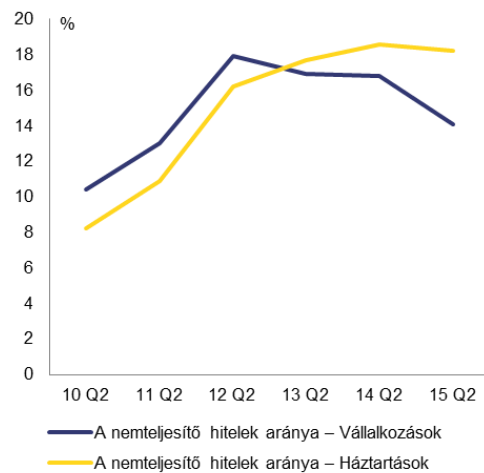
(1) CRD IV/CRR, 2014. II. negyedév (2) A tőkemegfelelési mutató egy bank pénzügyi erejét méri. Az EU-ban a szabályozó által előírt tőkemegfelelési mutató egy irányelvben (a tőkekövetelményekről szóló irányelv (CRD IV)) és egy rendeletben (a tőkekövetelményekről szóló rendelet) alapul, amelyek 2014. január 1-jétől alkalmazandók.

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A rendszerszintű kockázatok csökkentek, de a hitelportfólió minősége továbbra is alacsony. A devizaalapú (elsősorban svájci frankban jegyzett) hitelek nagy részét forintostították. Ezáltal a pénzügyi rendszerszintű kockázat jelentősen csökkent. Mindazonáltal az eszközminőség továbbra is komoly aggályokat vet fel: a nemteljesítő hitelek aránya a kiskereskedelmi ágazatban meghaladja a 18 %-ot, a vállalati szektoron belül pedig a 13 %-ot (2.2.9 ábra); a fedezeti ráta mindkét szegmensben kb. 60 %, ami nemzetközi összehasonlításban az átlagos és a magas között helyezkedik el. A nemteljesítő hitelek szerkezetátalakítása és szanálása továbbra is a magyar hatóságok elsődleges céljai között szerepel, de az összesített adatokat tekintve egyelőre nem érzékelhető javulás e téren. A jelzáloghitelek esetében a magáncsődről szóló jogszabály közelmúltbeli kiigazítása és a jelzáloghiteleket kezelő Nemzeti Eszközkezelő Zrt. kapacitásbővítése megkönnyítheti egyes bedőlt jelzáloghitelek szanálását. Mindazonáltal olyan további ösztönzőkre van szükség, amelyek előmozdítják a piaci megoldásokat, és különösen fokozni kell a jelzáloghitelek szerkezetátalakítására irányuló erőfeszítéseket. A vállalati portfólió minősége továbbra is megoldatlan kérdésnek számít, ami nagyban kihat

az új hitelekre. A MARK ⁽¹⁷⁾ tevékenysége jelentheti az egyik lépést egy olyan összetett megoldás felé, amely – csakúgy, mint a háztartási szegmensben – az adósságok szerkezetátalakítását is maga után vonhatja.

2.2.9. ábra: A nemteljesítő hitelek aránya

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A magyar pénzügyi rendszer működési környezete továbbra is kihívást jelent. Összességében a magyar bankok továbbra is nehéz – a pénzügyi intézeteket terhelő magas adókkal és gyenge beruházási kilátásokkal jellemezhető – üzleti környezetben működnek, ami a negatív éves beruházási szám adatokban is tetten érhető (2015 harmadik negyedévében 3,4 % éves csökkenés) ⁽¹⁸⁾. Mindazonáltal a Magyarországon működő külföldi pénzügyi csoportok továbbra is elkötelezettek a leányvállalataik támogatása és

⁽¹⁷⁾ A MARK egy, a Magyar Nemzeti Bank által projekthitelek felvásárlása és kezelése céljából létrehozott adósságkezelő ügynökség.

⁽¹⁸⁾ Az egyik vezető magyar hitelező által a közelmúltban közzétett felmérés mintegy 500 vállalkozás esetében gyengének ítéli meg a 2016. évi beruházási kilátásokat. A felmérésben részt vevő 500 vállalkozásnak mindössze egyharmada tervezi, hogy a következő 12 hónapban valamilyen beruházást hajt végre. Ez a százalékos arány még alacsonyabb, ha a nagyvállalatokat nézzük – ebben a szegmensben csupán 26 % szándékozik 2016-ban valamilyen típusú nagyobb beruházást végrehajtani. A Bizottság megjegyzi, hogy a 2016. évi felmérés erősen hasonlít a 2015. évi felméréshez, amelyben az abban szereplő magyar vállalkozásoknak mindössze 30 %-a tervezett beruházást 2015-ben, míg 61 %-uk választotta azt, hogy 2015-ben nem tervezi a beruházási kiadások szintjének megváltoztatását. Az érintett vállalkozások mintegy 9 %-a a beruházási kiadások csökkentését tervezte 2015-ben.

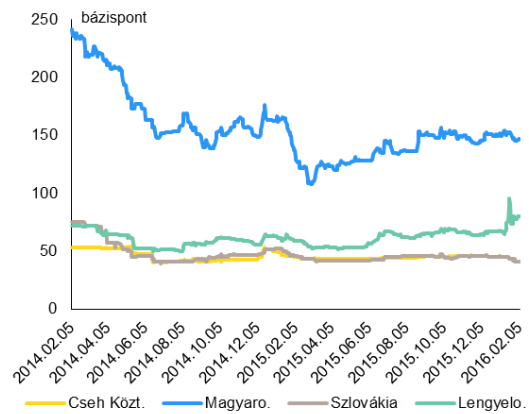
helyi franchise-hálózatuk fejlesztése mellett. Ezt az elmúlt évek során végrehajtott igen jelentős összegű (mintegy 4,5 milliárd EUR) sajáttőke-injekció is bizonyítja, amely csak a 2014-es évben meghaladta az 1 milliárd EUR-t. E kiegészítő tőkepuffernek köszönhetően a magyar hitelezők könnyebben elviselték a hitelszerződések tekintetében alkalmazható díjakat, jutalékokat és kamatlábakat korlátozó fair banki tevékenységről szóló törvényből fakadó veszteségeket. A megerősített tőkeemfelelés és likviditási szintek összhangban állnak a helyi felügyeleti hatóság ajánlásaival, valamint a CRD IV és a CRR rendelkezéseivel (2.2.8 ábra). Az Európai Beruházási Bank (EBB) banki hitelezéséről szóló, közelmúltban közzétett negyedéves felméréséből⁽¹⁹⁾ – amely az anyabankok közép- és délkelet-európai üzleti tevékenységeibe nyújt betekintést – kitűnik, hogy az anyabankok szemszögéből nézve javul Magyarország megítélése. Ez a javuló piaci hangulat magyarázza azt, hogy a Magyarországgal szembeni kitérttség utóbbi években megfigyelhető – a nemzetközi hitelezők által a Nemzetközi Fizetések Bankjának benyújtott jelentésekben tetten érhető – folyamatos csökkenésének üteme 2015 első negyedévében emelkedésnek indult.

A piaci hangulat változását a magyarországi szuverén hitelkockázati felárak további csökkenése is tükrözi, amelyek jelentősen közelebb kerültek a regionális versenytársak szintjéhez (2.2.10 ábra). Mindamelllett, jóllehet a 2015. második negyedévi fejleményekre vonatkozó közelmúltbeli EBB-felmérés nagyobb optimizmusról árulkodik, mint az első negyedévre vonatkozó előző kiadás, a leírtak alapján magyar piaci kilátások rosszabbak a régió más országaival összehasonlítva. A felmérésben részt vevő válaszadók megközelítőleg 33 %-a továbbra is úgy véli, hogy a magyar piaci potenciál alacsony. Az anyabankok azt is hangsúlyozzák, hogy a magyarországi műveletek nyereségessége még mindig nem éri el a regionális standardokat: a bankok nagyjából 50 %-a szerint a kockázattal kiigazított sajáttőke-megtérülés Magyarországon jelentősen alacsonyabb a csoportszintű megtérülésnél.

⁽¹⁹⁾

http://www.eib.org/attachments/efs/economics_cese_e_bls_2015_h2_en.pdf

2.2.10. ábra: **Öt éves hitel-nemteljesítési csereügylet (CDS) Magyarországon és a regionális versenytársaknál**

Forrás: Thomson Reuters

Az állam fontos szerepet játszik a pénzügyi közvetítésben. A pénzügyi válság kitörése óta a magyarországi bankrendszerrel kapcsolatos viták jelentős része két kulcsfontosságú kérdésre összpontosult: a svájci frank felértékelődése és a recesszió következtében ugrásszerűen megemelkedett devizahitelek, valamint a hitelezés ösztönzése, különösen a kis- és középvállalkozások számára. Mivel a piaci alapú hitelezés tovább szűkült, és a devizahitelekkel kapcsolatos problémák megszüntetéséhez évtizedekre van szükség (a devizahitelek nagy része hosszú távú jelzáloghitel-szerződésekhöz kapcsolódott), a magyar hatóságok egyre aktívabb szerepet vállaltak a pénzügyi rendszer helyreállításában, amelyről az a vélemény alakult ki, hogy nem támogatja a gazdasági növekedést, és a devizakockázattal komoly terhet ró a háztartásokra (2.2.1 szövegdoboz). A hatóságok a konszolidáció, a nemzeti valutában történő hitelezés újbóli középpontba állítása, a bankok hatékonyságának javítása és a hozzávetőleges cél szerint mintegy 60 %-ban hazai tulajdonú bankszektor kialakításának előmozdítása útján történő „megfelelő méretezésre” irányították szakpolitikáikat. A közelmúltbeli számítások alapján a hazai szereplők tulajdonában lévő pénzügyintézetek megoszlása immár közelít a 60 %-os célértékhez⁽²⁰⁾, és az elmúlt évben az állam bizonyult a legaktívabb beruházónak a pénzügyi szektoron belül. Ez a tevékenység azzal jár, hogy a

⁽²⁰⁾ Az MNB 2015. novemberi pénzügyi stabilitási jelentése

2.2.1. háttérmagyarázat:

A devizahitelek 2015. évi forintosítási programja

A devizahitelek rendezése összesen mintegy 730 000 hitelszerződést érintett, köztük mintegy 500 000 jelzáloghitel-szerződést és további 230 000 fogyasztóihitel- és lízingszerződést. A forintosítással a háztartások devizakitettsége uniós szinten a legmagasabbak közül a legalacsonyabbak közé került: a GDP 15 %-áról lényegében nullára csökkent. A háztartási devizahitelek átváltása két szakaszban történt. A magyar kormány által 2014 novemberében elindított első program kizárólag a jelzáloghitelekre terjedt ki, és a törlesztőrészletek árfolyamának rögzítésével 2015 januárjától lépett hatályba. A hatóságok és a bankszektor közötti megállapodás értelmében a szükséges devizát (összesen mintegy 9 milliárd EUR-t) a Magyar Nemzeti Bank bocsátotta a partnerintézmények rendelkezésére annak érdekében, hogy azok piaci alapon zárhassák le nyitott devizapozícióikat, és a műveletek ne gyakoroljanak hatást a forint piaci árfolyamára. A végső soron mintegy 3 000 milliárd HUF összegű jelzáloghitel-állományt érintő első devizahitel-átváltási program időzítése egybeesett a „fair bankokról” szóló törvény hatálybalépésével, amely szigorúbb szabályokat állapított meg a kamatlábak és díjak egyoldalú megváltoztatása esetén. Az elszámolásnak és a hitelkamatlábak újbóli meghatározásának köszönhetően az átlagos magyar háztartások adósságszolgálati terhe átlagosan mintegy 20 %-kal csökkent. Véletlen egybeesés, hogy a – magyarországi háztartási hitelállomány több mint felét kitevő – háztartási devizahitelek átváltása alig pár héttel azt megelőzően történt, hogy a svájci nemzeti bank bejelentette, hogy eltörli a svájci frank euróval szembeni árfolyamküszöbét. Utólag visszatekintve a háztartások devizahiteleinek átváltása egyértelműen a magyar hatóságok legsikeresebb lépése volt az utóbbi években a pénzügyi stabilitás előmozdítása felé. A magyar kormány azon vállalása, hogy a magyar háztartásokat felszabadítja a devizahitelek terhe alól azzal a második rendezési programmal teljesedett ki, amely a devizaalapú gépkocsi- és fogyasztási hitelek forinthitellé történő átváltására irányult, az augusztus 19-én hatályos árfolyam szerint. A program a hatóságok és a bankszövetség közötti megállapodás eredménye volt. Az első devizahitel-átváltási programhoz hasonlóan a mintegy 1 milliárd EUR értékű nyitott devizapozíciók lezárásához szükséges devizát a Magyar Nemzeti Bank biztosította, míg a nemzeti valuta gyengülése miatt a hitelfelvevőknek nyújtott támogatás költségeit a bankok és a magyar állam közösen viselték. Ezzel összefüggésben a hitelezők 2016-ban és 2017-ben a megfelelő összeggel csökkenthetik a befizetett adójuk összegét.

magyar állami költségvetésnek függő kötelezettségei keletkeznek.

2015-ben a magyar hatóságok bejelentették a bankok terheinek csökkentésére irányuló terveiket. Ez az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankkal (EBRD) február 9-én aláírt egyetértési megállapodásban öltött testet, amelyben a kormány kötelezettséget vállalt a banki adók csökkentésére, a magyar állam által nemrégiben megvásárolt két hitelintézet elidegenítésére, a nemteljesítő hitelekkel kapcsolatos probléma megoldásának elősegítésére, valamint arra, hogy tartózkodik az olyan új törvények és intézkedések bevezetésétől, amelyek kedvezőtlenül befolyásolhatják a bankszektor nyereségességét. Emellett kötelezettséget vállalt annak biztosítására is, hogy valamennyi magyarországi pénzintézet tisztességesen versenyezzen egymással, és méretétől vagy tulajdonosa állampolgárságától függetlenül egyenlő elbánás alá essen. 2015 végén bejelentették a banki adó mértékének csökkentését. A banki adó a tervek szerint a 2015. évi 0,53 %-ról

2016-ban 0,24 %-ra csökken, és nem haladhatja meg a 2015. évi adókötelezettségek 45 %-át. Az adóalap tekintetében azonban továbbra is a bankok 2009. végi mérlegében szereplő adatok az irányadók. A 2017-es és 2018-as évekre vonatkozóan a magyar jogalkotó bejelentette az adókulcs további, 0,21 %-ra történő csökkentésére irányuló terveket. A decemberben bejelentett új törvény értelmében a bankok 2017. évi és 2018. évi adófizetései nem haladhatják meg a 2016-os befizetések szintjét.

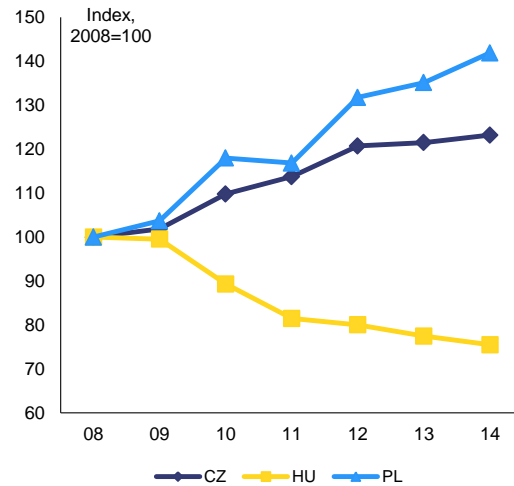
Mindazonáltal folytatódik a magyar bankok hitelállomány-leépítése. A hitel/betét arány 2009-ben, 160 %-on tetőzött. 2014 végére 100 % alá esett vissza, és a becslések szerint 2015 közepére tovább csökken majd, 94 %-ra.

A bankok üzleti modelljének hozzáigazítása az új működési feltételekhez

A magyarországi bankrendszer megfelelő méretezésének köszönhetően javult a

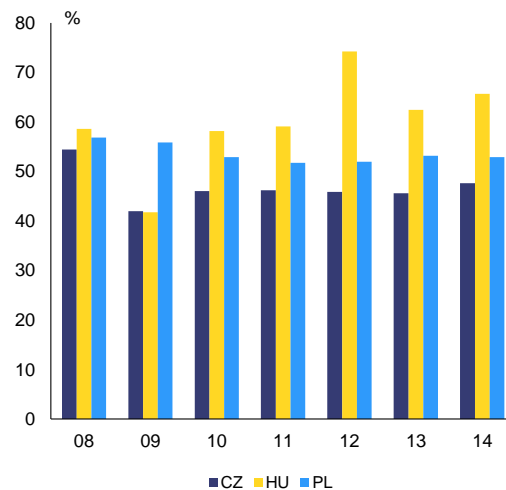
nyereségesség, de a bankok költség szerkezetének javítása érdekében további erőfeszítéseket kell tenni. A magyar bankszektor és a regionális versenytársai költség alapjának összehasonlításából kitűnik, hogy az elmúlt hat évben a magyar bankszektor milyen mértékű kiigazításon esett keresztül. A magyar bankok 2014. évi teljes működési költségei 20 %-os visszaesést mutatnak a 2008. évi adatokhoz képest. Ugyanebben az időszakban Lengyelországban 12 %-kal, a Cseh Köztársaságban pedig 9 %-kal emelkedett a bankok működési költségeinek összege. Ezt részben a magyar bankszektoron belüli foglalkoztatottság csökkenése – a 2008. évi 34 500 főről 2014 végére 30 000 főre csökkent a banki alkalmazottak száma –, valamint ugyanebben az időszakban országszerte mintegy 300 bankfiók bezárása magyarázza (1 700-ról 1 400-ra csökkent ezek száma). Mindazonáltal a bankszektor hatékonysága – Lengyelországgal és a Cseh Köztársasággal ellentétben – nem javult. A teljes működési költség/teljes eszközállomány arány növekedése (2008-ban 2,6 %, 2014-ben 3,5 %) arra utal, hogy a teljes eszközállomány gyorsabb ütemben csökkent a működési költségeknél (2.2.11. ábra). Hasonlóképpen a költség/bevétel arány ugyancsak rendkívül magas Magyarországon – 2014-ben 65 %, 2008-ban 59 % volt –, miközben Lengyelországnak és a Cseh Köztársaságnak sikerült csökkentenie a saját költség alapját (2.2.12. ábra). E fejlemények azzal magyarázhatók, hogy a régió más országaiban a recesszió nem mélyült el annyira és nem tartott olyan hosszú ideig, mint Magyarországon. Ezen túlmenően a magyar bankok jövedelemtermelő kapacitását súlyosan érintették a kormány szakpolitikái, ideértve a devizahitelek segítségét célzó különböző rendszereket.

2.2.11. ábra: A teljes eszközállomány alakulása Magyarországon, Lengyelországban és a Cseh Köztársaságban

Forrás: Európai Központi Bank

2.2.12. ábra: A költség/bevétel arány alakulása Magyarországon, Lengyelországban és a Cseh Köztársaságban

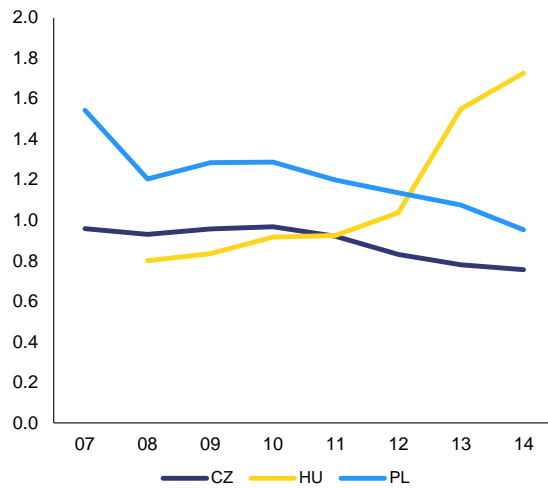

Forrás: Európai Központi Bank

A bankok ellenálló képessége javult, a sokkhatások iránti érzékenysége csökkent. A bankoknak sikerült kijavítaniuk bizonyos egyensúlyhiányaikat azáltal, hogy nagyrészt megszüntették a bankközi finanszírozásra való ráutaltságukat, valamint csökkentették összesített költség alapjukat és – az alacsony nettó kamatkülönbözetre tekintettel – némileg növelték a

díjkból és jutalékokból származó bevételeiket⁽²¹⁾(2.2.13 ábra), .

2.2.13. ábra: **Díjak és jutalékok a teljes eszközállomány százalékában – Magyarországot Lengyelországgal és a Cseh Köztársasággal összehasonlítva**

Forrás: Európai Központi Bank

⁽²¹⁾ Nominális értéken és a teljes eszközállományt tekintve egyaránt, az EKB adatai szerint.

2.3. A NÖVEKEDÉSI POTENCIÁL EMELÉSE

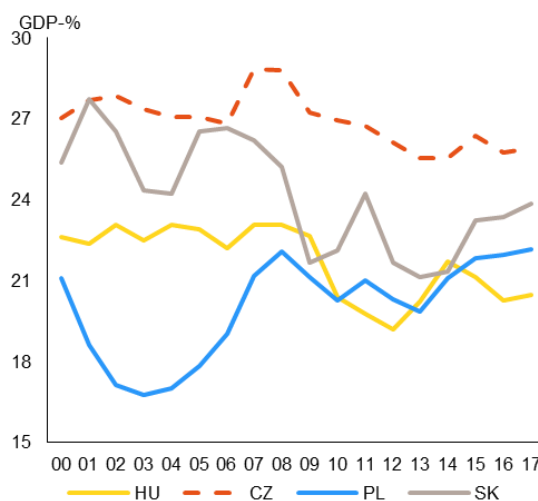
Magyarország akkor lehet képes gyorsabb ütemben csökkenteni felhalmozódott egyensúlyhiányait, ha sikeresen végrehajtja a növekedésösztönző reformokat. A Bizottság három évvel ezelőtt, egy részletes vizsgálat keretében külön fejezetben vizsgálta a potenciális növekedés kérdését⁽²²⁾. Ez a fejezet bemutatja a Bizottság potenciális kibocsátásra vonatkozó, a közös módszertanon alapuló számításainak legutóbbi eredményeit⁽²³⁾. Ezenfelül az adatokat összehasonlítja más országok adataival, illetve levonja az azzal kapcsolatos következtetéseket, hogy a szakpolitikák miképpen javíthatják a potenciális növekedést.

2010 óta fellendült Magyarország növekedési potenciálja (lásd a 2.3.4. ábrát a szakasz végén). Az adatok tanúsága szerint 2008-ig a magyar gazdaság túlhevült ami a magas kapacitáskihasználásban és a komoly nettó hitelfelvevői pozícióban nyilvánult meg. A válság alatt a kapacitáskihasználás a történelmi átlag alá esett vissza, miközben a gyenge hazai kereslet miatt a gazdaság nettó hitelezővé vált. A gazdaság azonban az előrejelzés időszakában várhatóan visszatér majd a potenciális szintjére, bár a teljes tényezőtermelékenység és a tőkefelhalmozás hozzájárulása alacsonyabb lesz, mint a válság előtt.

Miközben a teljes tényezőtermelékenység és a tőkefelhalmozás szintje még nem állt teljesen helyre, a munkaerő hozzájárulása javult. A teljes tényezőtermelékenység növekedésének lassulása nagy valószínűséggel a pénzügyi közvetítés gyengeségével, a termelő beruházások viszonylag alacsony szintjével és az innováció alacsony szintjével áll összefüggésben. A tőkefelhalmozás szintén nem éri el a válság előtti időszak szintjét, ami beruházások csekélyebb növekedésére vezethető vissza. A hitelállomány-leépítés eredendően csökkentette a beruházási rátákat (lásd a 2.3.1. ábrát), de a lassulás részben

az üzleti környezet érzékelt romlásából is fakad (lásd az 1.1. szövegdobozt). Mindazonáltal a munkaerő potenciális növekedéshez való hozzájárulása jelentősen javult. Ez a strukturális reformokkal – nevezetesen a nyugdíjkorhatár emelésével, az álláskeresői járadékokra és a rokkantsági nyugdíjra való jogosultak körének szűkítésével – függ össze.

2.3.1. ábra: **Beruházási ráta (beruházás/GDP) Magyarországon és a regionális versenytársaknál**

Forrás: Eurostat

A munkaerő potenciális növekedéshez való becsült hozzájárulása több ellentétes tendenciát tükröz. A demográfiai tendenciák hasonlóak a más idősödő országokban tapasztaltakhoz. A munkaképes korú népesség 2012 óta évenként több mint 0,3 %-kal csökkent, és ez a csökkenés várhatóan 2020-ig folytatódik. Ezt részben ellensúlyozza a munkaerő-piaci részvétel arányának emelkedése. A részvételi arány 2014-ben elérte az 59 %-ot, ami Magyarországon rekordszintűnek számít, jóllehet nemzetközi összehasonlításban továbbra is alacsony. Az előrejelzések szerint 2020-ig a részvételi arány fokozatosan 63 %-ra emelkedik majd. Ezzel párhuzamosan általánosságban a foglalkoztatottság szintje hosszú távon magas. Az egy alkalmazottra jutó ledolgozott órák száma átlagosan csökkent a részmunkaidős foglalkoztatás terjedése miatt.⁽²⁴⁾

⁽²⁴⁾ Az egy alkalmazottra jutó ledolgozott órák számának 2010. évi jelentős csökkenése a módszertani változásoknak tudható be (2.3.4. ábra, negyedik sor, jobb oldal).

⁽²²⁾ Macroeconomic Imbalances – Hungary 2013 (Makrogazdasági egyensúlyhiány – Magyarország, 2013), *European Economy, Occasional Papers*, 137. sz., 2013. március.

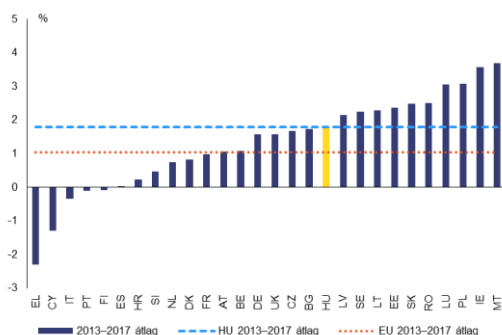
⁽²³⁾ Economic Papers 535. sz. (2014. november) „The Production Function Methodology for Calculating Potential Growth Rates & Output Gaps” – E szakaszban erre „commonly agreed methodology” (közös módszertan) megnevezéssel történik utalás (a kibocsátási réssel foglalkozó munkacsoport módszertana).

A munkanélküliségi ráta jelentősen csökkent és jelenleg a mindenkori legalacsonyabb szinten található, zökkenőmentesen együtt mozogva a béreket nem növelő munkanélküliségi rátával.

A magyar potenciális GDP-növekedés a becslések szerint meghaladja az uniós átlagot, de a legjobb teljesítményt nyújtó regionális versenytársak eredményei alatt marad. A 2013 és 2017 között átlagosan majdnem 2 %-ra becsült potenciális GDP-növekedés meghaladja az uniós átlagot (1,1 %). Az átlagon felül teljesítő versenytársak közé tartozik Lettország, Szlovákia, Litvánia, Románia, Észtország és Lengyelország (2.3.2. ábra). A Cseh Köztársaság és Szlovákia hasonló növekedési rátát tudhat magáénak, amelyet elsősorban a teljes tényezőtermelékenység gyors növekedése eredményez, és így ezen országok növekedési rátája középtávon fenntarthatóbb. A konvergenciát tekintve Magyarország az uniós csatlakozása óta elmarad regionális versenytársaitól.

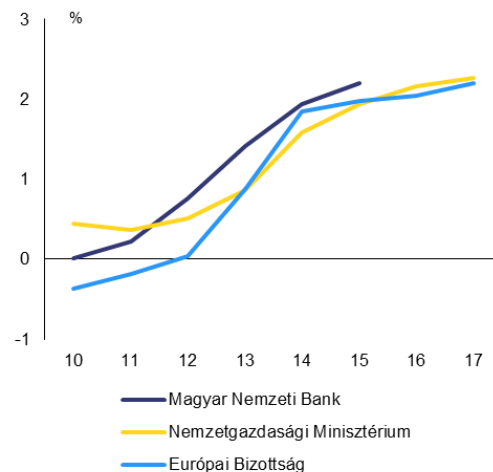
2.3.2. ábra: Potenciális GDP az EU-ban

Forrás: Európai Bizottság

A Magyar Nemzeti Bank és a Nemzetgazdasági Minisztérium becslései hasonlóak a Bizottság becsléseihez (2.3.3. ábra). Úgy tűnik, hogy Magyarország potenciális növekedése 2010–2011 táján visszakerült a pozitív tartományba. A huzamos emelkedést követően a potenciális növekedés némileg lelassult: 2015-ben 2 %-nak felelt meg. Az előrejelzési időszakban várhatóan ezen érték körül marad majd. A Bizottság előrejelzése szerint a potenciális növekedés rövid távon enyhén emelkedni fog, majd az előrejelzési időszak későbbi éveiben visszaesik 2 %-ra.

2.3.3. ábra: A potenciális növekedésre vonatkozó különböző becslések

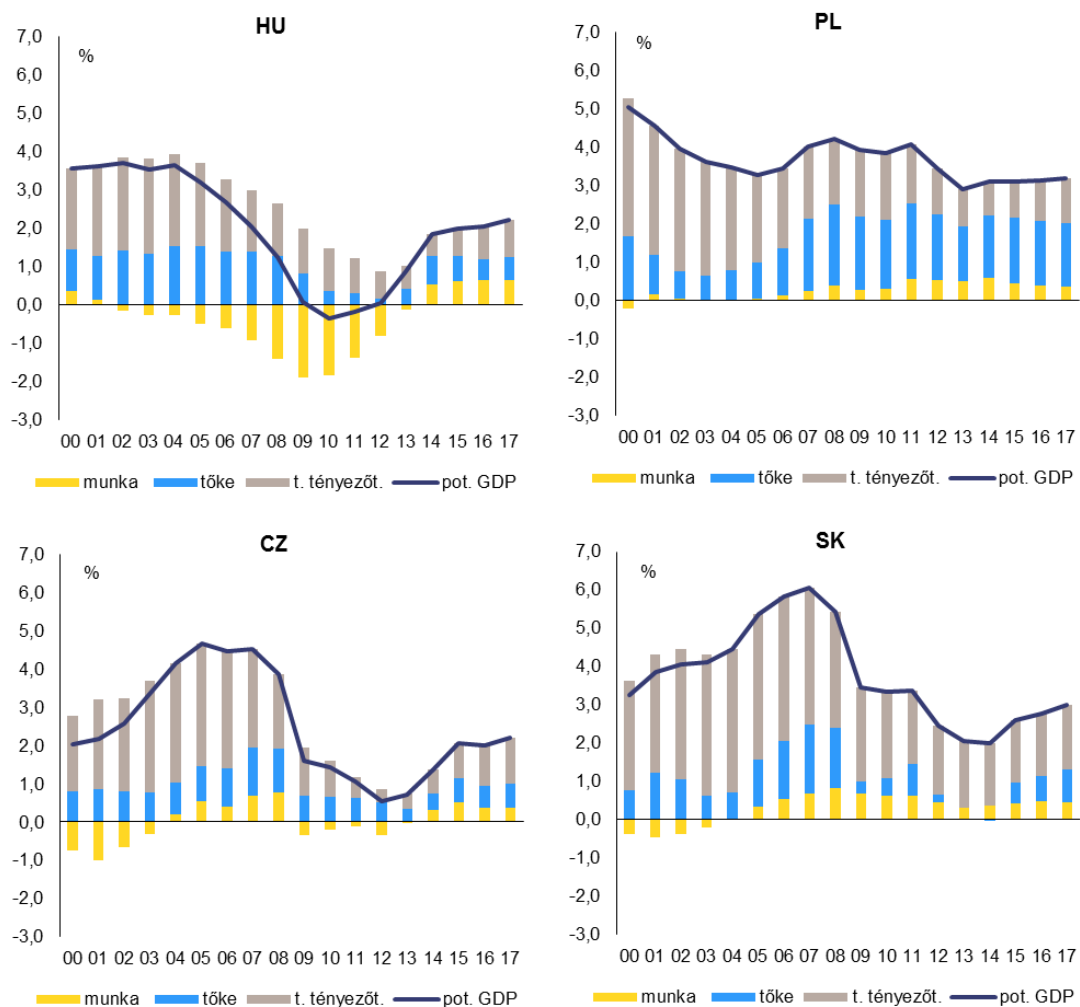

Forrás: MNB, MoNE, Európai Bizottság

Az intézmények között viszonylagos konszenzus alakult ki Magyarország potenciális GDP-jét és a GDP emelkedését célzó szakpolitikákat illetően. Jelenleg Magyarország potenciális GDP-je a becslések szerint megközelítőleg 2 %. Elsősorban a teljes tényezőtermelékenységre vezethető vissza, hogy Magyarország nem éri el egyes regionális versenytársai eredményeit. A jövőbeni potenciális növekedés legfontosabb tényezőjévé a teljes tényezőtermelékenység válhat, miközben a munkaerő és a tőke úgyszintén támogathatja a potenciális GDP-t. Jelentős felzárkózási potenciál rejlik a munkatermelékenységben, és különösen a feldolgozóipari alágazatban, valamint a kkv-k területén. Növekedési potenciál rejlik a humántőke-felhalmozásban is az oktatási reformok révén, amelyek elsősorban a felsőfokú végzettségűek arányának növelésére és a korai iskolaelhagyók arányának csökkentésére irányulnak. A magánszektoron belüli magasabb szintű K+F tevékenység ösztönzése, valamint a versenyképesebb termékpiac úgyszintén mindenképpen előnyös lenne (lásd a 3.4. szakaszt). A minőségi tényezőkkel párhuzamosan a mennyiségi tényezők – például a részvételi arány növelése – is jelentősen hozzájárulhatnak a potenciális növekedéshez. Az alacsony képzettségű és az idősebb (50 éven felüli) munkavállalók foglalkoztatását fokozni lehetne a munkát terhelő adók és hozzájárulások további csökkentésével. Az elmúlt években végrehajtott

(elsősorban német gépjárműgyártókhöz kapcsolódó) csúcstechnológiai beruházások ugyancsak pozitív tolvagyűrűző hatást fejthetnek ki a teljes gazdaságra, bár a közelmúltbeli adatok egyelőre nem támasztották alá ezt a feltevést. A hazai kkv-k globális értékláncba való integrálása kulcsfontosságú előrelépést jelenthetne e tekintetben. A kormány reformokat hajtott végre a közigazgatásban is, de még sok a teendő (lásd az 1.1. szövegdozst).

2.3.4. ábra: Hozzájárulás a potenciális növekedéshez Magyarországon és a regionális versenytársaknál

Forrás: Európai Bizottság

2.4. MÁTRIX A MAKROGAZDASÁGI EGYENSÚLYHIÁNY KEZELÉSÉRE SZOLGÁLÓ ELJÁRÁS ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Ez a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás értékeléséhez alkalmazandó mátrix összefoglalja az e jelentésben foglalt részletes vizsgálat fő következtetéseit. A makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás szempontjából releváns egyensúlyhiányokra és kiigazítási kérdésekre összpontosít.

2.4.1. táblázat: **Mátrix a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás értékeléséhez (*) – Magyarország**

A kihívás súlyossága	Alakulás és kilátások	Szakpolitikai válasz	
Egyensúlyhiányok (fenntarthatatlan tendenciák, sérülékenység és kapcsolódó kockázatok)			
Külső egyenleg	<p>A NIIP a közelmúltban tovább javult, összességében mintegy 15 százalékponttal a 2014–2015-ös időszakban. A magas nettó hitelnyújtás (a GDP 6–9 %-a) folytatódott (13–14. o.). A fizetési mérleg valamennyi kulcsfontosságú komponense hozzájárult a kiigazításhoz. Fontos szerepet töltek be az Unió belüli transzferek (amelyek a GDP 5–6 %-áig emelkedtek) (17. o.). A NIIP a következő tíz év során vélhetően –35 % alá csökken majd (17–18. o.).</p> <p>A korábbi exportpiaci veszteségek részben visszafordultak: a növekedés 2014-ben és 2015-ben összesen 7,5 százalékpontot tett ki, tendenciája várhatóan folytatódni fog. (18–19. o.). A költség-versenyképesség javult (a fajlagos munkaköltség alapú reáléffektív árfolyam 2008 óta 19 %-kal leértékelődött), a nem költségalapú versenyképesség terén azonban csak kis mértékű javulást sikerült elérni (19–20. o.).</p> <p>A nettó kkb-beáramlás általánosságban még inkább visszaesett a válságot követő években (átlagosan a GDP 1,5 %-ával). A fizetési mérlegre vonatkozó frissebb adatok a fellendülés irányába mutatnak, a zöldmezős külföldi beruházásokról szóló statisztikák azonban kevésbé kedvező képet festenek (21–22. o.).</p>	<p>Az államháztartási hiány csökkenése támogatta a gazdaság stabil nettó hitelezői pozíciójának fenntartását. (13. o.)</p> <p>A devizahitelek forintosításának és a devizaadósság csökkentésének köszönhetően sikerült csökkenteni a külső refinanszírozási kockázatokat (14–15. o. és 2.1.1. háttérmagyarzat).</p> <p>A kereskedelempolitika a közelmúltban arra irányult, hogy megnyissa az ország exportpiacait az EU-n kívüli országok felé. A bér- és árfolyam-politikák általánosságban elősegítették a költség-versenyképesség javulását. (19. o.)</p> <p>Az üzleti környezet stabilitásának növelése javíthatná az ország képességét a közvetlen külföldi befektetések odavonására. (20. o.)</p>	
Pénzügyi szektor	<p>Az országban a pénzügyi válság kitérőre viszonylag magas volt a magánszektor adósságállománya (2009-ben a GDP közel 120 %-a). Emellett magas volt a devizahitelek részaránya is a vállalati és háztartási szektorban egyaránt (55 %, illetve 70 %), ami jelentős devizanem-eltéréshez vezetett a gazdaságon belül (23. o.).</p> <p>A szabályozási és adózási környezettel kapcsolatos bizonytalanságok az országkockázatot és a banki kockázatot egyaránt magas szinten tartják. Ezzel párhuzamosan a legtöbb hitelintézet tőkehelyzete összességében megfelelő maradt és kedvezőek voltak a likviditási feltételek, a nettó hitelezés azonban visszaesett. A bankszektort megviselte az alacsony nyereségesség és a korlátozott tőkegenerálási képesség (26. o.).</p> <p>Az eszközminőség továbbra is komoly aggályokat vet fel: a nemteljesítő hitelek aránya a kiskereskedelmi ágazatban meghaladja a 18 %-ot, a vállalati szektoron belül pedig a 13 %-ot. (27. o.)</p>	<p>A magánszektor adósságállományának GDP-hez mért aránya 2014-ben 90 %-ra csökkent. A hitelállomány-leépítést a nominális GDP-növekedés segítette (23. o.).</p> <p>Tavaly csökkent a bankrendszer sérülékenysége, a nyereségességi kilátások javulásának köszönhetően (25–26. o.) (A bankok mérlegében lévő jelentős összegű devizahitel-állomány által okozott rendszerszintű kockázatokat a devizahitelek forintosítása útján sikerült enyhíteni (2.2.1. háttérmagyarzat).</p> <p>Újra lendületet kapott a háztartásoknak nyújtott új hitelezés (2015-ben évi 19 %-os növekedés). A háztartások hiteltörlesztési terhe továbbra is magas. A háztartások hitelígénye várhatóan növekedni fog. Miközben a kkv-szektorban nyújtott hitelek az elmúlt években emelkedtek, általánosságban a vállalati hitelezés újjászületéséről még nem beszélhetünk, ami tükrözi a bizonytalanságot (24–28. o.).</p> <p>A bankok üzleti modelljének kiigazítása révén javultak a nyereségességi feltételek, de további erőfeszítésekre van szükség a költségszerkezetük javítása érdekében (30–31. o.).</p>	<p>A hatóságok bejelentették készségüket a banki közösséggel való kapcsolataik javítására és bármely olyan jövőbeni intézkedés megvitatására, amely hatást gyakorolhat a bankok nyereségességére (29. o.).</p> <p>A hatóságok egy sor intézkedést terjesztettek elő – melyek közül a legfontosabb kezdeményezés a Növekedési Hitelprogram – a gazdaságnak nyújtott hitelezés fokozására (25. o.).</p> <p>A kormány bejelentette a bankadó csökkentését, és kitart az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankkal 2015 februárjában aláírt egyetértési megállapodásban szereplő kulcsfontosságú kötelezettségvállalások teljesítése mellett. A hatóságok elkötelezték magukat az iránt, hogy 2016-ban csökkentik a bankadót, majd 2017-ben további bankadó-csökkentést hajtanak végre. (29. o.)</p> <p>A bankok mérlegének eszközminőség-javítására különböző kezdeményezések történtek, de ezek eredményei egyelőre nem láthatók. Immár életbe lépett a magáncsödörről szóló új törvény, bővült a Magyar Nemzeti Eszközkezelő Zrt. kapacitása (35 000 lakás) és hamarosan megkezdődik a MARK (amelynek feladata a behajthatatlan adósságok felvásárlása a kereskedelmi ingatlanok szegmensén belül). (27. o.)</p> <p>Az alacsonyabb bankadó lendületet adhat a túlságosan lassú tőkeemegtérülésnek. A bankszektoron belüli állami tulajdon növelése a függő kötelezettséggel kapcsolatos kockázat forrása lehet (29. o.).</p>

táblázat (folytatás)

Potenciális növekedés	<p>Tekintettel a külső kötelezettségek és az államadósság jelentős méretére, az elmaradó potenciális növekedés problémát jelenthet a makrosztintű pénzügyi stabilitás szempontjából, mivel az adósság finanszírozásához szükséges források esetleg nem lesznek elegendőek. Az ország növekedési potenciálja továbbra is mérsékelt (32. o.).</p> <p>A gyenge reálkonvergencia a termelékenység csekély mértékű növekedésére vezethető vissza (2.3.4. ábra).</p> <p>A gyenge növekedési potenciál hátterében főként a teljes tényezőtermelékenység gyengése áll (2015-ben 0,7 százalékpontos hozzájárulás), ami viszont a pénzügyi közvetítésben felmerülő problémákhoz, valamint a gazdaságban általánosságban alacsony szintű innovációhoz kapcsolódik. (32. o.)</p>	<p>Magyarország potenciális kibocsátásnövekedése a válság után negatív volt, majd becslések szerint 2012 táján tért vissza a pozitív tartományba. A huzamos emelkedést követően a potenciális növekedés 2015-ben 2 % körül stabilizálódott. Az előrejelzésekben hasonló értékű potenciális növekedés szerepel. (36. o.)</p>	<p>Magyarország viszonylag alacsony növekedési potenciálját megfelelő pénzügyi piaci politikákkal lehetne orvoslani, ideértve a piaci alapú hitelezés helyreállítását a gazdaságban (pl. a közelmúltban elfogadott egyetértési megállapodásban vállalt kötelezettségek végrehajtása útján), valamint a portfóliótisztítás felgyorsítását. A Növekedési Hítelprogram segítséget nyújtott a kvv-k hitelfelvételével kapcsolatos tevékenységéhez is.</p> <p>Strukturális reformokra került sor, amelyek magukban foglalják a nyugdíjkorhatár kiterjesztését, valamint az álláskeresési járadékra és a rokkantsági nyugdíjra való jogosultak körének szűkítését. Ezáltal emelkedett a munkaerő potenciális növekedéséhez való hozzájárulása (32. o.).</p> <p>Másfelől a közmunkaprogramba bevont személyek számának emelkedése csak korlátozott mértékben járult hozzá a potenciális növekedéshez, az ilyen munkások alacsony termelékenysége miatt. Az ágazatspecifikus különadók folytatódó alkalmazása és az ingatlan üzleti környezet hátráltatja a beruházásokat. (1.1. háttérmagyarázat)</p> <p>A tényezőtermelékenység oktatási reformok révén is növelhető. A korai iskolaelhagyók számának csökkentése ugyancsak segíthet ebben. A magánszektoron belüli magasabb szintű K+F tevékenység ösztönzése és a versenyképesebb termékpiacon kialakítása magasabb növekedési potenciált eredményezhet. (37. o.)</p>
-----------------------	--	---	---

A részletes vizsgálat elemzésének következtetései

- Magyarország kiegyensúlyozott, ám egyelőre mérsékelt ütemű növekedési pályán van, és fokozatosan csökkenti makrogazdasági egyensúlyhiányait. A válság kezdetekor tapasztalt külső és belső pénzügyi egyensúlyhiányok jelentősen csökkentek, de továbbra is jelentős kockázatok és kihívások állnak az ország előtt, ideértve a viszonylag magas külső adósság refinanszírozási igényeit és a nemteljesítő hitelek továbbra is magas arányát a bankszektoron belül.
- Folytatódik a nettó külső kötelezettségek számottevő csökkenése; ez a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg magas többletére vezethető vissza, amelyhez az exportpiaci részesedés közelmúltbeli emelkedése is támogatást nyújt. A bankszektor kilátásai javulnak, a nemteljesítő hitelek – egyelőre magas – aránya pedig csökken. A magán vállalati szektorba irányuló hiteláramlás a bankok alacsony nyereségességével összefüggésben továbbra is visszafogott. A bankszektor eredményei jobbakká, ami a javuló gazdasági környezetnek és a szektorral szembeni korábbi kemény politikák enyhülésének is köszönhető. A fő kihívás a nemteljesítő hitelek magas arányának csökkentése és a piaci alapú magánhitelezés növekedésének előmozdítása.
- Szakpolitikai intézkedéseket hajtottak végre a pénzügyi szektor szabályozási környezetének kiszámíthatóbbá tételére, a bankok adóterheinek enyhítésére, a devizaalapú adósság arányának csökkentésére és az államilag támogatott hitelprogramok bevezetésére érdekében. E lépések nyomán egyelőre még nem alakult ki fenntartható banki hitelezés. Ezenfelül továbbra is tapasztalhatók szakpolitikai hiányosságok a nem költségalapú versenyképesség, a termelékenység és az általános üzleti környezet területén. A GDP-arányos külső és belső adósság további csökkentéséhez döntő fontosságú a növekedési potenciál fokozása, és ezáltal az olyan szakpolitikák elkerülése, amelyek e célt a belső kereslet visszafogásával érnék el.

(*) Az első oszlop „súlyosság” szerint összesíti a kérdéseket, megadva az egyensúlyhiányok szintjének nagyságrendjét. A második oszlop az egyensúlyhiányok „alakulásával és kilátásaival” kapcsolatos következtetéseket ismerteti. A harmadik oszlop a közelmúltbeli és a tervezett intézkedéseket összegzi. Megállapításokat tartalmaz minden egyes egyensúlyhiány-forrásra és kiigazítási kérdésre vonatkozóan. A mátrix utolsó három bekezdése összefoglalja az általános kihívásokat, azok súlyossága, alakulása és kilátásai, valamint a szakpolitikai válasz szerint.

Forrás: Európai Bizottság

3. TOVÁBBI STRUKTURÁLIS KÉRDÉSEK

A 2. szakaszban tárgyalt makrogazdasági egyensúlyhiány- és kiigazítások kérdésein túl ez a szakasz elemzi a Magyarország előtt álló egyéb strukturális makrogazdasági és szociális kihívásokat. Ez a szakasz a 2015. évi országspecifikus ajánlásokban felsorolt politikai területekre összpontosítva elemzi az adórendszernek, a munka adótartamának és az adózási morálnak, valamint a költségvetési hiány csökkentésének és a középtávú költségvetési keretek lassú végrehajtásának kérdéseit. Másodszor elemzi a munkaerőpiac, valamint a szociális és az egészségügyi szakterület előtt álló kihívásokat. A közmunkarendszer nem a megfelelő célokra irányul, és úgy tűnik, hogy nem hatékony a résztvevőknek a rendes munkaerőpiacra történő visszatérése terén. Az oktatáspolitikai is vizsgálat tárgyát képezi, külön kitérve a növekvő oktatási egyenlőtlenségekre és azok lehetséges negatív társadalmi és gazdasági következményeire. Az értékelés üzleti környezetre vonatkozó része kitér továbbá a szabályozási keret minőségére és a közbeszerzések hiányosságaira. Végül e szakasz áttekinti a hálózatos iparágakra vonatkozó szakpolitikát.

3.1. KÖLTSÉGVETÉSI POLITIKA

Adózás

Magyarország különadókra támaszkodása továbbra is extra terhet jelent az érintett ágazatok számára. Magyarország 2009 óta egyre nagyobb mértékben ágazati különadókra támaszkodik. Az ágazati különadók hozzájárulnak ahhoz, hogy a vállalkozások elhalasszák a befektetési döntéseket⁽²⁵⁾, és általában gyengítik a befektetői bizalmat. Az ilyen adók kritikusai szerint szelektivitásuk miatt ágazatközi torzulásokat okoznak. Továbbá a magyarországi ágazati különadók közül sokat az érintettekkel való megfelelő konzultáció vagy a lehetséges káros hatásokra irányuló hatásvizsgálat nélkül vezettek be. A különadók adóalapját gyakran visszamenőleges árbevételi adatok alapján állapították meg, ami torzító hatásokkal járt a vállalkozások számára. Noha 2015-ben új különadókat vezettek be, a hitelintézetekre kivetett különadó 2016-tól jelentősen csökken az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankkal kötött megállapodás értelmében (3.1.1 háttérmagyarázat).

A munkát terhelő adók esetében továbbra is magas az adóék, különösen az alacsony jövedelemmel rendelkezők körében, ami kihathat munkaerő-piaci esélyeikre. Az alacsony jövedelemmel rendelkezők esetében 2014-ben az

itteni volt a legmagasabb adóék az EU-ban.⁽²⁶⁾ Az átlagos jövedelemmel rendelkezők (egyedülálló vagy gyermektelen párok) esetében pedig az egyik legmagasabb volt. Noha a családi adókedvezmény csökkenti a gyermekkel rendelkező keresők esetében az adóéket, a hatás csak a legalább három gyermekkel rendelkezőknél jelentős. A kétgyermekes, kétkeresős pároknál (mindkét kereső átlagos jövedelmű) az adóék az uniós átlag felett van. A 2013-as Munkahelyvédelmi Akcióterv célzott csoportok (pl. az alacsony képzettségűek, a fiatal és az idős munkavállalók, a tartósan munkanélküliek és a szülési szabadságról visszatérő nők) esetében csökkentett társadalombiztosítási járulékokat vezetett be, ezáltal csökkentve esetükben az adóéket. Ugyanakkor az alacsony jövedelműeknél az adóék továbbra is az uniós átlag feletti. 2016-tól a személyi jövedelemadó 16 %-ról 15 %-ra csökken. Elfogadták továbbá a családi adókedvezmény kiterjesztését a kétgyermekes családokra is. Noha ezek a lépések kedvezőek az alacsony jövedelműek számára is, nincsenek külön e csoportra irányuló célzott intézkedések.

Van lehetőség az adózás súlypontjának a munkát terhelő adókról más területre való áthelyezésére. Magyarország nagymértékben támaszkodik a fogyasztási adókra, a legújabb

⁽²⁵⁾ OECD statisztikák, közvetlen külföldi befektetés ágazatonként, Magyarország. http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=FDI_FLOW_INDUSTRY

⁽²⁶⁾ Az átlagkereset 50 %-át kereső, egyedülálló, gyermektelen személyre meghatározva. Az átlagkeresettel rendelkező személyek esetében az adóék a 4. legmagasabb volt. Az e bekezdésben szereplő valamennyi adat, az Európai Bizottság, ECFIN, adó- és kedvezménymutató adatbázisból (Tax and benefits indicators database) származik <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1143&intPageId=3197&langId=hu>

adatok szerint a fogyasztási adókból származó bevétel a második legmagasabb az EU-ban. A rendszeres ingatlanadókból származó bevételek azonban alacsonyak, a GDP 0,6 %-át éri el az uniós átlag 1,6 %-hoz képest. Miközben a környezetvédelmi adókból származó bevételek a GDP százalékában kifejezve az uniós átlag körül vannak, az energia implicit adókulcsa viszonylag alacsony. Egy közelmúltban készült tanulmány⁽²⁷⁾ szerint jelentős bevételi lehetőségek rejlenek a környezetvédelmi adókban. Ugyanakkor a folyamatosan alacsony energiapiaci árak ellenére Magyarország nem vet ki jövedéki adót a nem üzleti ügyfelek gáz- és villamosenergia-ellátására. Az ólmozatlan benzin és gázolaj adókulcsai a legalacsonyabbak között vannak az EU-ban⁽²⁸⁾. Továbbra is léteznek környezetvédelmi szempontból káros adókedvezmények (ideértve a vállalati autókra vonatkozó alacsony adókulcsot) Magyarországon.

Továbbra is magasak az adóteljesítéssel összefüggő költségek. Különösen az adóbevallás elkészítéséhez és benyújtásához, valamint az adók megfizetéséhez szükséges, órákban mért adminisztratív teher magas az uniós átlaghoz képest, különösen a munkát terhelő adók esetében.⁽²⁹⁾ Egy OECD tanulmány kimutatta, hogy az adóteljesítéssel összefüggő költségek különösen hátrányosan érintik a magyar kkv-kat.⁽³⁰⁾ A vállalkozások adminisztratív terheinek csökkentésére irányuló közelmúltbeli erőfeszítések ellenére az érintettek nem számoltak be jelentős előrelépésről ezen a területen.

Az elmúlt években bekövetkezett javulás ellenére Magyarország továbbra is kihívásokkal néz szembe az adóbeszedés hatékonysága terén. Továbbra is alacsony a héakötelezettség-teljesítés szintje. Az országok közötti összehasonlító adatok szerint a 2013-ban az elvi adókötelezettség

százalékában mért héabevétel-kiesés 24,4 % volt az uniós átlag 14,5 %-hoz képest.⁽³¹⁾ Úgy tűnik, hogy a héa-elkerülés ellen a közelmúltban bevezetett intézkedések jelentős (a becslések szerint a GDP 0,5–0,7 %-ának megfelelő) eredményeket hoztak az elmúlt két évben. Több mutató is jelzi az adóigazgatás hatékonyságának lehetséges gyenge pontjait. A nettó bevételhez viszonyított igazgatási költség 2013-ban az uniós átlaghoz (1.09) képest viszonylag magas (1.15) volt.⁽³²⁾ A nem vitatott adótartozás 2013-as 21,1 %-os értéke jóval magasabb volt a 4,4 %-os uniós átlagnál. Az Állami Számvevőszék vizsgálta a Nemzeti Adó- és Vámhivatal tevékenységeit a 2009–2013-as időszakban, és hiányosságokat tárt fel a belső eljárások követése terén, különösen a kockázatértékeléssel és az adóbeszedéssel kapcsolatban.⁽³³⁾

Több intézkedés történt az adószabályoknak való megfelelés javítására és a megfelelés költségeinek csökkentésére. Bevezettek egy online pénztárgép rendszert, amelyet más ágazatokra is ki terveznek terjeszteni. Azok a vállalkozások, amelyek az adószabályoknak való megfeleléshez kapcsolódó új kockázat osztályozási rendszer szerint megbízhatónak minősülnek, kedvezményként rövidebb héa-visszatérítési időre és adóvizsgálati időszakokra számíthatnak. 2015-ben létrejött a közúti áru fuvarok valósidejű szállítmánykövető rendszere. A magyar kormány bejelentette, hogy 2016-ban jelentős intézményi reformot fog indítani az adóigazgatás hatékonyságának növelése céljából.

⁽²⁷⁾ Tanulmány a környezetvédelmi szempontú költségvetési reformban az EU28 számára rejlő lehetőségekről (2016-ra készül el), zárójelentés tervezet 2015.11.10., Eunomia Research and Consulting, IIEP.

⁽²⁸⁾ az Európai Bizottság Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság, 2015. júliusi jövedékiadó-táblázatok. http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/energy_products/rates/excise_duties-part_ii_energy_products_en.pdf

⁽²⁹⁾ World Bank 2015, „Doing business” jelentés, <http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/paying-taxes>

⁽³⁰⁾ OECD, 2015, Hungary, Towards a Strategic State Approach (A stratégiai állami szemlélet felé vezető út).

⁽³¹⁾ Esettanulmány, CPB, 2015. Tanulmány a héabevétel-kiesés számszerűsítéséről és elemzéséről az EU-s tagállamokban.

- http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/vat_gap2013.pdf.

⁽³²⁾ OECD, Adóigazgatás 2015. <http://www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/database>

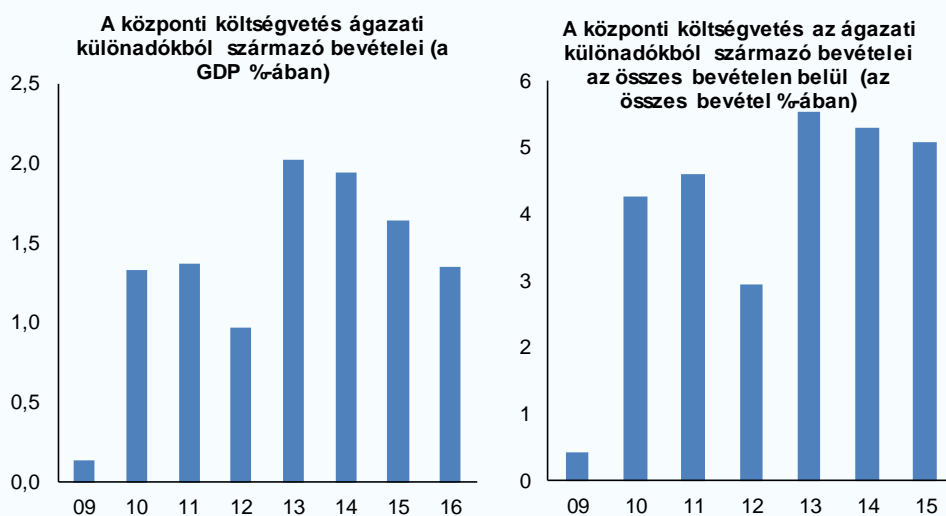
⁽³³⁾ <http://www.aszHIRportal.hu/hu/hirek/>

3.1.1. háttérmagyarázat: Fejlemények az ágazatspecifikus adókkal kapcsolatban

Az ágazatspecifikus adókra való fokozott támaszkodás 2009-ben kezdődött, az energiaszolgáltatókra vonatkozó adó bevezetésével. A pénzügyi intézményekre vonatkozó adó 2010 szeptemberében lépett hatályba. A következő években további adókat vezettek be a kiskereskedelmi, a telekommunikációs és az energia ágazatokban, melyek 2011 és 2013 között voltak hatályban, így a telekommunikációs adót (2012 júliusától), a közműadót (2013 óta), a pénzügyi tranzakciók díját (2013 óta), a biztosítási adót (2013 óta) és a reklámadót (2014 óta). Az ágazatspecifikus adók kiterjesztése 2015-ben is folytatódott, ennek részét képezte a meredeken emelkedő élelmiszerlánc-felügyeleti díjak bevezetése ⁽¹⁾, valamint a dohánygyártók és -kereskedők megadóztatása. ⁽²⁾ Azonban az Európai Bizottság felfüggesztette e terhek beszedését azon állítás alapján, hogy a terhek tisztességtelen versenyelőnyt biztosítanak egyes társaságoknak. A Bizottság további lépésére válaszul a magyar kormány 2015 júliusában megszüntette a reklámadó progresszív jellegét. ⁽³⁾ Végül az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankkal kötött megállapodás szerint a hitelintézményekre kivetett pénzügyi adó 2016-tól jelentősen csökkent. Az intézkedés következtében e terhek várhatóan majdnem a felére fog csökkenni.

Az ágazatspecifikus adók révén elért bevétel 2013-ban érte el a csúcspontját valamivel a GDP 2 %-a felett, valamint az összes bevételhez való hozzájárulás tekintetében is (1. ábra) ⁽⁴⁾. Ezen adók relatíve alacsony mértékű rugalmasságától eltekintve az ezt követő csökkenés többféle intézkedés hatását tükrözi, ideértve a pénzügyi tranzakciók díj egyszeri elemének kivezetését 2014-ben, az Államadósság Kezelő Központ által fizetett díj (amelyet a központi kormányzaton belül vetettek ki) eltörlését 2015-ben, és a pénzügyi intézményekre kivetett adó csökkentését 2016-ban. Ugyanakkor az ágazatspecifikus terhekből származó bevételek továbbra is meghaladják a társasági adó bevételeket.

1. ábra **Ágazatspecifikus adókból származó bevételek**

(1) Az adatok a központi kormányzat bevételein és a 2016-os költségvetési előirányzatokon alapulnak.

Forrás: Magyar Központi Statisztikai Hivatal

⁽¹⁾ Az árbevétel alapján kalkulált 0,1 %-os térítési-átalány helyett legfeljebb 6 %-os progresszív kulcsot kell fizetni.

⁽²⁾ A legmagasabb adósávban (20 milliárd forintos árbevétel felett) az adókulcs 40 %-ban lett megállapítva.

⁽³⁾ A korábbi progresszív kulcsok helyébe egy kettős rendszer lépett, amelyben a 0–100 millió forint közötti adóalap esetében nincs adófizetési kötelezettség, az azt meghaladó részre pedig 5,3 % az adó.

⁽⁴⁾ Ide tartoznak: a hitelintézetekre kivetett díj, az energiaszolgáltatókra kivetett adó, a kiskereskedelmi, a telekommunikációs és az energia ágazatokra kivetett adó, a pénzügyi intézményekre kivetett ágazati különadó, a közműadó, a reklámadó, a telekommunikációs adó, a pénzügyi tranzakciók díja és a biztosítási adó.

Államadósság

A magyar államadósság csökken, ám továbbra is sérülékeny miatta a gazdaság. A magyar állam

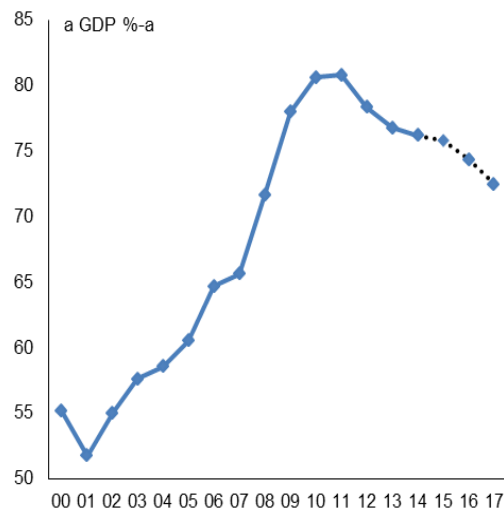
rövidtávú finanszírozási szüksége a feltörekvő és közepes jövedelmű országok csoportján belül a legmagasabbak közé számít. 2015-ben a GDP-arányos államadósság a 2011-es, majdnem 81 %-

os csúcstértékéről 76 % alá esett. Az adósságszökkenés elsősorban a magánnyugdíjpénztári eszközök átvételének következménye volt, amelyet a negatív átértékesítési hatások részben semlegesítettek. Továbbá 2012 óta az elsődleges egyenleg többletet mutat (3.1.1. ábra).

Az Európai Bizottság 2016. téli előrejelzése szerint 2017-re az adósságráta tovább fog csökkenni, nagyjából a GDP 72,5 %-ára. Az adósságállomány kiigazításához kapcsolódó műveletek kedvezőtlen hatásai (különösen a késések az uniós alapokból származó kifizetések fogadása terén) 2015-ben várhatóan mérsékelt csökkenéshez vezetnek, ám 2016–2017 során az adósságszökkenés üteme várhatóan fel fog gyorsulni, tükrözve többek között a csökkenő kamatkidadásokat és a relatíve magas (átlagosan 5 %-os) nominális GDP növekedést. Az elsődleges egyenleg ugyanakkor az előrejelzés szerint valamivel a GDP 1 %-a alatt fog stabilizálódni.

Magyarországnak rövidtávon várhatóan nem kell szembenéznie költségvetési feszültségek kockázatával. A GDP százalékában kifejezett nettó államadósság és a nettó nemzetközi befektetési pozíció jeleznek ugyan lehetséges rövidtávú kihívásokat, ám összességében rövidtávú kockázatok várhatóan nem fognak felmerülni. Az, hogy az adósság relatíve jelentős hányada nem Magyarországon élők tulajdonában, illetve külföldi pénznemben van (2014-ben 40 % körül), potenciális sebezhetőséget jelent, figyelemmel különösen az árfolyam volatilitására. Ugyanakkor a közelmúltbeli politikai fejlemények (ideértve az MNB önfinszírozási programját) kilátást teremtenek az árfolyamkockázat és az államadósság külső forrásokból történő finanszírozásából fakadó kihívások gyors csökkentésére. 2015-ben a külföldi devizában denominált adósságállomány várhatóan 30 %-ra csökken, és a legutóbbi konvergenciaprogram szerint 2018-ra tovább fog csökkenni körülbelül 20 %-ra.

3.1.1. ábra: **Bruttó államadósság-ráta: időbeli összehasonlító adatok és rövidtávú előrejelzés**

(1) Bruttó államadósság a GDP %-ában
Forrás: Európai Bizottság

A Bizottság szolgálatai által felvázolt alapforgatókönyv folyamatosan csökkenő adósságpályát vetít előre, eszerint 2026-ra az adósságráta a Szerződésben előírt, a GDP 60 %-ának megfelelő referenciaérték közelébe kerül (3.1.2 ábra). ⁽³⁴⁾ A tízéves időszakokra előre jelzett államadósság csökkenés körülbelül kétharmada demográfiai okokból bekövetkező kiadáscsökkenésnek tudható be. Ez elsősorban a korábban elfogadott nyugdíjreformok hatását tükrözi. A becsült államadósság-csökkenés fennmaradó része az alapul szolgáló elsődleges többletnek köszönhető (amelyet az előrejelzés időszakára a GDP 0,9 %-ban rögzítettek). Ugyanakkor ezt részben semlegesítheti az adósságnövelő hógolyó hatás. Az ország becsült növekedési potenciálja alacsony marad az implicit kamatláb államadósságra gyakorolt hatásának ellensúlyozására, figyelemmel az alapforgatókönyvben szereplő makrogazdasági feltételezésekre.

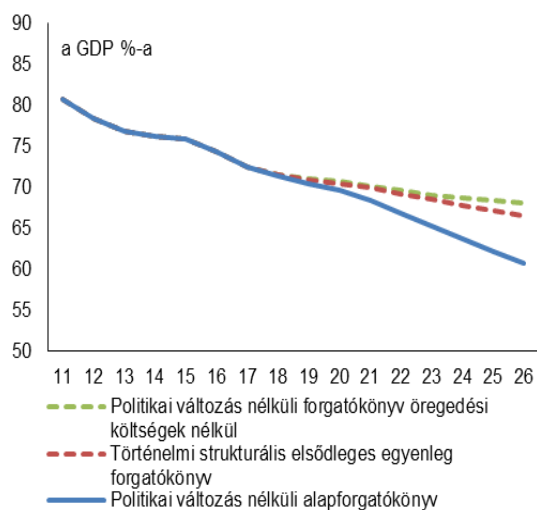
Magyarország adósságszökkenési tervei némileg sebezhetőek az esetleg bekövetkező kedvezőtlen makrogazdasági fejlemények által. Amennyiben kedvezőtlen sokkhatások érik a

⁽³⁴⁾ Európai Bizottság (2015) „Fiscal Sustainability Report 2015” (2015. évi költségvetési fenntarthatósági jelentés) European Economy Institutional Paper 018. szám.

nominális növekedést vagy a kamatlábakat (-0,5 százalékpont a növekedés, és +1 százalékpont az új és a továbbgörgetett adósságokra vonatkozó a kamatlábak esetén 2016-tól), az adósságráta 2026-ban 5 százalékponttal lenne magasabb, mint a bázisérték. Továbbá a történelmileg előforduló sokkesemények együttes hatásával is számoló, sztochasztikus adósságszimulációk szerint 26 % a valószínűsége annak, hogy Magyarország adósságrátája 2020-ban magasabb lesz, mint 2015-ben.

3.1.2. ábra: **Bruttó államadósság ráta: az alapforgatókönyv és az alternatív pályák**

Forrás: Európai Bizottság

Magasabb lenne a fenntarthatósági kockázat, ha a strukturális elsődleges egyenleg a múltban megfigyelt értékekre állna vissza. Ha az elsődleges egyenleg a múltbeli átlagos szintre (vagyis a GDP 0,1 %-ára) esne vissza, az adósságráta 2026-ban közel maradna a GDP 70 %-ához. Magyarország a válság kezdete óta jelentős fiskális fegyelemtől tett tanúbizonyságot. Mindazonáltal maradtak jelentős költségvetési kockázatok. Ide tartozik a tervezett nukleáris erőmű építésének adósságnövelő potenciális hatása, a közszektorban a nominális befagyasztás éveit követő jelentős bérfeszültségek, valamint az állam általi további, a függő kötelezettségek növekedésével járó vállalati felvásárlások lehetősége.

A Bizottság közép- és hosszú távú fenntarthatósági mutatói alapján Magyarország esetében várhatóan alacsony a költségvetési fenntarthatóság kockázata. Az S1 mutatóban mért középtávú fenntarthatósági rés ⁽³⁵⁾ a GDP - 0,5 százalékpontja, amiből az következik, hogy amennyiben nem változik a politika, nem lesz szükség további költségvetési erőfeszítésekre ahhoz, hogy 2030 végéig Magyarország elérje a Szerződés szerinti határértéket. Hosszú távon Magyarország esetében alacsony a költségvetési fenntarthatóság kockázata. Az S2 mutató szerint a hosszú távú fenntarthatósági rés a GDP 1,5 %-a, eszerint relatíve alacsony közvetlen költségvetési kiigazításra van szükség annak biztosításához, hogy a GDP-arányos államadósság ne álljon folyamatosan növekvő pályára.

Költségvetési keret

2015 végén vezették be a régóta esedékes új középtávú költségvetési keretet. A hatásosság első próbája a 2017-es költségvetés mérlegelése és elfogadása lesz. Az új középtávú költségvetési keretről szóló jogszabályt 2013 decemberében fogadták el, ám a végrehajtás elhúzódtott. 2015 decemberének végén a kormány végül elfogadott egy határozatot, amely kétéves időtávra költségvetési fejezetenként meghatározta a kiadási és bevételi előirányzatokat. Mind a 2015-ös, mind a 2016-os költségvetés még a hagyományos módszerrel készült: se az előző évi költségvetés indoklásában szereplő hároméves indikatív tervek, se a konvergenciaprogramok nem játszottak értékelhető szerepet a költségvetési előirányzatok kialakításakor. Az új rendelkezés fő újítása abban rejlik, hogy a kormánynak írásban indokolnia kell a határozatban megállapított, középtávra szóló számok és a költségvetési törvény tervezete közötti különbségeket (a „tartsd be vagy indokold meg” elv szerint). A 2017-es költségvetés tervezése és mérlegelése (amely várhatóan 2016 tavaszára előre fog haladni) lesz az új keret első kritikus tesztje.

A Költségvetési Tanács az elmúlt években bekövetkezett fokozatos erősödés ellenére továbbra is a mennyiségi kockázattérkélesre összpontosít. A döntései továbbra is elsősorban

⁽³⁵⁾ Az S1 mutató alapján látszik a szükséges kiigazítás, eszerint a rövidtávú előrejelzést követő öt évben a strukturális elsődleges egyenleg folyamatos kiigazítására van szükség ahhoz, hogy 2030-ra az adósságráta a GDP 60 %-ra csökkenjen.

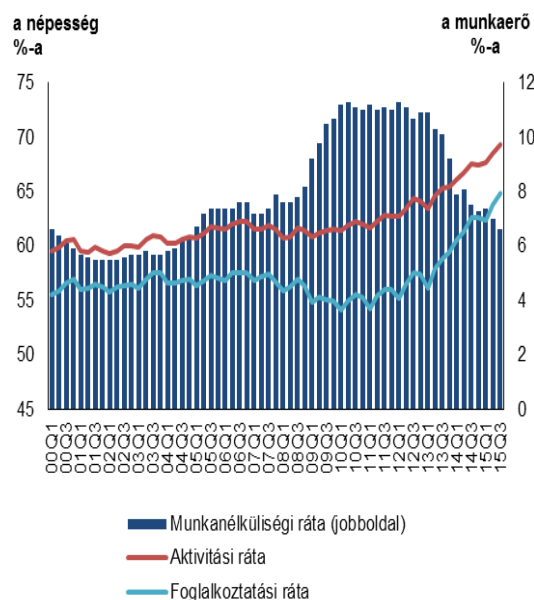
menyiségi kockázatértékeléseken alapulnak annak ellenére, hogy széleskörű felhatalmazása alapján bármely releváns költségvetési kérdéstről nyilatkozhatna. A Költségvetési Tanács jelentősen növelte a külső tanulmányokra vonatkozó megrendeléseit, ideértve a partnerintézményektől származó rövidtávú előrejelzéseket és elemzéseket, és elkezdett közép- és hosszú távú makrofiskális alapjelentéseket, valamint rendszeres havi beszámolókat rendelni kutatóintézményektől.

3.2. MUNKAERŐ-PIACI ÉS SZOCIÁLIS POLITIKA

Munkaerő-piaci politika

2014-ben és 2015-ben a stabil gazdasági növekedésre épülve folytatódott a munkaerőpiac talpra állása. 2015 harmadik negyedében a piaci szektorban a foglalkoztatottság növekedésének, a közmunkaprogram bővülésének és a munkakeresők határon átnyúló mobilitásának köszönhetően a munkanélküliség 6,4 %-ra csökkent (lásd a 3.2.1. ábrát) 2015 harmadik negyedében éves szinten a foglalkoztatottság körülbelül 107 000 fővel nőtt, a munkanélküliség pedig körülbelül 60 000 fővel csökkent. A foglalkoztatottsági ráta 2015. harmadik negyedében éves szinten 2,2 százalékponttal 64,8 %-ra nőtt (15–64 éves népesség, 3.2.1. ábra), ezáltal csökkent a különbség a 66,1 %-os uniós átlaghoz képest. 2015. harmadik negyedében a 20–64 éves népesség körében a foglalkoztatottsági ráta 69,7 % volt. Ezek a fejlemények a munkaerő-piaci részvételi ráta erőteljes növekedésével magyarázhatóak, ami egyes elbizonytalanodott munkások munkaerő-piaci visszatérésének, demográfiai változásoknak és korai nyugdíjba menetelt és rokkantnyugdíjba-menetelt korlátozó régebbi reformoknak tudható be.

3.2.1. ábra: **Aktivitási, foglalkoztatottsági és munkanélküliségi ráták**

(1) Aktivitási és foglalkoztatottsági ráták (a népesség %-ában), teljes, 15–64. éves népesség, szezonálisan ki nem igazított adatok

(2) Munkanélküliségi ráta (a munkaerő %-ában), teljes, 15–74. éves népesség, szezonálisan kiigazított adatok

Forrás: Eurostat, LFS.

2014 óta csökken a tartós munkanélküliség, és mostanra visszatért a válság előtti szintre. A tartós munkanélküliségi ráta, amely a 2008-as 3,6 %-ról 2010-re 5,5 %-ra nőtt, azóta fokozatosan csökkenő pályán van, 2014-ben elérte a 3,7 %-ot (3.2.2. ábra), majd 2015 harmadik negyedében a 3 %-ot. 2014-ben a tartósan munkanélküli személyek száma 163 000 fő volt, ebből 94 300 fő volt nagyon régóta (több, mint 24 hónapja) munkanélküli. A romák foglalkoztatottsági rátája alacsony (29 %), és körükben jóval magasabb a tartós munkanélküliség aránya, amely több tényezőnek tudható be, ideértve az alacsonyabb szintű iskolázottságot, a hátrányos helyzetű régiókban a roma népesség magasabb koncentrációját, a területi szegregációt, valamint a közvetlen és közvetett diszkriminációt⁽³⁶⁾.

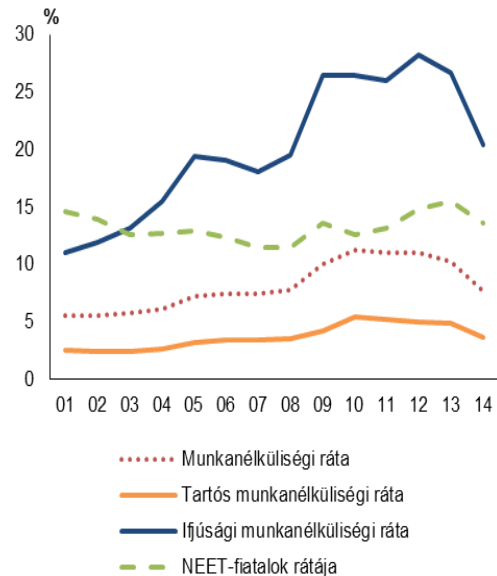
⁽³⁶⁾Az elmúlt 5 évben a romák 51 %-a tapasztalt hátrányos megkülönböztetést a munkakeresés során. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, Szegénység és foglalkoztatás: A romák helyzete 11 EU-tagállamban. Roma felmérés – Fókuszban az adatok, 2014. A Roma Integráció Évtizede Titkárság szerint a romák 64 %-a tapasztalt diszkriminációt. Romaintegrációs mutató, 2015 szeptember.

Csökken az ifjúsági munkanélküliség, ám a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) aránya továbbra is magas. Amint azt a 3.2.2. ábra mutatja, az ifjúsági munkanélküliségi ráta gyors ütemben javult, megközelítette a válság előtti szintet, majd először 2014-ben az EU-s átlag alá süllyedt (az uniós átlag 22,2 %-hoz képest 20,4 %), és 2015 harmadik negyedévében elérte a 16,7 %-ot. A NEET-fiatalok aránya 2014-ben 13,6 %-ra csökkent, ám továbbra is valamivel a válság előtti szint és az uniós átlag (12,5 % %) felett maradt. Az arány 12,1 % a férfiak, és 15,3 % a nők esetében. Magyarország teljes NEET-fiatal népességének többségét inaktív NEET-fiatalok alkotják, ideértve a családi kötelezettségekkel rendelkezők és az elbizonytalanodott munkavállalók ⁽³⁷⁾ jelentős részét, főleg a nőket. Különösen kockázatosnak vannak kitéve a fiatal romák ⁽³⁸⁾. A munkanélküli fiatalok átlagon felüli aránya azt mutatja, hogy a politikai intézkedések továbbra is nehézkesen érik el a megcélzott népesség jelentős részét.

⁽³⁷⁾ Eurofound, Diversity of NEETs (a NEET-fiatalok eltérő jellemzői), hamarosan megjelenik.

⁽³⁸⁾ Az Alapjogi Ügynökség a válaszadók önbevallásán alapuló, jelenlegi főtevékenységükre vonatkozó tanulmánya szerint a 16–24 éves romák 37 %-a nem volt foglalkoztatva, és nem vett részt oktatásban vagy képzésben. Alapjogi Ügynökség, Szegénység és foglalkoztatás: A romák helyzete 11 EU-tagállamban. Roma felmérés – Fókuszban az adatok, 2014.

3.2.2. ábra: **Munkanélküliségi, ifjúsági munkanélküliségi, NEET-fiatal és tartós munkanélküliségi ráták**

(1) Munkanélküliségi és tartós munkanélküliségi ráta (a népesség %-ában), teljes, 15–74. éves népesség

(2) Ifjúsági munkanélküliségi ráta (a munkaerő %-ában), teljes, 15–24. éves népesség

(3) NEET-fiatal: foglalkoztatásban, oktatásban vagy képzésben részt nem vevő (a népesség %-ában), teljes, 15–24. éves népesség

Forrás: Eurostat, LFS.

Az állami foglalkoztatási szolgálatnál létrehozta egy ügyfél-kategorizálási rendszert, ám továbbra is maradtak kihívások. Az állami foglalkoztatási szolgálat nemrég végrehajtott reformja a hatáskörök rendkívül összetett és központosított elosztását eredményezte, ami várhatóan csökkenteni fogja a szolgálat hatását. ⁽³⁹⁾ Az irányítási rendszer bonyolultsága komolyan veszélyezteti az ügyfél-kategorizálási rendszer hatását és használatát. Az ifjúsági garancia programban nem garantált az ajánlatok minősége. ⁽⁴⁰⁾ Az új mentori

⁽³⁹⁾ 2015. január 1-jétől a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat igazgatójának funkcióit átvette a nemzetgazdasági miniszter, míg az aktív munkaerő-piaci programok szakmai irányítását a szakképzésért és munkaerőpiacért felelős államtitkár végzi. Ugyanakkor a közmunkákat a Belügyminisztérium irányítja, megosztva az állami foglalkoztatási szolgálat feletti felügyeletet a nemzetgazdasági miniszterrel. Az állami foglalkoztatási szolgálat, mint a megyei kormányhivatalok hálózata részének átfogó irányítását a Miniszterelnöki Hivatal végzi. Az állami foglalkoztatási szolgálat reformjáról csak formális eljárási egyeztetés folyt a szociális partnerekkel.

⁽⁴⁰⁾ A közmunka egyéni kérelmen alapuló minőségi ajánlatnak minősülhet. Ezért nagyon fontos az eredmények nyomon

hálózat ellenére továbbra sem világos, hogy az átszervezett állami foglalkoztatási szolgálat fog-e rendelkezni megfelelő mennyiségű személyi állománnyal a rendszer működtetéséhez.

Magyarország fő aktív munkaerő-piaci intézkedése a közmunkarendszer. Az elmúlt években jelentősen nőtt a közmunkarendszerre fordított összeg. Meghaladta a álláskeresési járadéokra fordított kiadásokat. 2014-ben a ráfordítás elérte a GDP 0,8 %-át, 2015 és 2018 között pedig várhatóan meg fog duplázódni. Az elmúlt években az aktív munkaerő-piaci intézkedésekre szánt költségvetési kiadások 80%-át a „közvetlen munkahely-teremtésre” fordították. E kategóriában a fő eszköz a közmunka, amelyet egyre több munkanélküli számára ajánlanak fel, és amelynek célja a szociális juttatások fokozatos kiváltása.

A közmunkarendszer nem támogatja kellőképpen a résztvevők nyílt munkaerőpiacra történő visszavezetését. Ez azzal a kockázattal jár, hogy a résztvevők a rendszerben ragadnak. A magyar hatóságok szerint a rendszerből sikeresen kilépők aránya 2014-ben 12,6 %, 2015 első felében pedig 13,1 % volt. A rendszert 2015 első felében elhagyók 60,5 %-a 180 napon belül ismét közmunkát vállalt. ⁽⁴¹⁾ Úgy tűnik, hogy az egyéb aktív munkaerő-piaci intézkedések hatásosabbak Magyarországon. ⁽⁴²⁾ A rendszer sikeres

elhagyásának megkönnyítésére az elmúlt évben elfogadott intézkedéseken túl a kormány nemrég anyagi ösztönzőket vezetett be azon közmunkások számára, akik nyílt munkaerő-piaci ajánlatot fogadnak el. A résztvevők képzést kapnak, ám ez legtöbbször az alapvető, a közmunkákhoz szükséges technikai készségek fejlesztésére korlátozódik. Noha a közmunkások nem tartoznak a Munka Törvénykönyvének hatálya alá, és a havi juttatásuk körülbelül 25 %-kal kevesebb a minimálbérnél, a rendszer bizonyos résztvevők számára vonzóbb lehet a képzésnél, mivel a képzés során elérhető jövedelemtámogatás sokkal alacsonyabb, mint a közmunkával elérhető kereset.

A közmunkarendszer nem a megfelelő célokra irányul. A rendszer elsősorban a tartósan munkanélkülieket, a hátrányos helyzetű térségekben élő munkanélkülieket és az alacsony képzettségűeket célozza. Ugyanakkor a hatóságok szerint 2014-ben és 2015-ben a résztvevők 47 %-ának volt közép- vagy felsőfokú végzettsége. Noha a közmunkaprogramokban résztvevők jelentős hányada származik hátrányos helyzetű térségekből, a közmunkákban résztvevő munkanélküliek aránya továbbra is jelentős az olyan megyékben is, ahol a munkaerőpiac jól teljesít, mint például Győr-Moson-Sopron vagy Vas. Az álláskeresők ügyfél-kategorizálási rendszere 2016 januárjában indult, ám a helyi foglalkoztatási szolgálat továbbra is nagymértékben a rendelkezésre álló aktív munkaerő-piaci intézkedések kapacitásától függően ad az egyes álláskeresőknek ajánlásokat, és továbbra is a közmunka a domináns program. A helyi önkormányzatok is befolyásolhatják a résztvevők kiválasztását. A helyettesítést (a foglalkoztatottak lecserélését közmunkásokra) tiltja a törvény, mivel a közmunkások nem láthatnak el az önkormányzatok alapfeladataihoz kapcsolódó feladatokat. Ugyanakkor még nem működik átfogó nyomonkövetési- és értékelő rendszer.

Úgy tűnik, hogy a nem elégséges mennyiségű gyermekgondozási létesítmény befolyásolja a nők munkaerő-piaci részvételét. 2014-ben a szülőség hatása az anyák foglalkoztatására 41 százalékponttal a legmagasabb volt Európában (20–49 éves népesség, 0–6 éves gyermekkel) (jelentősen az európai átlag 13 százalékpont felett).

követése és az Ifjúsági Garancia Program ifjúsággal kapcsolatos makromutatókra gyakorolt hatásának egyértelmű kimutatása, különösen az olyan hátrányos helyzetű csoportok esetében, mint a romák.

⁽⁴¹⁾ A rendszer sikeres elhagyásának az minősül, ha a közmunkából való kilépést követő 180 nap elteltével az érintettnek nyílt munkaerő-piaci állása van. A legújabb külső értékelések szerint 2011–2012-ben a sikeres kilépések aránya 13,3 % körül volt. Cseres-Gergely Zs., és Molnár Gy. számításai. (2015): Munkapiaci helyzet a közfoglalkoztatásból való kilépés után 2.9 fejezet: Fazekas K. és Varga J.: A magyar munkaerőpiac 2015-ben, Magyar Tudományos Akadémia, 148–159. oldal.

⁽⁴²⁾ A 2012-es aktív munkaerő-piaci intézkedésekről készült legutóbbi jelentés az eredmények mérésekor megkülönbözteti az elsődleges és a másodlagos munkaerőpiacon történő elhelyezkedést az aktív munkaerő-piaci intézkedésből történő kilépést követő 180-adik napon. A bértámogatottak körülbelül 70 %-a talált állást az elsődleges munkaerőpiacon, a közmunkák esetében ugyanez a szám csak 2 %. A fiatalokat célzó gyakornoki programok hasonló eredményekkel járnak, míg az első munkahely garantálása és a képzés egy kicsivel kevésbé hatékony (54 % és 35 % a rendes munkák esetében, 9 % és 7 % a közmunkáknál). Lásd a Magyarországra vonatkozó 2015. évi országjelentést is.

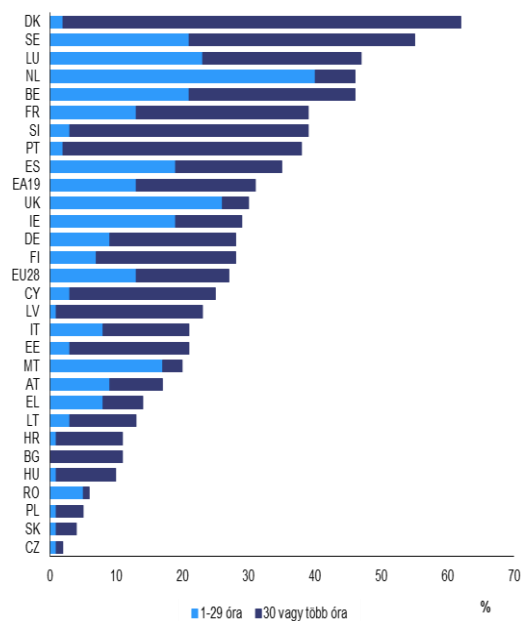
(⁴³) A 25–49 éves nők átlagos foglalkoztatási rátája 2014-ben elérte az uniós átlagot (73,7 % volt a 2015 harmadik negyedévi 72,5 %-hoz képest). A gyermekjóléti (hivatalos, nem a család által szervezett) ellátást élvező három évesnél fiatalabb gyermekek aránya 2013-ban 10 %-ra nőtt, ám továbbra is az uniós átlag alatt marad 17 százalékponttal (⁴⁴) (3.2.3. ábra). A kormány a közelmúltban a kisgyermekkorú nevelési és gondozó létesítmények elérhetősége, minősége és megfizethetősége további javítására vonatkozó terveket jelentett be. 2013-ban a szülési szabadsággal járó kedvezményekre vonatkozó szabályok rugalmasabbá váltak, hogy csökkentsék a munkavállalás ellen ható ösztönzőket.

A nemek közötti aránytalanság továbbra is jelentős, részben a korábbi szülési szabadságra vonatkozó és gyermekgondozási politikák következtében. 2014-ben a nők (20–64 éves) foglalkoztatási rátája 60,2 % volt, jóval a férfiaké (73,5 %) alatt maradván. Magyarországon ritkák a rugalmas, a szülőket a családi kötelezettségek és a karrier összehangolásában segítő munkafeltételek. A munkavállalók 72,2 %-a arról számolt be, hogy a munkaidejüket a munkáltatójuk határozza meg módosítási lehetőség nélkül. (⁴⁵) A nemek közötti bérszakadék az uniós átlag feletti (18,4 % 16,4 %-kal szemben), ami mutatja a jelentős munkaerő-piaci egyenlőtlenségeket. A nők karriere szaggatottabb és egységesebb, kevesebb lehetőségük van tapasztalatot gyűjteni, valamint előléptetést kapni és vezetői pozícióba kerülni.

Az idősebb munkavállalók foglalkoztatási rátája nagyon alacsony és a munkával töltött életszakaszuk rövid. Az idősebb munkavállalók foglalkoztatási rátája 2014-ben férfiak esetében 49,6 %, nők esetében pedig 35,2 % volt, ami jóval alacsonyabb az uniós átlagnál (férfiak esetében 58,8 %, nők esetében: 45,2 %). A 30,8 évnyi munkával töltött életszakasz a második legalacsonyabb az EU-ban, és körülbelül 4,4 évvel

alacsonyabb az uniós átlagnál. 2012-ben megszüntették vagy leszűkítették a korai kilépési lehetőségeket, és az átlagos nyugdíjba meneteli életkor 2022-ig 62 évről 65 évre fog növekedni (a nyugdíjkorhatár nem kapcsolódik automatikusan a várható élettartamhoz). Ugyanakkor a nyugdíjreformokat nem támasztották alá munkahelyi és foglalkoztatási intézkedésekkel a hosszabb munkával töltött életszakasz támogatása érdekében.

3.2.3. ábra: Legfeljebb három éves gyermekek beíratása formális gyermekgondozásba 2014-ben

Forrás: Eurostat.

Társadalmi befogadás és szegénység

A szegénység továbbra is magas, és a szociális mutatók kevésbé javultak, mint az általános gazdasági és munkaerő-piaci helyzet. A relatív jövedelmi szegénységi mutató nem javult jelentősen, és 2014-ben 14,6 %-kal jelentősen az uniós átlag 17,2 % alatt maradt. A rendkívüli nélkülözést mutató jelzőszám 23,9 %-kal jóval az uniós átlag 9 % felett volt. A népesség 12,2 %-a élt nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban (ez 0,4 százalékponttal alacsonyabb a 2013-as értéknél, ám magasabb az uniós átlag 11 %-nál). Ennek következtében az átlagos „szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya”

(⁴³) A gyermekvállalás hatása a foglalkoztatásra a százalékpontokban kifejezett különbség a gyermekkel rendelkező, és a gyermek nélküli személyek foglalkoztatási rátája között.

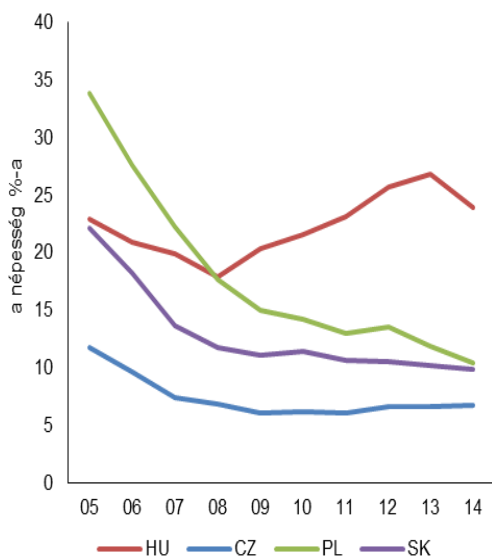
(⁴⁴) A legújabb nemzeti adatok szerint 2014-ben tovább javult a helyzet: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattakor/kisgyermnapkozbeni/kisgyermnapkozbeni14.pdf>

(⁴⁵) Európai felmérés a munkakörülményekről, lásd http://www.oecd.org/els/family/LMF_2-4-Family-friendly-workplace-practices.pdf

mutató 2,4 százalékponttal alacsonyabb volt, mint 2013-ban, ám 31,1 %-kal továbbra is az egyik legmagasabb volt az EU-ban (az EU-s átlag 24,4 %).⁽⁴⁶⁾

Noha a közelmúltban egyes szegénységi mutatók javultak, regionális összehasonlításban továbbra is magasak. Különösen az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők és a rendkívüli nélkülözést szenvedők aránya javult Magyarországon 2013, illetve 2012 óta, ám mind a két mutató magas a régió országaihoz képest (3.2.4. és 3.2.5. ábra). A helyi esélyegyenlőségi tervek végrehajtása hozzájárulhatna a szegénység, valamint a térbeli és oktatási szegregáció elleni küzdelemhez, ám nincs biztosítva se a rendszeres ellenőrzés, se a fenntartható finanszírozás.

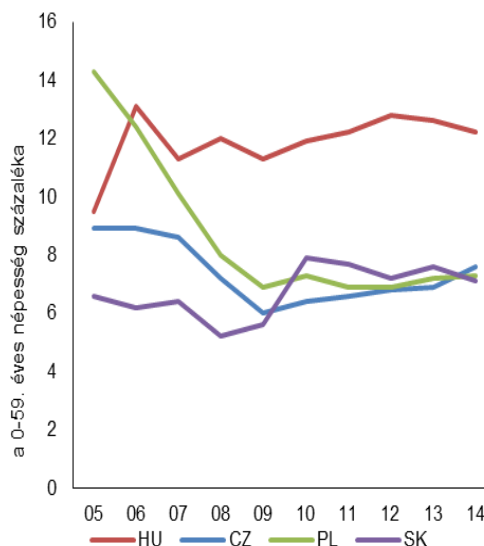
3.2.4. ábra: **A rendkívüli nélkülözés aránya a régióban (a népesség %-ában)**

Forrás: Eurostat.

⁽⁴⁶⁾ A magyar Központi Statisztikai Hivatal nemrég közzétette a 2015. évi társadalmi mutatókat (a referenciaév 2014), amelyeket e jelentés írása idején az Eurostat hitelesítés céljából vizsgált, az előző három évre vonatkozó adatokkal együtt. A nemzetközi összehasonlítás a legfrissebb elérhető Eurostat adatokon alapul.

3.2.5. ábra: **Az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya (a 0-59 éves népesség arányában)**

Forrás: Eurostat.

A szegénység a leghátrányosabb helyzetben levők, különösen a gyermekek és a romák körében továbbra is kezelendő kérdés marad. 2014-ben a 2010-es 2 %-hoz képest a népesség 4,5 %-ának volt a jövedelme a mediánjövedelem 40 %-a alatt. A munkaképes korú népesség körében az átlagos szegénységi rés a 2012–2014-es időszakban 2 százalékponttal volt magasabb a megfelelő uniós átlagnál. 2014-ben a gyerekek 41,5 %-át fenyegette szegénység vagy társadalmi kirekesztettség, és négyből legalább egy gyereket fenyegetett a szegénység veszélye. A 18 év alatti gyermekek körében a rendkívüli nélkülözés aránya 32,4 %-kal a második legmagasabb volt az EU-ban. A természetben nyújtott juttatások kiterjesztése, mint például a hátrányos helyzetű gyermekeknek iskolai szünetek idején nyújtott ingyenes étkezés javít a leghátrányosabb körülmények között élő gyerekek helyzetén. Az abszolút szegénység (a nemzeti szegénységi határ alatt élők aránya) a romák körében 67 %, ami 44 százalékponttal magasabb, mint a nem romák körében. A romák és nem romák között a szegénységi küszöb alatt élők arányában

mutakozó rés növekedett az elmúlt évtizedben.⁽⁴⁷⁾

Az álláskeresési járadék jogosultsági ideje a legrövidebb az EU-ban; jóval rövidebb annál, mint amennyire az álláskeresőknek átlagosan szükségük van ahhoz, hogy újra munkát találjanak. Noha a legfeljebb három hónapos időtartamú álláskeresési járadék segítheti az álláskeresést a munkanélküliség első hónapjaiban, a járadék lejártá után gátolhatja is. Arra kényszerítheti a munkakeresőket, hogy olyan állást fogadjanak el, amely nem felel meg képzettségüknek, ez pedig a munkavállalói fluktuáció növekedéséhez és a gazdaság általános termelékenységének csökkenéséhez vezet. Más álláskeresők az ellátás időtartamának rövidege és a megfelelő szintű megtakarítások hiánya miatt közvetetten kényszerülhetnek a közmunkarendszerben való részvételre. Az álláskeresőknek el kell fogadniuk a felajánlott közmunkát ahhoz, hogy jogosultak maradjanak szociális ellátásra. A rövidebb időtartam és alacsonyabb bérpótlási arány kihat az álláskeresési járadék megfelelőségére is. Az álláskeresési járadékokra fordított kiadások összege 2013-ra tovább csökkent a 2008-as, a GDP 0,8 %-ának megfelelő értékről 0,4 %-ra annak ellenére, hogy nőtt a munkanélküliek száma. A járadék nettó bérpótlási aránya 6 hónap munkanélküliség után (kétgyermekes pár esetében) 2013-ra a 2010-es 53 %-ról 19 %-ra csökkent.

A szociális ellátás megfelelősége és kiterjedtsége továbbra is kihívást jelent, és a közelmúltbeli reformok tovább korlátozhatják egyes juttatások esetében a hozzáférési feltételeket. Számos juttatás szintje alacsony.⁽⁴⁸⁾ A fő szociális juttatás (amelyet jelenleg foglalkoztatást helyettesítő támogatásnak neveznek) névleges szintje 2010 óta 20 %-kal csökkent, és jelenleg a szegénységi küszöb 33 %-át éri el. A 2015 márciusában hatályba lépett reform az

⁽⁴⁷⁾ Alapjogi Ügynökség, Szegénység és foglalkoztatás: A romák helyzete 11 EU-tagállamban. (Roma felmérés - Fókuszban az adatok, 2014); Roma Integráció Évtizede Titkárság, romaintegrációs mutató, 2015. szeptember. A magyar Központi Statisztikai Hivatal mostani, etnikummal kapcsolatos adatai mutatják a roma népesség problémáit, noha némi javulást is mutatnak.

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zaa007.html

⁽⁴⁸⁾ A foglalkoztatást helyettesítő támogatás, a gyermekágyi segély és a rendszeres szociális segély a nyugdíjminimum közelében, vagy az alatt vannak.

önkormányzatról a járási szintre helyezte át a fő juttatásokat, ami az eljárás egységesebbé válását eredményezte. A reform eltörölt több kiegészítő juttatást, ideértve a rászorulókat háztartási és fűtési költségeire nyújtott támogatást. A reform értelmében az önkormányzatok jogot kaptak arra, hogy maguk határozzák meg az új önkormányzati juttatás feltételeit, amely helyettesítheti az eltörölt juttatásokat. Az önkormányzatoknak ezt a juttatást saját bevételeikből kell kigazdálkodniuk. A kormány kompenzálásként bevezetett egy új támogatást azon önkormányzatok számára, amelyek bizonyítani tudják, hogy alacsony bevételi lehetőségekkel rendelkeznek, noha ezt a támogatást nem kell szociális juttatásokra költeni. A közelmúltbeli reformok nem terjesztik ki a szociális juttatások elérhetőségét, illetve mértékét. Nem áll rendelkezésre részletes információ arról, hogy az önkormányzatok hogyan határozták meg az önkormányzati juttatás feltételeit. A jogszabály megállapított egy felső határt az önkormányzati juttatás tekintetében, ám nem írt elő más standard feltételt. Ennek következtében romolhat a szociális juttatások megfelelősége és kiterjedtsége.⁽⁴⁹⁾

Egészségügyi rendszer

Az egészségügyi rendszerre fordított közkiadások aránya az uniós átlag alatt van, és az elmúlt évtizedben csökkent. Az elmúlt évtizedben körülbelül 6 százalékponttal csökkent az összes kormányzati kiadáson belül az egészségügyi ráfordítások aránya. A 2013-ban 63 %-os érték az uniós átlag 76 % alatt volt. A GDP arányában mért átlagos egészségügyi kiadás szintén az uniós átlag alatt maradt 2013-ban (9,5 %-kal szemben csak 8,1 %). Ugyanakkor az elmúlt néhány évben enyhén nőtt a hálapénz

⁽⁴⁹⁾ Magyar Minimálbér Hálózat: A megfelelő minimálbér rendszer progresszív megvalósítása, 2014 <https://eminnetwork.files.wordpress.com/2013/04/emin-hungary-2014-report-en.pdf> p. 6.

A kormány a mai napig nem jelentetett meg erről a kérdéstről átfogó tanulmányt, noha a munka folyamatban van. Egy tanulmány szerint, amely a települések 1 %-os, kicsi, de reprezentatív mintáján végzett vizsgálatot (31 helyi rendeletet néztek át) arra a következtetésre jutott, hogy az ellátás korlátozottabbá vált, az elosztás pedig igazságtalanabbá. A tanulmány civil kezdeményezésre készült. A fókuszban a lakhatási költségekhez kapcsolódó támogatások álltak, különösen a korábbi normatív otthonfenntartási támogatás és adósságkezelő szolgáltatások. Kováts Bence (2015): Az önkormányzati hatáskörbe került lakhatási támogatások átalakításának vizsgálata Habitat for Humanity.

aránya, a 2013-as összes egészségügyi kiadás 27,5 %-ával jóval az uniós átlag (16 %) felett volt.

Az elmúlt évtizedben végbement jelentős javulás ellenére a rossz egészségügyi mutatók továbbra is jelentős kihívás jelentenek. A születéskor várható élettartam az egyik legalacsonyabb mind a férfiak (72,2 év az uniós átlag 77,8 évvel szemben), mind a nők (79,1 év az uniós átlag 83,3 évvel szemben) esetében. A fő halálokok továbbra is a szív- és érrendszeri betegségek, a standardizált halálozási arány 100 000 főre 780 haláloset (az uniós átlag 394-el szemben) olyan rizikófaktorok túlsúlya mellett, mint a dohányzás, alkoholfogyasztás, elhízás és magas vérnyomás. A rák a második vezető korai halálokok, a mutató a legrosszabb az EU-ban, körülbelül 33 %-kal van az uniós átlag felett. Ez a tendencia nem követi az egyébként lassan csökkenő uniós trendet. A felderíthető és potenciálisan megelőzhető halálokok esetében észrevehetően rosszabb a helyzet az uniós átlagnál. Erre válaszul több közegészségügyi intézkedést vezettek be. ⁽⁵⁰⁾

A magas halálozási arány a munkaképes korú népesség körében negatív hatással van a rendelkezésre álló munkaerőre. A halálozás a 65 év alattiak körében a becslések szerint 1,8 %-kal csökkenti a munkaerőt, ha az uniós átlagos halálozási rátát alapul véve becsüljük meg a lehetőségeket ⁽⁵¹⁾. Ez megerősíti az egészségügy hatásossága javításának fontosságát.

Az egészségügyi munkaerő hiánya fenyegeti az egészségügyi rendszert. Magyarországon az uniós átlagnál kevesebb az orvos, ápoló és fogorvos (1000 főre 3,21 jut az uniós 3,47-hez képest). A háziorvosok aránya a szakorvosokhoz képest nagyon alacsony (12 %). Az elmúlt években jelentős elvándorlás következett be az egészségügyi szakemberek körében. A

szakértelemhiány csökkentése érdekében 2011-ben átfogó rezidenstámogatási programot vezettek be, majd ugyanezt 2016-ban is bejelentették. Az elvándorlástól a lemorzsolódás is hozzájárul a szakértelemhiányhoz. A probléma kezelése érdekében 2012-ben és 2013-ban jelentősen megemelték az egészségügyi szakemberek fizetését. A fizetések azonban európai viszonylatban továbbra is alacsonyak maradtak. ⁽⁵²⁾

Továbbra is probléma az egyenlő hozzáférés az egészségügyi ellátásokhoz A ki nem elégített szükségletek közötti eltérés a felső és az alsó jövedelmi kvintilis között az uniós átlag felett van (6,3 % Magyarországon esetében szemben az uniós átlag 4,9 %-kal). Az egyenlő hozzáférést tovább hátráltatja a hálapénz elterjedtsége: Azok közül, akik az előző évben állami egészségügyi intézményt kerestek fel, 10 % számolt be arról, hogy a hivatalos díjon túl további összegeket kellett kifizetniük, vagy ajándékot vagy adományt kellett felajánlaniuk.

⁽⁵²⁾ Az egészségügyi munkaerő elvándorlása: <http://stats.oecd.org/>
Az egészségügyi rendszerek átalakulása: Magyarország (2011) - http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0019/15504/4/e96034.pdf;
Varga Júlia: [Hova lettek az orvosok?](#) (Az orvosok külföldre vándorlása és pályaelhagyása Magyarországon, 2003–2011), LXIII. évf., 2016. január

⁽⁵⁰⁾ Ezek közé tartozik a népegészségügyi termékadó (nemrég terjesztették ki, egyes alkoholtérmekek is ide tartoznak), a nemdohányzók védelméről szóló törvény szigorítása, az élelmiszertermékek maximális transzsav-tartalmára vonatkozó szabályok szigorítása, és a tápanyagtartalomra vonatkozó egészségügyi szabályok szigorítása a közéleti terén.

⁽⁵¹⁾ Az Európai Bizottság számításai a mortalitásnak a munkaerő méretére gyakorolt hatásairól, a születési kohorttal osztott munkával töltött potenciális életek számában mérve, a népesség mérete és a korszak szerint standardizálva, az Eurostat változó alapján, [demo_mlifetable], 2013-as adatok.

3.3. OKTATÁS ÉS KÉSZSÉGEK

A készségek és a munkaerő-piaci eredmények

A magas, közepes és alacsony képzettségű munkavállalók foglalkoztatási és munkanélküliségi mutatói közötti különbség jelzi, hogy a készségkereslet és -kínálat között jelentős eltérés mutatkozik. 2014-ben a munkanélküliségi ráta 3 % volt a magas, 7 % a közepes és 18 % az alacsony képzettségűek körében (lásd a 3.3.1. ábrát). Hasonló eltérés figyelhető meg a foglalkoztatási ráták tekintetében. 2014-ben a foglalkoztatási ráta 81 % volt a magas, 68 % a közepes és 44 % az alacsony képzettségűek körében (lásd a 3.3.2. ábrát). Az említett eltérések csökkentek a munkaerőpiacra belépő fiatalabb korosztályok viszonylag magas iskolai végzettsége miatt. Magyarország ennek ellenére továbbra is azokhoz a tagállamokhoz tartozik, amelyekben a három fő képzettségi szint eltérő foglalkoztatási rátája (Magyarország az 5. az Unióban) és munkanélküliség rátája (Magyarország a 9. az Unióban) alapján a legnagyobb a készségkereslet és -kínálat közötti eltérés.⁽⁵³⁾

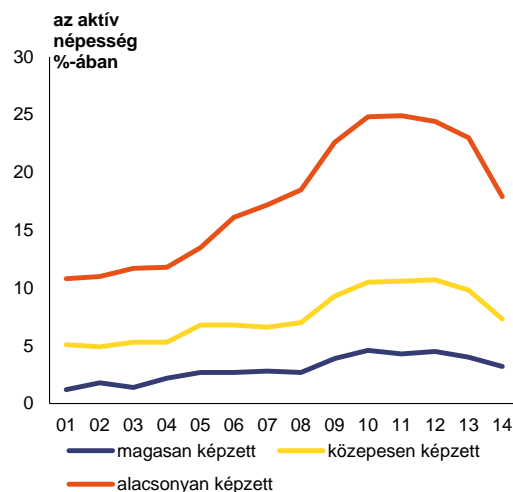
A magasan képzett munkavállalóknak fizetett jelentős jutalmak jelzik, hogy a felsőoktatás hosszú távú bővülése ellenére még mindig hiány van a magasan képzett munkavállalókból. Az ilyen jutalmak és a magasan képzettek magas foglalkoztatási rátája arra utalnak, hogy erőteljes kereslet mutatkozik a magasan képzett munkaerő iránt. Ezt azok a korábbi megállapítások is alátámasztják, melyek szerint a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalóknak fizetett jutalmak nemzetközi összehasonlításban igen magasnak számítanak.⁽⁵⁴⁾ Az említett eltérésekből emellett az alapkészítéssel rendelkező munkavállalók nem megfelelő alapkésztségeire és szaktudására is következtetni lehet. A felnőttek alacsony szintű részvétele az egész életen át tartó tanulásban a készségek elavulásához és a készségkereslet és -

⁽⁵³⁾ A nemzetközi összehasonlítást illető további részletekért lásd: Kiss, Aron; Vandeplass, Anneleen: *Measuring Skills Mismatch* (A készségkereslet és -kínálat közötti eltérés mérése), in: Analytical Web Note 7/2015, Európai Bizottság, a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága, 2015. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hu>

⁽⁵⁴⁾ OECD: *Education at a Glance 2015* (Oktatási körkép 2015.), 125. o., 132. o.

kínálat közötti eltéréshez vezethet. 2014-ben ez a szint továbbra is az egyik legalacsonyabb volt az EU-ban (3,2 %, míg az uniós átlag 10,7 % volt).

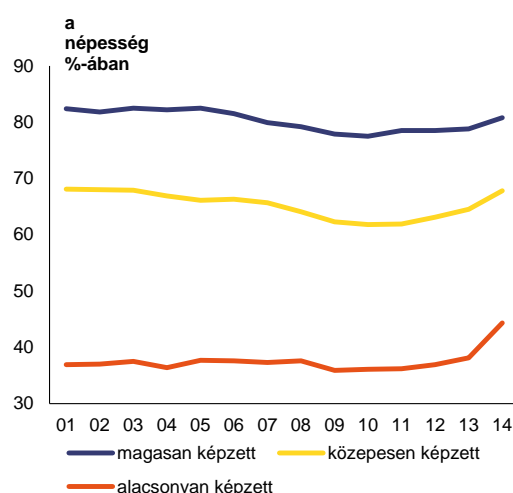
3.3.1. ábra: Munkanélküliségi ráta iskolai végzettség szerint Magyarországon

(1) Munkanélküliségi ráta a 20–64 évesek körében (a gazdaságilag aktív népesség %-ában)

Forrás: Eurostat, LFS.

3.3.2. ábra: Foglalkoztatási ráta iskolai végzettség szerint Magyarországon

(1) Foglalkoztatási ráta a 20–64 évesek körében (a népesség %-ában)

Forrás: Eurostat, LFS.

Oktatáspolitikai

Nő az alapkésztségek terén gyengén teljesítők aránya, és a tanulók társadalmi-gazdasági

háttéré jelentősen befolyásolja teljesítményüket.

A tanulók átlagos teljesítménye az alapkészségek terén az OECD 2012. évi nemzetközi tanulói teljesítménymérése (PISA-felmérés) alapján az uniós átlag alatt volt, és a gyengén teljesítők aránya nőtt 2009 és 2012 között. A társadalmi-gazdasági háttérnek, valamint az iskola elhelyezkedésének (városi kontra vidéki iskolák) az iskolai teljesítményre gyakorolt hatása az egyik legjelentősebb az EU-ban. A már 6. osztályban érzékelhető nagy teljesítménybeli különbségek a 10. osztályra még szembetűnőbbé válnak.⁽⁵⁵⁾ A legtöbb gyengén teljesítő tanuló a szegénység által leginkább sújtott északkeleti ország részen él, ahol a legmagasabb a korai iskolaelhagyás aránya.

Az oktatási rendszer szelektivitása elmélyíti a különböző iskolatípusokban tanuló diákok teljesítménye közötti különbségeket.

A tanulók teljesítményének nyomon követése az 5. évben kezdődik (vagyis az egyik legalacsonyabb életkorban az Unión belül). A különböző iskolatípusok között szembeszökő az alapvető készségek terén jelentkező teljesítménybeli különbségek, amelyek idővel emelkednek. A szakiskolai tanulók teljesítménye az alapkészségek terén meglehetősen gyenge, a matematikai készségek terén pedig még ennél is rosszabb. A korai iskolaelhagyók aránya 30%.⁽⁵⁶⁾ A minőségi többségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés hiánya különösen a romák esetében jelent súlyos problémát. A koragyermekkorai nevelés kivételével, ahol az elmúlt években jelentős előrelépés történt, a romák és nem romák közötti különbség a tanulmányok befejezése terén az összes oktatási szint (alapfokú, középfokú és felsőfokú oktatás) tekintetében nőtt. A korai iskolaelhagyás mértéke továbbra is magas a romák körében (82%).⁽⁵⁷⁾

A hátrányos helyzetű és ezen belül különösen a roma származású gyerekek egyre jelentősebb része jár gyengén teljesítő iskolába. Míg a

kiválasztás a teljesítmény alapján történik, az iskolaválasztást gyakran befolyásolja a társadalmi-gazdasági háttér. A Magyar Tudományos Akadémia által alkalmazott, az alapfokú oktatásban részt vevő hátrányos helyzetű, többszörösen hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű tanulók közötti lehetséges kapcsolatokon alapuló szegregációs index emelkedik (lásd a 3.3.3. ábrát), különösen a fővárosban és a nagyvárosokban. A romaintegrációs mutató arról tanúskodik, hogy a roma gyerekek 20%-a szegregált iskolákban tanul, még hozzá mind a több iskolával rendelkező városokban, mind pedig a vidéki településeken. A helyi politika hatással van a szegregáció fokára, jóllehet Magyarország e tekintetben regionális versenytársainál valamivel jobb teljesítményt nyújt.⁽⁵⁸⁾ A tanárok nem rendelkeznek kellő mértékben a sokszínű osztályokban végzendő munkához szükséges készségekkel. A kutatások megerősítik, hogy a teljesítményen vagy az etnikai származáson alapuló elkülönítés hátrányosan befolyásolja a diákok fejlődését és erősíti a társadalmi kirekesztést.⁽⁵⁹⁾

⁽⁵⁸⁾ Kertesi, Gábor; Kézdi, Gábor: *Iskolai szegregáció, szabad iskolaválasztás és helyi oktatáspolitikai 100 magyar városban*, Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont; Közgazdaságtudományi Intézet; Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék, 2013. <http://www.econ.core.hu/file/download/bwp/bwp1406.pdf>.

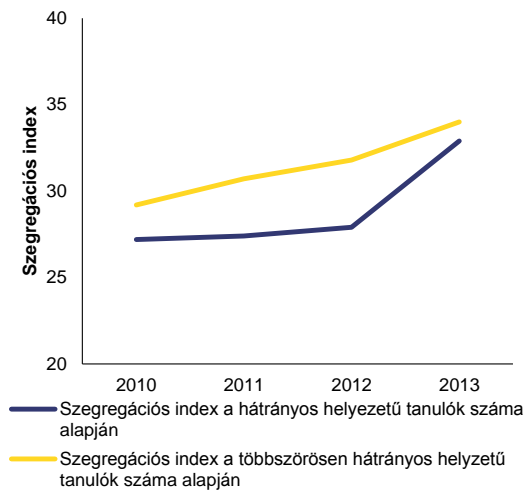
⁽⁵⁹⁾ Kertesi, Gábor; Kézdi, Gábor: *A roma és nem roma tanulók tesztteredményei közti különbségekről és e különbségek okairól*, Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont; Közgazdaságtudományi Intézet; Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék, 2015. <http://www.econ.core.hu/file/download/bwp/bwp1205.pdf> és a Roma Integráció Évtizede Titkárság Alapítvány 2015-ös romaintegrációs mutatója.

⁽⁵⁵⁾ *Országos Kompetenciamérés 2014*, Oktatási Hivatal, 2015. Országos jelentés: https://www.kir.hu/okmfit/files/OKM_2014_Orszagos_jelentes.pdf

⁽⁵⁶⁾ Ez részben annak tudható be, hogy a 10. osztályban a hároméves képzést nyújtó szakiskolákban – más iskolatípusokkal összehasonlítva – nagyobb a hátrányos helyzetű vagy tanulási nehézségekkel küzdő tanulók aránya (Oktatási Hivatal, 2015, lásd a korábbi lábjegyzetet).

⁽⁵⁷⁾ A Roma Integráció Évtizede Titkárság Alapítvány 2015-ös romaintegrációs mutatója. http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9810_file1_roma-inclusion-index-2015-s.pdf

3.3.3. ábra: Szegregációs index 2010–2013

Forrás: A közoktatás indikátorrendszere, Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2015, C3.9.1. ábra.

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya javul, de a pozitív tendencia fenntartásához meg kell szilárdítani a felsőoktatási intézményekbe felvételt nyert hallgatók arányát. Magyarország 2014-ben elérte a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányára vonatkozó nemzeti célszámát (34,1 %, míg az uniós átlag 37,7 %). A 2005/2006-os és a 2011/2012-es tanév között a magyarországi diákok összesített száma 13 %-kal csökkent. Az elmúlt években a 18 évesek körében csökkent a jelentkezési és felvételi arány az alapképzési programok tekintetében, és magas volt a felsőoktatásból lemorzsolódók aránya.⁽⁶⁰⁾ A matematika, számítástechnika, műszaki tudományok, gépipar és építőipar szakokon végzetek aránya, különösen a mester- és doktori képzésben, az egyik legalacsonyabb az EU-ban.

Magyarország számos intézkedést hozott a gyengén teljesítés jobb kezelésére. Mindazonáltal a végrehajtást illető fontos részletek, amelyek alapján értékelhető lenne az intézkedések hatása, nem állnak rendelkezésre. A kisgyermekkorú nevelésben és gondozásban való részvétel 2015.

⁽⁶⁰⁾ A jelentkezésekre és felvételekre vonatkozó számokat lásd a <http://www.felvi.hu> weboldalon; a felsőoktatásból lemorzsolódók aránya az OECD 2013-as oktatási körképében (Education at a Glance) megjelent UNESCO-UIS/OECD/EUROSTAT-adatgyűjtés szerint 47 % volt 2011-ben.

szeptemberi kötelezővé tétele, és a rendelkezésre álló kapacitások és alkalmazottak körének bővítése jelentős intézkedések, amelyek a hátrányos helyzetű gyermekek részvételének és tanulmányi eredményeinek javítására szolgálnak. 2015 óta az iskolák – válaszul a nemzeti kompetenciatesztekben elért gyenge eredményekre – kötelesek cselekvési tervet kidolgozni. Emellett bevezettek számos új intézkedést, például a tanárok minősítését, a pedagógiai-szakmai ellenőrzést, valamint létrehozták a pedagógiai oktatási központok hálózatát.⁽⁶¹⁾ A központosított rendszer azonban megnehezítheti a rugalmas fellépést és a források iskolák számára való biztosítását. A korai iskolaelhagyásra vonatkozó stratégia végrehajtási tervét még nem tették közzé. Egyes iskolákban új módszertant vezettek be a hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozó tanárok felkészítésére, de ezek alkalmazása egyelőre még a kísérleti szakaszban van. E lépések a helyes irányba mutatnak.

A kormány 2016 januárjában bejelentette, hogy intézkedéseket fog kidolgozni a szegregáció megszüntetésére. Továbbra is elérhetőek a felzárkóztató programokat elősegítő támogatások és ösztöndíjak. Bejelentésre került a szegregáció felszámolására irányuló középtávú stratégia, valamint a társadalmi befogadással foglalkozó tisztviselői álláshelyek létrehozása, de még nem áll rendelkezésre információ a terv tartalmát és az ügyben teendő további lépéseket illetően. Az iskolai felvételi körzeteket a jogszabályok értelmében ki kell igazítani, hogy elkerülhető legyen a hátrányos helyzetű diákok egyenlőtlen elosztása, a konkrét lépések azonban még nem ismertek. A jogszabályok és azok alkalmazása, ideértve a nemzeti ítélkezési gyakorlatot is, továbbra is kérdéseket vet fel azt illetően, hogy mennyiben eredményes a romák megkülönböztetésére vonatkozó tilalom oktatásban való érvényesítése.⁽⁶²⁾

⁽⁶¹⁾ Egyeztetések kezdődtek az általános iskolai oktatás nyolcraól kilenc évre történő kibővítéséről, valamint a szakképzés és az általános képzés 7. osztálytól kezdődő szétválasztásáról, ami még korábbról tenné lehetővé a teljesítmény nyomon követést az oktatási rendszeren belül.

⁽⁶²⁾ Különösen az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 28. §-a (2) bekezdésének a Kúria 2015. április 22-i ítélete szerinti értelmezése, valamint a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 94. §-a (4) bekezdésének 2014-es „felhatalmazási” módosítása.

Az előrelépés strukturális akadályainak felszámolása érdekében tett pozitív lépések ellenére a szakképzésben részt vevő diákok foglalkoztathatósága és továbbtanulási esélyei továbbra is korlátozottak maradhatnak, amennyiben alapkészségeik terén nem történik javulás. A kormány által 2015 márciusában a szakmai alapképzésről kiadott új stratégiai dokumentum célja a szakiskolát végzett diákok számának növelése és a duális oktatás javítása. 2016 szeptemberétől kezdődően a 3 éves szakközépiskolákban tanulóknak lehetőségük lesz arra, hogy további két év alatt érettségit szerezzenek ugyanabban az iskolában. A felső középfokú oktatást biztosító szakiskolák tantervének általános ismeretekre vonatkozó részét a tervek szerint csökkentik, míg a szakmai részét bővítik, ami akadályozhatja a felsőoktatáshoz való hozzáférést.

A 2013/2014-es tanévben a speciális szakképzést nyújtó iskolák tanulóinak csupán 22 %-a és a középfokúnál magasabb szintű szakképzést nyújtó iskolák tanulóinak csupán 9 %-a vett részt tanulószerezési gyakorlati képzésben. A tanulószerezési gyakorlati képzésben részt vevők száma jelentősen nőtt, de a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara adatai szerint a vállalkozásoknál 2010–2014 között nem nőtt a munkaalapú képzést végző hallgatók száma⁽⁶³⁾. A szakmai gyakorlat biztosítására irányuló vállalati hajlandóság a pénzügyi és szervezeti ösztönzők ellenére is csak nagyon lassan nő. Hiányoznak a tanulók képzésére késznek mutatózó jól képzett munkaadók. Számos szakmában nem áll rendelkezésre elegendő gyakornoki hely, a felkínált helyek pedig gyakran nem igazodnak az igényekhez. A Kereskedelmi Kamara a kormány stratégiai partnere, más érdekelt felekkel ugyanakkor nem került sor konzultációra ezen a területen.

A felvételre vonatkozó jelenlegi intézkedések szűkíthetik a felsőoktatáshoz való hozzáférést és korlátozhatják azt a kört, amelyből kikerülhetnek a jövő innovátorai és kutatói. Ez csökkentheti Magyarország vonzerejét a tudásintenzív ágazatokat érintő beruházások

számára. A felsőoktatási stratégiát elfogadták, de a végrehajtási terv közzététele továbbra is várat magára. A stratégia célja, hogy 2023-ra a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 35 % legyen. Ugyanakkor a nemzeti tanulmányok azt sugallják, hogy az évente szigorodó felsőoktatási felvételi követelmények következtében tovább romolhat a felső középfokú szakiskolákat végzettek és a hátrányos helyzetű tanulók esélye a felsőoktatásba való bejutásra. A felső középfokú szakképzésben részt vevő tanulók kisebb mértékben jelentkeznek a felsőoktatásba, és közülük kevesebben teszik le a felvételi esélyeket növelő felső középfokú vizsgát. A hátrányos helyzetű tanulók az alacsonyabb felvételi követelményeket támogató programokra és intézményekbe jelentkeznek, ahol jobb a felvételi esélyeik. Míg a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika területén indított programok prioritást élveznek, a szigorodó felvételi követelmények miatt csökken az új diákok száma.⁽⁶⁴⁾ A közösségi felsőoktatási képzési központokat a tervek szerint a helyi gazdasági és társadalmi szereplők finanszírozzák, ami kihívást jelenthet azokban a hátrányos helyzetű régiókban, ahol e központokat létre kívánják hozni.

⁽⁶⁴⁾ Szemerszki, Marianna: *A középiskolából a felsőoktatásba*, in: Felsőoktatási Műhely, 2014. http://www.felvi.hu/pub_bin/dload/FeMu/2014_1/femu_2014_1_47-63.pdf

⁽⁶³⁾ *A tanulószerezéseket költő vállalatok profilja*, Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet, 2015. http://gvi.hu/kutatas/400/a_tanuloszerzodeseket_koto_vallalatok_profilja

3.4. ÜZLETI KÖRNYEZET

A közigazgatás és a szabályozási környezet

A magyar versenyképesség régi problémája a szabályozási környezet elégtelen kiszámíthatósága és az adminisztratív terhek szintje. Az ország a gyorsan változó jogszabályok, a közigazgatási eljárások összetettsége és a vállalkozások számára nyújtott e-kormányzati szolgáltatások terén az uniós átlag alatt teljesít. A Világbank 2015-ös globális kormányzati mutatói alapján Magyarország kormányzási pontszáma a szabályozási minőségi mutató esetében elmarad az uniós átlagtól, és 2006 óta romlott⁽⁶⁵⁾. A beruházókat aggasztja a szabályozási környezet kiszámíthatatlansága és stabilitásának hiánya⁽⁶⁶⁾. Például a törvénytervezetek elfogadása és a Magyar Közlönyben való kihirdetése között átlagosan csupán 46 nap telik el, ami nem ad alkalmat a megfelelő nyilvános vitára, és nem biztosít elegendő felkészülési időt az érintett felek számára. Továbbra is kevés a nyilvános konzultáció; az egyeztetések számára 2014-ben átlagosan 5, míg 2015-ben átlagosan 3,5 nap állt rendelkezésre. A jogszabálytervezetokről tartott egyeztetések általában nem nyilvánosak, informálisak, csak a kiválasztott érdekelt felek részvételével zajlanak, továbbá nem állnak rendelkezésre a jogszabályokat alátámasztó, nyilvánosan elérhető hatásvizsgálatok.⁽⁶⁷⁾

Lépéseket tettek az adminisztratív terhek csökkentése érdekében. Mivel a szabályozásból eredő általános terhek még mindig túl magasak az uniós átlaghoz képest⁽⁶⁸⁾, a kormány 2015 februárjában elfogadta a 2014–2020-ra vonatkozó Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztési Stratégiát. A stratégia konkrét célja az adminisztratív terhek és az átlagos ügyintézési idő 20 %-kal, valamint a szolgáltatási díjak és illetékek

10 %-kal való csökkentése. A közigazgatási bürokrácia csökkentésére irányuló, nemrégiben elfogadott törvény (2015. évi CLXXXVI. törvény) célja az alkalmazandó szabályok, az adminisztratív határidők és az engedélyezési eljárások 2016. január 1-jei hatállyal kezdődő felülvizsgálata és egyszerűsítése. Ezenkívül a kormány nemrégiben elindította az általános közigazgatási rendtartás és a közigazgatási határozatok elleni fellebbezésre irányuló polgári perrendtartás reformját⁽⁶⁹⁾. A várhatóan 2016 első hónapjaiban véglegesítésre kerülő javaslatok célja a közigazgatási perek felgyorsítása. Az igazságszolgáltatás területén az Emberi Jogok Európai Bírósága 2015-ben kísérleti jelleggel ítéletet hozott, melyben kifogásolta a túlzottan elhúzódó magyarországi polgári eljárásokat.⁽⁷⁰⁾

Az európai strukturális és beruházási alapok irányítására vonatkozó végrehajtási rendszer stabilitása javult 2015-ben, ami a források nagyobb mértékű lehívását eredményezte. Ugyanakkor a döntéshozatali folyamatok korlátozott átláthatósága akadályozza a végrehajtási rendszer hatékonyságának értékelését.

A közigazgatás átláthatóbbá és hatékonyabbá tételében fontos szerephez juthatnak az e-kormányzati megoldások. A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató alapján Magyarország az Unión belül a leggyengébbekhez tartozik. A digitális közszolgáltatások területén teljesítménye a gyengén teljesítő tagállamok csoportján belül is jóval az átlag alatt van⁽⁷¹⁾. Ugyanakkor a kormány aktív ezen a területen, és az e-kormányzati szolgáltatások további fejlesztésére törekszik. 2015 decemberében a Magyar Országgyűlés elfogadta az új, kimondottan az e-kormányzatra vonatkozó törvényt (2015. évi CCXXII. törvény), amely 2016 januárja és 2017 januárja között fokozatosan lép majd hatályba, és biztosítani fogja az elektronikus közigazgatási szolgáltatások tervezett bővítésének jogalapját.

Verseny

Magyarország változatlanul fenntartja az üzleti szolgáltatásokra vonatkozó korlátozó

⁽⁶⁵⁾ A kormányzási pontszám a becült kormányzási teljesítményt jelöli egy nagyjából –2,5-től 2,5-ig terjedő skálán. A magasabb érték a jobb kormányzásnak felel meg. Magyarország eredménye 2006-ban 1,21, míg 2014-ben 0,77 volt. Az uniós átlag 2014-ben 1,17 volt.

⁽⁶⁶⁾ Lásd pl. a HEBC 2015. évi éves jelentésének 10. oldalát: http://www.hebc.hu/wp-content/uploads/2015/10/hebc_report_2015_for_a_stronger_hungary_in_a_stronger_europe.pdf; az Egyesült Államok külügyminisztériumának a beruházási környezetre vonatkozó 2015. évi nyilatkozatát: <http://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2015/241591.htm>; és a 2015–2016-ra vonatkozó globális versenyképességi jelentést.

⁽⁶⁷⁾ *A magyar törvényhozás minősége 2015*, Corvinus Egyetem, Korruptiókutató Központ Budapest, 2016.

⁽⁶⁸⁾ 2015. évi SBA-tájékoztató, Magyarország.

⁽⁶⁹⁾ A Kormány 1352/2015 (VI.2.) Korm. határozata.

⁽⁷⁰⁾ Az Emberi Jogok Európai Bírósága, Gázsó kontra Magyarország (kérelem száma: 48322/12.), 2015. július 16.

⁽⁷¹⁾ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/scoreboard/hungary#5-digital-public-services>

szabályozást.⁽⁷²⁾ Az üzleti szolgáltatások terén jelentkező konkrét problémák a fenntartott tevékenységek gyakori előfordulásából, a kapcsolódó engedélyezési követelményekből, valamint az érvényben lévő vámjellegű korlátozásokból adódnak. Ennek következtében Magyarország visszafogott üzleti dinamikával, alacsony szintű versennyel és az elosztási hatékonyság hiányával szembesül számos jelentős üzleti szolgáltatási ágazatban. Ennek jelentőségét az a tényező is kiemeli, hogy a magyar üzleti szolgáltatási ágazat gyorsan növekvő vállalatainak részaránya jelentősen elmarad az uniós átlagtól.

A kiskereskedelmi ágazatban a vállalkozások létrehozására és működésére vonatkozó korlátozások jelentősen akadályozzák a piacra lépést és a terjeszkedést. A korlátozások főként a nagy kiskereskedelmi üzleteket működtető, tipikusan külföldi kiskereskedelmi láncok által alkalmazott üzleti modellt sújtják. A korlátozó és gyakran változó szabályozási környezet akadályozza az ágazat további korszerűsítését. Egy nemrégiben megjelent európai bizottsági tanulmány szerint a magyar kiskereskedelmi haszonkulcs a harmadik legmagasabb az EU-ban, és folyamatosan nőtt az elmúlt évtizedben. Az allokációs hatékonysági mutató ugyanakkor a legalacsonyabbak közé tartozik az Unióban⁽⁷³⁾. Néhány változás azonban általános javulásra utal; megszűnt az elsősorban a külföldi kiskereskedőket érintő, magas élelmiszer-biztonsági felügyeleti díj, az online pénztárgépek bevezetése pedig hozzájárult az ágazat kifehérítéséhez. A korlátozások mértéke azonban egyes intézkedések – például a kiskereskedelmi létesítmények engedélyezése, a veszteségesség tilalma vagy a nyitva tartási időre vonatkozó korlátozások – miatt összességében véve továbbra is magas.

Magyarország jelentősen növelte a szabályozott szakmák adatbázisában nyilvántartott szakmák számát. Mostanáig Magyarország jelentette be a

⁽⁷²⁾ *Business services – Assessment of Barriers and their Economic Impact* (Üzleti szolgáltatások – Az akadályok és üzleti hatásaik értékelése), Európai Bizottság, 2015. október
<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/13328/attachments/1/translations/en/renditions/native>.

⁽⁷³⁾ Thum-Thysen, Anna; Canton, Erik: *Estimation of service sector mark-ups determined by structural reform indicators* (A szolgáltatási ágazat haszonkulcsára vonatkozó becslés a strukturális reform mutatói alapján), in: *Economic Papers* 547., Európai Bizottság, 2015.

legtöbb szakmát az említett adatbázisba (több mint kétszer annyit, mint az uniós átlag). A magas szám önmagában véve ugyan nem utal a szabályozás korlátozó jellegére, de kérdéseket vet fel például abban a tekintetben, hogy az országban mennyiben számít egyszerűnek a szabályozott szakmákhoz való hozzáférés.

Magyarországon nincsenek meg a megfelelő szabályok és eljárások, amelyek lehetővé tennék a vállalatok⁽⁷⁴⁾ számára bejegyzett székhelyük más tagállamba való közvetlen áthelyezését⁽⁷⁵⁾, és ez gyengíti az üzleti környezetet. Megfelelő jogi keret híján a vállalatok számára nehézséget jelent székhelyük Magyarországról vagy Magyarországra való áthelyezése (adott esetben kötelesek először költséges eljárással felszámolni cégüket az egyik országban, majd azt egy másik országban újraalapítani).⁽⁷⁶⁾

A korrupció elleni küzdelem

A Világgazdasági Fórum szerint Magyarország versenyképessége tekintetében a korrupció az egyik legfőbb megszüntetendő probléma. A 2015–2018 közötti időszakra vonatkozó, megújított Nemzeti Korrupcióellenes Program továbbra is hangsúlyozza az integritásirányítási keret fontosságát. Ugyanakkor nem szerepel a tervek között olyan változtatás, amely hatékonyabbá tenné a rendszert a közintézményeket sújtó korrupció megelőzése tekintetében. Ellentétben korábbi kötelezettségvállalásával, a kormány mégsem vizsgálja felül a 2013. évi bejelentővédelmi törvényt, amelyből hiányoznak a bejelentők megtorlással szembeni megfelelő védelmét szolgáló rendelkezések. A vagyonynyilatkozati rendszer felülvizsgálatát illetően a programban előirányzott intézkedések nem elég ambiciózusak,

⁽⁷⁴⁾ Az európai részvénytársaságok (SE) kivételével.

⁽⁷⁵⁾ Lásd a határokon átnyúló egyesülésről szóló irányelv alkalmazásáról szóló, 2013-ban készült tanulmányt (http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/mergers/131007_study-cross-border-merger-directive_en.pdf); valamint a társaságok székhelyének határokon átnyúló áthelyezéséről szóló irányelvvel vonatkozó, 2013. évi európai hozzáadottérték-értékelést ([http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494460/IPOL-JOIN_ET\(2013\)494460_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494460/IPOL-JOIN_ET(2013)494460_EN.pdf)).

⁽⁷⁶⁾ Még nem érzékelhető a Bíróság 2013-ban, a VALE Építési Kft. ügyében hozott határozatának hatása (Magyarország legfőbb bírósági szerve, a Kúria különleges feltételeket határozott meg a bejegyzett székhely Magyarországra való áthelyezésére nézve).

és a 2015-ben elfogadott új jogalkotási módosítások további korlátozásokat vezettek be az információkhoz való nyilvános hozzáférés tekintetében. Az Európa Tanács Korruptió Elleni Államok Csoportja (GRECO) 2015-ben ajánlásokat adott ki a magyarországi parlamenti képviselőket, bírákat és ügyészeket érintő korruptió megelőzéséről, és felkérte a magyar hatóságokat, hogy 2016. szeptember 30-ig számoljanak be az ajánlások végrehajtása érdekében tett intézkedésekről.⁽⁷⁷⁾ Orvosolni kell azt a tendenciát, hogy a magas szinten elkövetett korruptió ügyekben csak kivételes esetben indul büntetőeljárás, valamint, hogy a bírósági ítéletek teljesítéséhez meglehetősen hosszú időre van szükség. 2015-ben, a Legfőbb Ügyészség belső vizsgálatot indított az esetek alacsony száma tekintetében, de az eredményeket még nem hozták nyilvánosságra. Megemlítendő az is, hogy noha a 2011–2013 közötti időszakban a köztisztviselők megvesztegetése kapcsán indított vizsgálatok 71 %-a vádemeléshez vezetett, az azonos kategóriába tartozó korruptió bűncselekmények esetében magas a felfüggesztett szabadságvesztések aránya.⁽⁷⁸⁾

Az üzleti élet szereplőinek megítélése szerint csökkent a közbeszerzési korruptió, de a helyzet még így is kedvezőtlenebb az uniós átlagnál. 2015-ben a vállalkozások 81 %-a gondolta úgy, hogy a korruptió elterjedt (uniós átlag: 71 %).⁽⁷⁹⁾ Jelentős számú üzleti válaszadó fejezte ki aggodalmát a közbeszerzésekben tapasztalható korruptió miatt: 60 %-uk tett említést az adott cégekre szabott feltételekről, 52 %-uk pedig úgy vélekedett, hogy elterjedt jelenség az összejátszással történő ajánlattétel. A közelmúltban közbeszerzési eljárásban részt vett üzleti szereplők mintegy 27 %-a a korruptiót tette felelőssé azért, hogy vállalata nem nyert meg egy

közbeszerzési eljárást, vagy nem ítélték oda számára egy közbeszerzési szerződést.

Közbeszerzés

A közbeszerzési verseny szintje tartósan alacsony. A rendelkezésre álló bizonyítékok arra engednek következtetni, hogy továbbra is széles körben elterjedt a szerződések közvetlen odaítélése. Magyarországon 2015-ben a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárások aránya 13 % volt, szemben az Európai Gazdasági Térség (EGT) 4 %-os átlagával. Ezenkívül az odaítélt szerződések 36 %-a esetében (a keretszerződéseket leszámítva) csupán egy pályázat érkezett a nagyobb értékű ajánlati felhívásokra – az EGT-átlag 21 %. Az említett értékek az 5. legmagasabbak az EU-ban.

A gazdasági szereplők közötti verseny hiánya és az eljárások elégtelen átláthatósága növeli a közbeszerzési költségeket. Emellett az említett tényezők a potenciális szerződő felek kizárásával torzítják a piac működését. Az ajánlattevőket sújtó adminisztratív terhek Magyarországon magasnak tűnnek, ami ahhoz vezet, hogy az egy közbeszerzésre jutó ajánlattevők száma alacsony. A költséghatékonysági tanulmány szerint Magyarország e téren a sereghajtók közé tartozik: az egy közbeszerzésre jutó ajánlattevők száma átlagosan 3,5 (az uniós átlag 5,4).

A 2015–2018 közötti időszakra szóló, megújított Nemzeti Korruptióellenes Program támogatja a „nyílt szerződés” koncepcióját. A magyar kormány célul tűzte ki, hogy létrehozza a közbeszerzési ajánlati felhívások és szerződések könnyen kereshető és rendszeresen frissített online adatbázisát, amelyben valamennyi eljárás és ajánlattevő egyedi és állandó azonosítót kap.

A magyar kormány számára az egyik fő kihívást az jelenti, hogy átfogó e-közbeszerzési stratégiát fogadjon el a közbeszerzési szerződésekről szóló irányelvekben meghatározott ütemtervvel összhangban. Jóllehet az új közbeszerzési törvény (amely uniós jognak való megfelelést még meg kell vizsgálni) elfogadása előrelépést jelent, a teljes mértékben elektronikus közbeszerzésre való áttérésre vonatkozó átfogó stratégia még nem áll rendelkezésre. Az e-közbeszerzés jelentős megtakarításokhoz, a közbeszerzések

⁽⁷⁷⁾ GRECO, negyedik értékelési forduló, Magyarországra vonatkozó értékelő jelentés, 2015. március 27., közzététel: 2015. július 22.

⁽⁷⁸⁾ A 2011–2013 közötti jogerős ítéletekben kiszabott szabadságvesztések 60–66 %-a esetében a szabadságvesztést felfüggesztették. Lásd: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/official_corruption_statistics_2_011_2013_jan16_en.pdf

⁽⁷⁹⁾ <http://ec.europa.eu/COMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2084>

átláthatóságának javulásához, az átfutási idő lerövidüléséhez és fokozott versenyhez vezethet.

Kutatás, fejlesztés és innováció

Továbbra is szűk keresztmetszetek akadályozzák a magyarországi kutatási és innovációs (K+I) rendszert, beleértve a K+I közfinanszírozás és a K+I intézményi keret instabilitását⁽⁸⁰⁾, valamint a szakképzett munkaerő hiányát⁽⁸¹⁾. Továbbra is a külföldi tulajdonban lévő üzleti vállalkozások jelentik a magyar K+F-intenzitási célkitűzés felé való haladás fő húzóerejét.⁽⁸²⁾ Ugyanakkor az állami kutatási rendszer számára biztosított kiadások alacsony mértéke veszélyezteti e tendencia fenntarthatóságát. A közszektor K+F intenzitása Magyarországon tartósan alacsony, ráadásul csökkenő tendenciát mutat az utóbbi 10 évben: 2014-re a GDP mindössze 0,4 %-ára esett vissza (lásd a 3.4.1. ábrát). Ez a csökkenő tendencia aláássa a közfinanszírozású tudományos bázis arra vonatkozó kapacitását, hogy szakképzett emberi erőforrásokat biztosítson és magas színvonalú kutatást végezzen, ami az üzleti szektorral való fokozott együttműködés alapját jelenti. A magasan képzett szakemberek rendelkezésre állása, különösen a természettudományok és a műszaki tudományok terén, jelentős problémává vált az elmúlt években.

A multinacionális vállalatok jelenlétének jobb kiaknázása a kedvező nemzeti K+I környezet kialakítása érdekében és a magyar gazdaság átfogó innovációs teljesítményének javítása továbbra is meghatározó kihívást jelent. A felsőoktatási intézmények, az állami kutatási szervezetek és az üzleti szféra közötti partnerségek alapvető szerepet játszanak abban, hogy a multinacionális vállalatok megvessék lábukat a nemzeti K+I környezetben. Ennek előfeltétele a

hazai vállalkozások körében tapasztalható alacsony szintű innováció kezelése és a vállalkozói kultúra megteremtése. A Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia (2013–2020) kifejezetten az innovatív kkv-kat érintő intézkedéseket határoz meg. Az intézkedések összhangjának hiánya és a kkv-k helyzete azonban csökkenti ezek hatékonyságát. Míg a magyar kutatási és innovációs rendszer jelenleg is folyamatban lévő átalakításának célja a rendszer széttagozottságának kezelése, ez a folyamat gyakran késlelteteti a különböző stratégiák, például a Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia vagy a Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia végrehajtását.⁽⁸³⁾

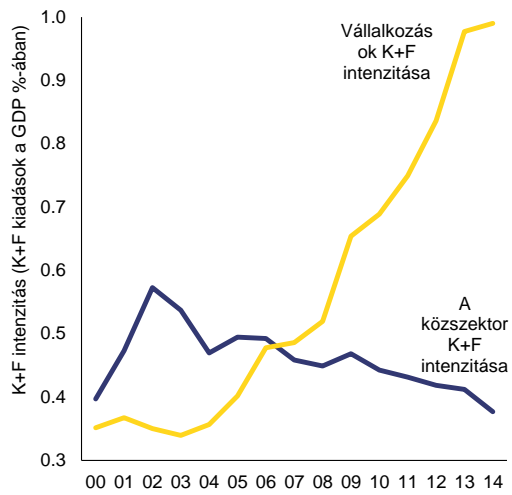
⁽⁸³⁾ A nemzeti K+I rendszer folyamatban lévő szerkezetátalakításának előmozdítása céljából a magyar hatóságok 2014 decemberében előzetes szakmai vizsgálatot és egy azt követő mélyreható értékelést kértek a Horizont 2020 szakpolitika-támogatási eszköz keretében. Az előzetes szakmai vizsgálatot egy magas szintű független szakértői testület végezte el 2015 májusa és októbere között, és ennek során azonosították a 2016 januárjában kezdődő részletes szakmai vizsgálat által lefedendő területet. A jelentés a következő címen érhető el: <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-pre-peer-review-hungarian-research-and-innovation>

⁽⁸⁰⁾ A magyarországi kkv-k csupán 10,6 %-a (az EU-28 átlaga 28,7 %-a) végez innovációs tevékenységet. http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/index_en.htm

⁽⁸¹⁾ 2013-ban a 25–34 éves korosztály körében az ezer főre jutó természettudományos és mérnöki szakokon végzős hallgatók (ISCED 5 és 6) aránya 9,6 % volt, ami jóval elmarad a 16,3 %-os uniós átlagtól, és amellyel Magyarország a 26. helyen áll az EU-ban.

⁽⁸²⁾ Magyarország gazdasági szerkezetét tekintve megállapítható, hogy a teljes hozzáadott értékhez képest a csúcstechnológiai és a közepesen fejlett technológiájú feldolgozóipar hozzáadott értéke tekintetében az ország a legjobban teljesítő uniós tagállamok közé sorolható.

3.4.1. ábra: **Magyarország – a vállalkozások és a közszektor K+F-kiadásainak intenzitása 2000–2014 között**

- (1) A vállalkozások K+F kiadásainak intenzitása: K+F-célú vállalati finanszírozás (BERD) a GDP százalékában.
 (2) A közszektor K+F kiadásainak intenzitása: Kormányzati belső K+F kiadások (GOVERD) plusz felsőoktatási K+F kiadások (HERD) a GDP %-ában.
 (3) A közszektor K+F kiadásainak intenzitása: Idősörtérés a 2004 és az azt megelőző évek között.

Forrás: Eurostat.

3.5. HÁLÓZATOS IPARÁGAK ÉS KÖRNYEZET

Energia- és éghajlat-politika

A villamosenergia- és a földgáz-infrastruktúra közös érdekű projektjei potenciálisan az Európai Stratégiai Beruházási Alap energetikai célterületéhez tartoznak. Fő céljuk a belső energiapiac és az ellátásbiztonság előmozdítása. A Magyarország és Szlovákia közötti földgázellátást biztosító új rendszerösszekötő átadása Magyarország, illetve egész Közép- és Kelet-Európa gázellátását javította.

A szabályozott végfelhasználói villamosenergia- és gázárak továbbra sem fedezik teljesen a költségeket, ami pénzügyi veszteségeket okoz az energiaszolgáltatók szabályozott üzleti szegmensének. Emiatt valószínűleg elmaradnak az energiahatékonyság javításához szükséges ágazati beruházások. A lakossági áraknak teljes körűen tartalmazniuk kell az összes energiaellátási, hálózati, adó- és illetékjellegű költséget. Magyarország esetében azonban az ágazati különadók, az adók és az egyéb felmerült költségek nem háríthatók át teljes mértékben a háztartási fogyasztók által fizetett szabályozott végfelhasználói árakban. Az önköltség alatti szabályozott árakkal a kormányzat nem ösztönzi a fogyasztókat az energiatakarékosságra.

Az elmúlt évek kedvezőtlen szabályozási változásai jelentős pénzügyi veszteségeket okoztak a közműszolgáltatóknak, amelyek ezért elkezdtek visszaadni lakossági szolgáltatási engedélyeiket a hatóságnak. A kormányzat erre válaszul 2015 elején a háztartási fogyasztók országos gáz- és villamosenergia-ellátása érdekében létrehozta az állami tulajdonú Első Nemzeti Közműszolgáltatót. Az új közműszolgáltató a korábbi közműszolgáltatók feladatainak és a hatályos szabályozási feltételeknek a vállalásával egyben a háztartási energiaszegmens pénzügyi veszteségeit is felvállalja, és az ebből fakadó folyamatos állami tőkeinjekciók költségvetési kockázatokkal és állami támogatási problémákkal járhatnak.

A megújuló energiaforrások kiaknázását jelentős akadályok gátolják. Még mindig nem került sor az átvételi árak régóta várt új rendszerének bevezetésére. Emellett a jelenlegi szabályozási feltételek mellett nincs napirenden a

nap- és a szélenergia szélesebb körű hasznosítása. Az elmúlt években a megújuló energiaforrások energiamixbeli aránya főként a biomassza-felhasználás térhódítása miatt növekedett. A megújuló energiaforrásokba történő beruházásokat az átvételi árak rendszerével kapcsolatos bizonytalanság mellett az elégtelen hálózati csatlakozási infrastruktúra is hátráltatja. Magyarország azonban jó úton halad a 2020-as megújulóenergia-cél elérése felé.

A magyarországi primerenergia-intenzitás 2005 óta jelentősen csökkent, de így is meghaladja az uniós átlagot. A végső energiafelhasználás változatlanul némileg meghaladja az uniós átlagot, és az előrejelzés szerint a GDP-növekedéstől elválva 2020-ig 2013-hoz képest enyhén csökkenni fog. A kormány elfogadta a Nemzeti Energhatékonyasági Cselekvési Tervet, és 2015. februárban ambiciózus 2020-as célszámokat határozott meg az energiafogyasztás és -megtakarítás tekintetében (a primerenergia-felhasználás csökkentése 26,6 Mtoe-ról 24,1 Mtoe-ra, a végső energiafelhasználás csökkentése 18,2 Mtoe-ról 14,4 Mtoe-ra). Az új 2020-as energiahatékonysági célszám jobban figyelembe veszi az új gazdasági körülményeket, mint az előző verzió, amelyet még a 2008–2009-es gazdasági válság előtt tűztek ki, magasabb gazdasági növekedésre és energiafogyasztásra számítva.

Az energiahatékonyság javulása azért is fontos, mert a háztartások energiaintenzitása is magasabb az uniós átlagnál. A felmérések azt mutatják, hogy vissza nem térítendő támogatás nélkül sokan vonakodnak felújítani otthonukat. A kormány azonban csak kedvezményes hiteleket engedélyez ilyen célokra. 2005 és 2013 között a kapcsolt hő- és villamosenergia-termelés évente 6,8 %-kal csökkent, ez a második legrosszabb eredmény az uniós tagállamok között. A kapcsolt hő- és villamosenergia-termelést nem támogatják az uniós jogszabályoknak megfelelően.

Magyarország jelenleg GDP-je 6 %-át költi energiainportra⁽⁸⁴⁾, ami az uniós átlag kétszerese. Az ország az elmúlt években az egyik legmagasabb GDP-arányos energiainport-számlát

⁽⁸⁴⁾ Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság: *Member State's Energy Dependence: An Indicator-Based Assessment* (Tagállami energiafüggőség: mutatóalapú értékelés), 12. o. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2014/pdf/ocp196_en.pdf

fizette az Unióban. A külső energiaimport-függőség csökkentése – amely többek között a megújuló energiaforrások és az energiahatékony technológiák fokozott kiaknázásának támogatása révén valósulhatna meg – mérsékelné a fosszilis tüzelőanyagok árának ingadozásából eredő hatásokat és fokozná az energiabiztonságot. Az ország jó úton halad a kibocsátás-kereskedelmi rendszeren kívüli üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentésére vonatkozó célszáma elérése felé.

Közlekedés és távközlés

Magyarország színvonalas autópálya-hálózáttal rendelkezik, de a másodrendű úthálózat megfelelő karbantartása elmaradt. Ezzel összefüggésben – az új létesítmények életciklusköltségeit is figyelembe véve – az új infrastruktúrák építése vagy a meglévők bővítése helyett célszerűbbnek tűnik a meglévő hálózatot karbantartani. Az infrastruktúra-finanszírozás terén 2013-ban kedvező fejleménynek bizonyult a nehézgépjárművekre vonatkozó távolságalapú elektronikus útdíjrendszer bevezetése.

A távolsági vasúthálózatot és a Duna hajózhatóságát folyamatosan javítani kell. Különösen a főbb Duna menti kikötők multimodális áruátrakó lehetőségei jelentenek szűk keresztmetszeteket. A folyó rossz karbantartási állapota fényében pozitívum, hogy Magyarország az első Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz pályázati lehetőségei keretében több belvízi úti projektet nyújtott be a hajózhatóság javítása céljából, és hogy a kikötői infrastrukturális beruházások támogathatósága érdekében az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Programot is módosítják. Mindazonáltal a folyami logisztika kiaknázását jelenleg a modern hajóflotta, a kikötői berendezések és a vasúti összeköttetések hiánya is akadályozza. Az alacsony színvonalú infrastruktúra és a Budapest körüli vasúti szűk keresztmetszetek – ideértve a reptéri összeköttetést is – növelik a menetidőket, illetve csökkentik a térség vonzerejét és elérhetőségét. A budapesti funkcionális területhez kötődő ezen és más beruházásokról jelenleg tanulmány készül, amely segíteni fogja az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program prioritási közötti választást.

Az elmúlt években a közúti túlterheltség a gazdaság renyhessége miatt csökkent, ez azonban változóban van. A városi utak

túlterheltsége a foglalkoztatási ráta és a motorizáció⁽⁸⁵⁾ fellendülésével a magyarországi termelékenység gátjává válhat⁽⁸⁶⁾. A levegőszennyezés miatti betegségek évente mintegy 17 milliárd EUR összegű külső költségeket okoznak Magyarországnak.⁽⁸⁷⁾ A költségek fele a közúti közlekedéssel kapcsolatos. A Budapestre tervezett dugódíj tekintetében alternatívákat is kerestek, de végül csak az egyszerű éves és havi matricák bevezetése várható, ami szimpla bevételnövelő, az utak túlszűfoltóságára csekély hatást gyakorló intézkedésnek is bizonyulhat⁽⁸⁸⁾.

Magyarország 2015 folyamán javította széles sávú infrastruktúráját. 2015. júniusában a háztartások 78 %-a legalább 30 Mbps (megabit/másodperc) sávszélességű internetkapcsolattal rendelkezett, ez 2 százalékponttal magasabb a hat hónappal korábbi értéknél, és jóval az uniós átlag (71 %) felett van. A vezetékes széles sávú szolgáltatások a háztartások 95 %-ában elérhetők (ez némileg alacsonyabb a 97 %-os uniós átlagnál). Magyarország ugyanakkor a digitális közszolgáltatások bevezetése és alkalmazása, illetve a digitális technológia üzleti folyamatokba való integrációja tekintetében átlagon alul teljesít. Célszerű lenne, ha a magyar vállalkozások nagyobb mértékben kihasználnák az online kereskedelemben, a közösségi médiában és a felhőalapú alkalmazásokban rejlő lehetőségeket.⁽⁸⁹⁾

⁽⁸⁵⁾ A JRC számításai szerint a magyarországi városi területek 2013-ban az 5 legzsúfoltabb között voltak Európában (a tényleges sebesség és az akadálymentes sebesség átlagos arányát tekintve).

⁽⁸⁶⁾ *EU transport in figures – Statistical Pocketbook* (Az uniós közlekedés számokban – Statisztikai Zsebkönyv) 2015, 2.6.2. és 2.6.6. táblázat, http://ec.europa.eu/transport/facts-fundings/statistics/pocketbook-2015_en.htm és Központi Statisztikai Hivatal, 4.6.11, 4.6.15 és 4.6.17. táblázat, https://www.ksh.hu/szallitas_kozlekedes

⁽⁸⁷⁾ *Impact Assessment for the Commission Integrated Clean Air Package* (a Bizottság integrált „Tiszta levegőt” csomagjának hatásvizsgálata), 2013: http://ec.europa.eu/environment/air/clean_air_policy.htm

⁽⁸⁸⁾ *The Cost of Air Pollution, Health Impacts of Road Transport* (A levegőszennyezés költsége, a közúti közlekedés egészségügyi hatásai), OECD, 2014

⁽⁸⁹⁾ Magyarországon arányaiban nagyon kevés vállalkozás használ ilyen technológiákat, így e tekintetben sereghajtónak számít az EU-ban: az elektronikus információcserét csak a vállalkozások 16 %-a, a felhőalapú szolgáltatásokat 6 %-a, a közösségi médiát pedig 11 %-a veszi igénybe. A kkv-k közül nagyon kevesen

Környezetvédelmi politika

Magyarország az erőforrás-hatékonyság javítására törekszik. Magyarország az erőforrás-termelékenység tekintetében (e mutató azt mutatja meg, hogy a gazdaság milyen hatékonyan használja fel az anyagi erőforrásokat a jólét megteremtésére) az uniós átlag alatt teljesít: 2014-ben a mutató értéke 0,89 EUR/kg volt (az uniós átlag 1,95).⁽⁹⁰⁾ A 2011. évi Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégia – Magyarország nemzeti reformprogramjának részeként – előírja, hogy a nyersanyag-intenzitást 2020-ra a 2007. évi érték 80 %-ára kell csökkenteni.

A hulladékgazdálkodás továbbra sem hatékony

A szennyvíz- és hulladékgazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi projektek beruházási tervezése és rangsorolása nem felel meg az uniós hulladékgazdálkodási célszámoknak, vagyis Magyarország eselik a jó hulladékgazdálkodással együtt járó költségmegtakarítástól és munkahelyteremtéstől. A hulladékkezelés megelőzése, az elkülönített gyűjtés és az újrahasznosítás előmozdítása és a hulladéklerakás csökkentése érdekében egyértelműen fokozni lehetne a gazdasági eszköztár és az egyéb mechanizmusok kihasználását. Az uniós hulladékgazdálkodási jogszabályok teljes körű végrehajtásával Magyarországon több mint 13 300 munkahelyet lehetne teremteni, és a szektor éves forgalma 1,4 milliárd EUR-val nőhetne.

Magyarország nem teljesít jól a megújuló vízforrások kihasználásában. A megújuló vízforrások kihasználása tekintetében Magyarország egy 34 országot értékelő globális rangsorban a 32. helyet foglalja el.⁽⁹¹⁾ A

magyarországi vízforrások regionális és szezonális korlátokkal jellemezhetők, amelyek az éghajlatváltozással súlyosbodhatnak (és a vízfogyasztási szokásokat is megváltoztathatják). A vízárképzési politika jelenleg nem biztosítja a költségek teljes megtérülését, vagyis nem járul hozzá az erőforrás hatékony használatához.

A zöld infrastruktúrát és természetalapú megoldásokat alkalmazó árvízvédelem elősegíthetné a vízgazdálkodást, és csökkenthetné a gazdasági, társadalmi és környezeti költségeket.⁽⁹²⁾ Rendkívül fontos a 2. vízgyűjtő-gazdálkodási terv és az 1. árvízkezelési terv összehangolt kidolgozása és végrehajtása. A vízágazat e két kulcsfontosságú tervezési dokumentumának célja, hogy csökkentse Magyarország árvizekkel és árvízkárokkal szembeni kitettségét.

⁽⁹²⁾ 2002 és 2013 között a 10 legnagyobb magyarországi árvíz teljes közvetlen költsége elérte a 2,7 milliárd EUR-t. *Study on Economic and Social Benefits of Environmental Protection and Resource Efficiency Related to the European Semester* (Az európai szemeszterhez kapcsolódó tanulmány a környezetvédelem és az erőforrás-hatékonyság gazdasági és társadalmi hasznáról), RPA, 2014. http://ec.europa.eu/environment/integration/green_semester/pdf/RPA%20Final%20Report-main%20report.pdf; http://ec.europa.eu/environment/integration/green_semester/pdf/RPA%20Final%20Report-annexes.pdf

értékesítenek online (10 %), még kevesebben az EU-n belül (4,5 %), és az ebből származó bevételek nem számottevő (az összes bevétel 7,2 %-a).

⁽⁹⁰⁾ Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/resource-efficient-europe>

⁽⁹¹⁾ Kroll, Christian: *Sustainable Development Goals: Are the rich countries ready?*, (Fenntartható fejlesztési célok: készen állnak a gazdag országok?) Bertelsmann Stiftung, 33. o. http://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/Studie_NW_Sustainable-Development-Goals_Are-the-rich-countries-ready_2015.pdf (Említi még: European Sustainable Development Network (ESDN), 2015 *Quarterly Report* (2015-ös negyedéves jelentés) (55–56. o.))

A. MELLÉKLET

Áttekintő táblázat

Kötelezettségvállalások

Összefoglaló értékelés ⁽⁹³⁾

Magyarországra vonatkozó 2015. évi országspecifikus ajánlások	
<p>1. országspecifikus ajánlás: A középtávú költségvetési cél elérése érdekében 2015-ben hajtson végre a GDP 0,5 %-ának, 2016-ban a GDP 0,6 %-ának megfelelő mértékű költségvetési kiigazítást.</p>	<p>A Stabilitási és Növekedési Paktumnak való megfeleléssel kapcsolatos országspecifikus ajánlások értékelésére tavasszal, a végleges adatok rendelkezésre állásakor kerül sor.</p>
<p>2. országspecifikus ajánlás: Tegyen intézkedéseket a reálgazdaság rendes hitelezésének helyreállítása érdekében, és szüntesse meg a piaci alapú portfóliótisztítás akadályait, továbbá csökkentse jelentősen a bankszektorban megnövelt állami tulajdonból fakadó függő kötelezettségekhez kapcsolódó kockázatokat.</p>	<p>Magyarország némi haladást ért el az 2. országspecifikus ajánlás végrehajtásában:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Némi haladás történt a reálgazdaság rendes hitelezésének helyreállítása és a piaci alapú portfóliótisztítás akadályainak megszüntetése érdekében. A hatóságok elkezdtek végrehajtani az EBRD-vel kötött egyetértési megállapodásban foglaltakat, ideértve a pénzügyi intézmények adójának jelentős csökkentését is. A nem pénzügyi vállalatok számára történő nettó hitelnyújtás azonban még nem élénkült fel. A banki mérlegekben szereplő eszközök minőségét számos kezdeményezéssel (például a magáncsődvédelmi jogszabállyal és a nemzeti eszközkezelő társaság kapacitásának bővítésével) kezelik, de az eredmények még váratnak magukra. • Nincs haladás a függő kötelezettségekhez kapcsolódó kockázatok csökkentésében. A bankszektorbeli állami tulajdon a Budapest Bank felvásárlásának befejezésével még inkább kibővült.
<p>3. országspecifikus ajánlás: Mérsékelje a vállalatokat terhelő, torzító hatású ágazati különadókat; szüntesse meg a piacra lépés indokolatlan akadályait a szolgáltatási ágazatban, ideértve a kiskereskedelmi ágazatot is; csökkentse az alacsony jövedelmű munkavállalókat terhelő adókat, többek között az adóterheknek a növekedésre nézve kevésbé torzító területekre történő</p>	<p>Magyarország korlátozott haladást ért el a 3. országspecifikus ajánlás végrehajtásában:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Némi haladás történt a vállalatokat terhelő, torzító hatású ágazati különadók csökkentésében. A pénzügyi intézmények különadóját a felére csökkentették. Az Európai Bizottság felfüggesztő rendelkezése nyomán megszüntették az élelmiszerlánc-felügyeleti díj progresszivitását. A

⁽⁹³⁾ A 2015. évi országspecifikus ajánlások végrehajtásában történt haladás értékeléséhez a következő kategóriákat alkalmaztuk:

Nincs haladás: a tagállam nem jelentett be, illetve nem fogadott el intézkedéseket az országspecifikus ajánlás végrehajtása érdekében. Ez a kategória alkalmazandó akkor is, ha a tagállam munkacsoportot bízott meg az esetleges intézkedések értékelésével.

Korlátozott haladás: a tagállam jelentett be intézkedéseket az országspecifikus ajánlás végrehajtása érdekében, de úgy tűnik, hogy ezek nem elegendőek és/vagy elfogadásuk/végrehajtásuk kockázatoknak van kitéve.

Némi haladás: a tagállam jelentett be vagy fogadott el intézkedéseket az országspecifikus ajánlás végrehajtása érdekében. Ezek ígéretesek, de még nem került sor mindegyikük végrehajtására, és az nem is biztos.

Jelentős haladás: a tagállam fogadott el intézkedéseket, amelyek többségét végrehajtották. Ezek jó részben megvalósítják az országspecifikus ajánlást.

Végrehajtott: a tagállam olyan intézkedéseket fogadott el és hajtott végre, amelyek megfelelően végrehajjták az országspecifikus ajánlást.

<p>átterelése révén; folytassa az adókijátszás elleni küzdelmet; csökkentse a megfelelési költségeket és javítsa az adóbeszedés hatékonyságát. Erősítse meg a közbeszerzési rendszer versenyt ösztönző és az átláthatóságot előmozdító struktúráit, és fejlessze tovább a korrupció elleni küzdelem keretét.</p>	<p>többi ágazati különadó tekintetében azonban nem történt sok változás.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korlátozott haladás történt a szolgáltatási ágazat indokolatlan piacra lépési akadályainak a felszámolásában. A kiskereskedelmi szektorban megszüntették az élelmiszerlánc-felügyeleti díj magas mértékét, de a korlátozások szintje összességében változatlanul magas. • Korlátozott haladás történt az alacsony jövedelmű munkavállalókat terhelő adók csökkentésében. A meghozott lépések (például az egykulcsos szja mértékének 1 százalékpontos csökkentése és a kétgyermekesek családi adókedvezményének emelése) nem eléggé célzottak ahhoz, hogy jelentősen javítsák az alacsony keresetű munkavállalók helyzetét. • Jelentős haladás történt az adókijátszás elleni küzdelemben. A héacsalás és az adókijátszás ellen hozott intézkedések látható eredményeket hoztak, és a 2016-os költségvetés még további bevételnövekedésre számít. • Korlátozott haladás történt a megfelelési költségek csökkentése és az adóbeszedés hatékonyságának javítása terén. • Korlátozott haladás történt a verseny és az átláthatóság ösztönzésében (például az új közbeszerzési törvény elfogadásával, amelyet az uniós jognak való megfelelés szempontjából még értékelni kell); ugyanakkor – főként az elektronikus közbeszerzés terén – késedelmet szenvedtek fontos intézkedések, és a közbeszerzési mutatók alapján a közbeszerzési verseny és átláthatóság továbbra sem kielégítő. • Nincs haladás a korrupció elleni keret fejlesztésében. Az új Nemzeti Korrupcióellenes Programot nem alakítják át annak érdekében, hogy hatékonyabb legyen a korrupció megelőzésében és a visszatartó erejű szankciók alkalmazásában. A magas szinten elkövetett korrupció kivételes esetekben jár büntetőeljárás alá vonással.
<p>4. országspecifikus ajánlás: Csoportosítsa át a közmunkaprogramra szánt költségvetési forrásokat az elsődleges munkaerőpiacra történő integrációt előmozdító aktív munkaerő-piaci intézkedésekre, továbbá</p>	<p>Magyarországon nincs haladás a 4. országspecifikus tanácsi ajánlás végrehajtásában:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nincs haladás a közmunkaprogramra szánt költségvetési forrásoknak az elsődleges

<p>javítsa a szociális segélyek és a munkanélküli-ellátások megfelelőségét és vizsgálja felül a támogatottak körét.</p>	<p>munkaerőpiacra történő integrációt előmozdító aktív munkaerő-piaci intézkedésekre való átcsoportosításában. Magyarországon a közmunkaprogram a fő aktív munkaerő-piaci intézkedés. A programra fordított költségvetési kiadások az elmúlt négy évben megnégyszereződtek, elérik a GDP 0,8 %-át, és 2018-ig várhatóan újból megduplázódnak. A közmunkások közül csak kevesen találnak munkát a nyitott munkaerőpiacon, és jelentős a közmunkába való „bennragadás” kockázata. A 2015. évi országspecifikus ajánlásokban foglaltak ellenére a magyar kormány 2015-ben bejelentette a program bővítését.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nincs haladás a szociális segélyek és a munkanélküli-ellátások megfelelőségének javításában és a támogatottak körének felülvizsgálatában. Az álláskeresői járadék időtartama 3 hónap, a legrövidebb az EU-ban. Emellett az ellátások összegének befagyasztásával, kiigazításának hiányával, illetve az új szabályokkal összefüggésben számos ellátás nominális értéke csökkent. A közelmúltbeli reformok nem bővítik, sőt, tovább korlátozhatják több ellátás és szociális szolgáltatás hozzáférhetőségét.
<p>5. országspecifikus ajánlás: Növelje a hátrányos helyzetű csoportok és különösen a romák részvételét a befogadó többségi oktatásban, valamint célirányos tanárképzésen keresztül javítsa az ezen csoportok részére nyújtott támogatás színvonalát; erősítse meg az oktatás különböző szakaszai közötti, illetve a munka világába való átmenetet elősegítő intézkedéseket, valamint fejlessze az alapvető kompetenciák tanítását.</p>	<p>Magyarország korlátozott haladást ért el az 5. országspecifikus tanácsi ajánlás végrehajtásában:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korlátozott haladás történt a hátrányos helyzetű csoportok és különösen a romák befogadó többségi oktatásbeli esélyeinek javításában, valamint a tanárok erre való felkészítésében. • Nincs haladás az oktatás különböző szakaszai közötti átmenet megkönnyítésében. • Némi haladás történt az oktatásból a munka világába való átmenet megkönnyítésében. • Némi haladás történt az alapvető kompetenciák tanításának javításában is.
<p>Európa 2020 (nemzeti célszámok és haladás)</p>	
<p>Európa 2020: nemzeti célszámok</p>	<p>Értékelés</p>
<p>Foglalkoztatási ráta: 75 %</p>	<p>A foglalkoztatási ráta 2015 harmadik negyedévében éves összehasonlításban 2,2 százalékponttal, 69,7 %-ra nőtt a 20–64 évesek között, és csaknem egy teljes</p>

	százalékponttal elmarad az uniós átlagtól (70,6 %).
Üvegházhatású gázok (ühg) kibocsátása: +10 % a 2005. évi kibocsátáshoz képest (a nemzeti célszám nem tartalmazza a kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó kibocsátást).	<p>A kibocsátáskereskedelmi rendszeren kívüli ühg-kibocsátás változása 2005 és a 2014-re vonatkozó becslés között: –30 %</p> <p>A Bizottságnak benyújtott legújabb nemzeti előrejelzések alapján és a hatályos intézkedéseket figyelembe véve Magyarország 40 százalékpontos eltéréssel várhatóan el fogja érni a következő célt: –30 % 2020-ban, 2005-höz képest.</p>
Megújuló energiaforrások (2020): 13 %	<p>A 2014-ben 9,5 %-ot kitevő megújulóenergia-arány azt mutatja, hogy Magyarország jó úton halad a 2020-as célszám eléréséhez (a 2013–2014-es indikatív cél 6,9 % volt).</p> <p>Magyarország a megújuló energiát hasznosító fűtés és hűtés, valamint közlekedés ágazatában is megfelelő pályán halad. A megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia aránya azonban elmarad a Nemzeti Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervben előírt értékétől. A 2020-as célszám eléréséhez ezért további erőfeszítések szükségesek.</p> <p>A közlekedés terén 2014-ben elért 6,9 %-os arány alapján Magyarország félúton jár a 2020-ra kötelező 10 %-os megújulóenergia-célszám eléréséhez.</p>
Energiahatékonyság: Magyarország 2020-as célszáma 24,1 Mtoe primerenergia-felhasználás (14,4 Mtoe végső energiafelhasználás).	<p>A 2015-ig érvényben lévő korábbi 2020-as energiahatékonysági célszám láthatólag nem volt elegendő ösztönző hatású, mivel a 2013-as éves adatok már lényegesen rosszabbak voltak a 2020-as célszámnál. Noha az új 2020-as célszám jobban figyelembe veszi az új gazdasági körülményeket, Magyarországnak a jelenlegi gazdasági fellendülés tartósságára alapozva folytatnia kell az aktualizált célszám eléréséhez szükséges erőfeszítéseket.</p>
K+F: a GDP 1,8 %-a, 2030-ig 3 %-a ⁽⁹⁴⁾ .	<p>A 2007–2013-as időszakban a K+F-kiadások folyamatos emelkedésének köszönhetően a magyar K+F-intenzitás jelentősen növekedett, összetett éves növekedési rátája 6,5 % volt, és 2013-ban 1,41 %-os csúcserőre ért el. A trend azonban 2014-ben megfordult, az érték 1,38 %-ra csökkent. A magánszektor és a közszektor K+F-intenzitási trendjének elválása megkérdőjelezi a teljes K+F-intenzitás növekedési ütemének fenntarthatóságát, hiszen a közszektorbeli K+F-intenzitás visszaesése miatt csökken a tudományos és technológiai pályán</p>

⁽⁹⁴⁾ Kiegészítő cél: a vállalati K+F-intenzitás a 2014. évi 0,99 %-ról indulva 2020-ig eléri az 1,2 %-ot.

	dolgozó magasán képzett szakemberek száma.
A korai iskolaelhagyók arányának 10 % alá csökkentése	2014-ben a korai iskolaelhagyók magyarországi rátája 11,4 % volt, vagyis épphogy meghaladta az uniós átlagot. A 2011–2014 közötti időszakban azonban semmit sem javult a korai iskolaelhagyók aránya (2011-ben is 11,4 % volt).
A felsőfokú végzettséggel rendelkezők 34%-os aránya a 30–34 évesek között	Magyarország 2014-ben aktualizálta a felsőfokú végzettségre vonatkozó célszámát, amelyet még abban az évben el is ért. A végzettségi ráta javul, azonban a jelenlegi felvételi és lemorzsolódási arányok alapján a trend egy évtized múlva nem biztos, hogy tartható lesz.
A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése (fő): 450 000	A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők száma a 2013. évi 3,39 millió főről 2014-ben 3,1 millió főre csökkent, de még mindig 302 000 fővel meghaladja a 2008. évi kiinduló adatot.

B. MELLÉKLET

A makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás eredménytáblájának mutatói

B.1. táblázat: Magyarország eredménytáblája a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás keretében

			Küszöbértékek	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Külső egyensúlyhiány és versenyképesség	Folyó fizetési mérleg egyenlege (GDP-%)	3 éves átlag	-4%/6%	-5,0	-2,5	0,1	0,9	2,2	2,7
	Nettó nemzetközi befektetési pozíció (GDP-%)		-35%	-116,1	-109,4	-106,7	-94,4	-84,1	-73,8
	Reáleffektív árfolyam – 42 kereskedelmi partner, HICP deflátor	3 éves %-os változás	±5% & ±11%	7,8	-1,2	-4,2	-1,0	-4,0	-7,0
	Exportpiaci részesedés – a globális export %-ában	5 éves %-os változás	-6%	12,8	3,3	-2,0	-20,9	-20,4	-14,9
	Nominális fajlagos munkaerőköltség-index (2010=100)	3 éves %-os változás	9% & 12%	13,1	6,0	3,0	4,0	6,3	6,7
Belső egyensúlyhiány	Deflált lakóingatlan-árak (%-os változás, év/év)		6%	-9,0	-5,9	-6,9	-9,4	-4,6	3,1
	Magánszektorbeli hiteláramlás a GDP %-ában, konszolidált		14%	6,0	-4,2	-4,5	-6,1	-1,1	-0,5
	A magánszektor adóssága a GDP %-ában, konszolidált		133%	117,1	115,6	114,9	102,0	95,2	91,3
	Államadósság a GDP %-ában		60%	78,0	80,6	80,8	78,3	76,8	76,2
	Munkanélküliségi ráta	3 éves átlag	10%	8,4	9,7	10,7	11,1	10,7	9,6
	A pénzügyi szektor teljes kötelezettségállománya, (%-os változás, év/év)		16.5%	1,9	-0,2	6,2	-5,9	-1,0	8,5
Új foglalkoztatási mutatók	Aktivitási ráta – a 15–64 évesek %-ában (3 éves változás százalékpontban)		-0.2%	-0,8	0,3	1,2	2,5	2,8	4,6
	Tartós munkanélküliség rátája – a 15-74 évesek %-ában (3 éves változás százalékpontban)		0.5%	0,8	2,1	1,6	0,8	-0,6	-1,5
	Ifjúsági munkanélküliségi ráta – a 15-24 évesek %-ában (3 éves változás százalékpontban)		2%	7,3	8,3	6,5	1,8	0,2	-5,6

Megjegyzés: A táblázatban kiemeltük azokat a számadatokat, amelyek eltérnek az Európai Bizottságnak a riasztási mechanizmus keretében készült jelentésében megállapított küszöbértékektől. A reál effektív árfolyam és a fajlagos munkaköltség tekintetében az első küszöbérték az euróövezeti tagállamokra vonatkozik.

Forrás: Európai Bizottság

C. MELLÉKLET

Standard táblázatok

C.1. táblázat: **Pénzügyi piaci mutatók**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A banki ágazat eszközei összesen (a GDP %-ában)	132,8	119,7	119,1	114,6	108,9	103,5
Az öt legnagyobb bank eszközeinek aránya (az összes eszköz %-ában)	54,6	54,6	54,0	51,9	52,5	–
A bankrendszer külföldi tulajdonban álló része (az összes eszköz %-ában)	53,1	54,6	50,0	46,2	40,0	–
Pénzügyi stabilitási mutatók						
– nemteljesítő hitelek (az összes hitel %-ában) ¹⁾	10,0	13,7	16,0	16,8	15,6	12,7
– tőkemegfelelési mutató (%) ¹⁾	13,9	13,8	16,3	17,4	16,9	17,2
– tőkearányos jövedelmezőség (%) ¹⁾	0,4	-8,5	-1,4	2,3	-20,6	4,5
A magánszektornak nyújtott bankhitelek %-os változás, év/év)	-5,2	-13,1	-5,5	-4,1	-3,5	-8,1
Lakóingatlan-hitel %-os változás, év/év)	-4,4	-18,9	-9,4	-5,4	-6,1	-10,2
Hitel/betét arány	136,9	128,0	110,6	102,1	94,8	80,5
Központi banki likviditás a kötelezettségek %-ában ²⁾	0,1	0,4	0,7	3,1	3,8	5,0
A magánszektor adóssága (a GDP %-ában)	115,6	114,9	102,0	95,2	91,3	–
Bruttó külső adósság (a GDP %-ában) ³⁾ – közszektor	46,0	47,6	52,0	47,5	47,2	43,5
– magánszektor	69,8	78,5	79,6	75,5	77,3	77,7
Hosszú távú kamatlábak különözete a német referenciához (Bund) képest (bázispont)*	453,8	502,7	639,6	435,3	364,6	293,7
Hitel-nemteljesítési csereügylet felára szuverén értékpapírok esetében (5 éves)*	282,1	342,5	418,0	269,8	179,2	139,1

1) A legfrissebb adatok: 2015 második negyedévéből.

2) A legfrissebb adatok: 2015 októberéből.

3) A legfrissebb adatok: 2015 szeptemberéből. Az adatok a monetáris hatóságokat, a monetáris és pénzügyi intézményeket nem tartalmazzák.

* Bázispontban mérve.

Forrás: IMF (pénzügyi mutatók); Európai Bizottság (hosszú távú kamatlábak); Világbank (bruttó külső adósság); Eurostat (a magánszektor adóssága); EKB (az összes többi mutató).

C.2. táblázat: **Munkaerő-piaci és szociális mutatók**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ⁽⁴⁾
Foglalkoztatási ráta (a 20–64 évesek %-ában)	59,9	60,4	61,6	63,0	66,7	68,6
A foglalkoztatás növekedése (%-os változás az előző évhez képest)	-0,3	0,0	0,1	0,9	4,8	2,8
Női foglalkoztatási ráta (a 20–64 éves nők %-ában)	54,6	54,7	56,2	56,9	60,2	61,9
Férfi foglalkoztatási ráta (a 20–64 éves férfiak %-ában)	65,5	66,4	67,3	69,3	73,5	75,5
Idősebb munkavállalók foglalkoztatási rátája (az 55–64 évesek %-ában)	33,6	35,3	36,1	37,9	41,7	44,8
Részmunkaidős foglalkoztatás (a teljes foglalkoztatás %-ában, 15 éves vagy idősebb)	5,9	6,8	7,1	6,8	6,4	6,2
Határozott idejű foglalkoztatás (a határozott idejű szerződéssel rendelkező 15 éves vagy idősebb munkavállalók %-os aránya)	9,8	9,1	9,5	10,9	10,8	11,1
Átmenet az ideiglenes foglalkoztatásból a tartós foglalkoztatásba	39,2	39,3	35,3	38,2	–	–
Foglalkoztatási ráta ⁽¹⁾ (az aktív népesség %-ában, 15–74 évesek)	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7	7,0
Tartós munkanélküliségi ráta ⁽²⁾ (a munkaerő %-ában)	5,5	5,2	5,0	4,9	3,7	3,2
Ifjúsági munkanélküliségi ráta (a 15–24 év közötti aktív népesség %-ában)	26,4	26,0	28,2	26,6	20,4	17,9
NEET-fiatalok ⁽³⁾ aránya (a 15–24 évesek %-ában)	12,6	13,2	14,8	15,5	13,6	–
A korai iskolaelhagyók aránya (azon 18–24 évesek %-os aránya, akik a legalacsonyabb szintű középfokú végzettséggel rendelkeznek és nem vesznek részt egyéb oktatásban vagy képzésben)	10,8	11,4	11,8	11,9	11,4	–
Felsőfokú végzettségű (a felsőfokú végzettséggel rendelkezők százalékos aránya a 30–34 évesek között)	26,1	28,2	29,8	32,3	34,1	–
Formális gyermekgondozás (30 óra vagy több; a 3 év alattiak %- ában)	8,0	7,0	6,0	9,0	–	–

(1) Munkanélküli személy az, aki nem foglalkoztatott, de aktívan munkát keres és kész arra, hogy azonnal vagy két héten belül dolgozni kezdjen.

(2) Tartósan munkanélküli az a személy, aki legalább 12 hónapja munkanélküli.

(3) Nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő.

(4) 2015 első három negyedévének átlaga. A teljes munkanélküliségre és az ifjúsági munkanélküliségre vonatkozó ráták szezonálisan kiigazítottak.

Forrás: Európai Bizottság (EU Labour Force Survey – uniós munkaerő-felmérés).

C.3. táblázat: **Munkaerő-piaci és szociális mutatók (folytatás)**

Szociális védelemre fordított kiadások (GDP-%)	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Betegség/Egészségügy	5,6	5,7	5,5	5,0	4,9	–
Rokkantság	2,0	1,8	1,7	1,6	1,5	–
Időskor és túlélő hozzátartozók	10,2	10,2	10,4	11,0	10,8	–
Család/gyerekek	2,9	2,9	2,7	2,6	2,5	–
Munkanélküliség	0,9	0,9	0,8	0,6	0,5	–
Lakhatás és társadalmi kirekesztés (máshová nem sorolt)	0,7	0,5	0,4	0,3	0,3	–
Összesen	22,4	22,1	21,5	21,2	20,6	–
ebből: rászorultsági alapon nyújtott ellátások	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	–
A társadalmi befogadás mutatói	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők: ⁽¹⁾ (a teljes népesség %-ában)	29,6	29,9	31,0	32,4	33,5	31,1
Szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő gyermek	37,2	38,7	39,6	40,9	43,0	41,4
Szegénységi arány: ⁽²⁾ (a teljes népesség %-ában)	12,4	12,3	13,8	14,0	14,3	14,6
Súlyos anyagi nélkülözésben élők aránya ⁽³⁾ (a teljes nép. %-a)	20,3	21,6	23,1	25,7	26,8	23,9
Alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya ⁽⁴⁾ (0–59 évesek %-ában)	11,3	11,9	12,2	12,8	12,6	12,2
Aktív keresők szegénységi aránya (a foglalkoztatottak %-ában)	6,2	5,3	6,1	5,3	6,6	6,4
A szociális transzferek (kivéve a nyugdíjakat) hatása a szegénység csökkenésére	57,1	56,7	52,2	48,3	45,6	44,5
Szegénységi küszöb a nemzeti valutában, konstans áron ⁽⁵⁾	624955	599141	601200	614952	574130	583861
Bruttó rendelkezésre álló jövedelem (háztartások; %-os növekedés)	-0,2	1,1	7,4	2,8	3,6	3,9
A jövedelemeloszlás egyenlőtlensége (S80/S20 jövedelmi ötödök aránya)	3,5	3,4	3,9	4,0	4,2	4,2

(1) Szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők: szegénységben és/vagy súlyos anyagi nélkülözésben és/vagy nulla vagy nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élő személyek.

(2) Szegénységi arány: azoknak a személyeknek az aránya, akiknek a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelme nem éri el az ekvivalens nemzeti mediánjövedelem 60 %-át.

(3) Azon személyek aránya, akikre az alábbi nélkülözési ismérvekből legalább négy jellemző: nem engedheti meg magának, hogy i. kifizesse a lakásbérletét vagy a közüzemi számláit; ii. megfelelően kifűtse otthonát; iii. váratlan kiadásai legyenek; iv., minden másnap húst, halat vagy egyenértékű fehérjét egyen; v. évente egyszer egy hétre elmenjen üdülni; vi. autót tartson; vii. mosógéppel rendelkezzen; viii. színes televíziója vagy ix. telefonja legyen.

(4) Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élő személyek: azon 0 és 59 év közötti személyek aránya, akik olyan háztartásban élnek, ahol a felnőttek (az eltartott gyermekek kivételével) az előző 12 hónapban teljes munkapotenciáljuk kevesebb mint 20 %-át töltötték munkával. (5) EE, CY, MT, SI és SK, a küszöbértékek nominális euróértékek; a 2006-os harmonizált fogyasztói árindex (HICP) = 100. (a 2007. évi felmérés a 2006-os jövedelmekre vonatkozik)

Forrás: A szociális védelmi juttatásokra fordított kiadások tekintetében: ESSPROS; a társadalmi befogadás tekintetében: EU-SILC.

C.4. táblázat: A strukturális politika és az üzleti környezet mutatói

Teljesítménymutatók	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Munkatermelékenység (reál, foglalkoztatottanként, év/év)						
Az ipar munkatermelékenysége	-10,04	17,80	-2,51	2,40	3,44	0,03
Az építőipar munkatermelékenysége	7,65	8,39	4,69	-3,90	6,62	7,86
A piaci szolgáltatások munkatermelékenysége	-4,60	13,38	1,31	-0,24	0,66	-2,13
Fajlagos munkaköltség (a gazdaság egésze, év/év)						
Az ipar fajlagos munkaköltsége	7,18	-5,51	7,00	5,21	3,96	-0,01
Az építőipar fajlagos munkaköltsége	0,51	1,58	0,79	6,38	-4,52	-12,21
A piaci szolgáltatások fajlagos munkaköltsége	6,00	0,53	1,90	2,40	0,70	0,76
Üzleti környezet	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Szerződések érvényesítéséhez szükséges idő ¹ (nap)	335	395	395	395	395	395
Vállalkozásindításhoz szükséges idő ¹ (nap)	5,0	4,0	4,0	4,0	5,0	5,0
Kkv-k bankhitel-igényléseinek kimenetele ²	0,66	n.a.	1,04	n.a.	0,67	1,01
Kutatás és innováció	2009	2010	2011	2012	2013	2014
K+F intenzitás	1,14	1,15	1,20	1,27	1,41	1,38
A közszektor oktatásra fordított kiadásai összesen (minden oktatási szint, a GDP %-ában)	5,12	4,90	4,71	4,07	n.a.	n.a.
Tudományos és technológiai állást betöltők száma a teljes foglalkoztatás %-ában	33	33	35	36	36	36
Felsőfokú végzettségűek ³	17	17	18	19	20	20
Felső középfokú végzettségű fiatalok ⁴	84	84	83	83	84	85
Csúcstechnológiai termékek kereskedelme a GDP %-ában	2,32	2,22	2,98	0,94	0,46	0,18
Termék- és szolgáltatás piacok és verseny				2003	2008	2013
OECD termékpiac-szabályozási mutató (PMR) ⁵ , összesített				2,11	1,54	1,33
OECD PMR ⁵ , kiskereskedelem				0,79	1,44	2,06
OECD PMR ⁵ , szakmai szolgáltatások				2,86	3,02	3,05
OECD PMR ⁵ , hálózatos iparágak ⁶				3,31	1,87	1,73

(1) E mutató módszertana és felleveési részleteiben itt tekinthető meg: <http://www.doingbusiness.org/methodology>.

(2) A Q7b_A kérdésre adott válaszok átlaga. „[Bankhitel]: Igényelt ilyen típusú finanszírozást az elmúlt hat hónapban? Milyen eredménnyel?” A válaszokat a következő kódok szerint osztályozták: teljes jóváhagyás esetén nulla, csaknem teljes jóváhagyás esetén egy, korlátozott jóváhagyás esetén kettő, elutasítás esetén három, elbírálatlanság vagy hiányzó válasz esetén „n. a.”.

(3) A felsőfokú végzettséggel rendelkező személyek százalékos aránya a 15–64 évesek között.

(4) A legalább felső középfokú végzettséggel rendelkező személyek százalékos aránya a 20–24 évesek között.

(5) Index: 0 = nem szabályozott; 6 = leginkább szabályozott. Az OECD termékpiac-szabályozási mutatóinak módszertana részletesen itt tekinthető meg:

<http://www.oecd.org/competition/reform/indicatorsofproductmarketregulationhomepage.htm>

(6) Aggregált OECD-mutató az energia, a közlekedés és a távközlés piacának szabályozásáról.

Forrás: Európai Bizottság; World Bank — Doing Business (szerződések érvényesítése és a vállalkozásindításhoz szükséges idő); OECD (termékpiac-szabályozási mutatók); SAFE (a kkv-k bankhitel-igényléseinek kimenetele).

C.5. táblázat: Zöld növekedés

Zöld növekedés teljesítménye		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Makrogazdasági							
Energiaintenzitás	kgoe / €	0,29	0,29	0,28	0,27	0,26	–
Szén-dioxid-intenzitás	kg / €	0,73	0,73	0,70	0,67	0,63	–
Erőforrás-intenzitás (az erőforrás-termelékenység reciprokja)	kg / €	1,23	1,12	1,09	0,96	1,10	1,23
Hulladékintenzitás	kg / €	–	0,19	–	0,18	–	–
Energiakereskedelem egyenlege	GDP-%	-4,8	-5,1	-6,0	-6,3	-6,3	-6,1
Az energia súlya a HICP-ben	%	13,69	14,73	15,47	16,77	17,04	16,99
Az energiaár-változás és az infláció különbsége	%	3,1	1,6	1,9	0,3	-11,7	-10,9
Reál fajlagos energiaköltség	a hozzáadott érték %-	17,0	19,4	20,5	–	–	–
A munkát terhelő adók aránya a környezetvédelmi adókhoz képest	arány	7,1	6,3	6,5	6,5	6,7	6,8
Környezetvédelmi adók	GDP-%	2,6	2,8	2,6	2,7	2,6	2,6
Ágazati							
Az ipar energiaintenzitása	kgoe / € a hozzáadott	0,14	0,14	0,14	0,13	0,18	–
A feldolgozóipar reál fajlagos energiaköltsége	érték %-	32,6	36,1	36,6	–	–	–
Az energiaigényes iparágak aránya a gazdaságban	GDP-%	10,38	10,40	9,44	9,35	8,52	8,49
Villamosenergia-árak a közepes méretű ipari felhasználók esetében	€ / kWh	0,13	0,11	0,10	0,10	0,10	0,09
Gázárak a közepes méretű ipari felhasználók esetében	€ / kWh	0,04	0,03	0,04	0,05	0,04	0,04
A közszektor energiára fordított K+F kiadásai	GDP-%	0,01	0,00	0,00	0,01	0,04	0,04
A közszektor környezetre fordított K+F kiadásai	GDP-%	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01
A települési hulladék újrahasznosításának aránya	%	24,9	29,6	32,7	34,6	35,4	–
A kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó üh- kibocsátás aránya*	%	33,5	34,0	34,1	34,5	33,3	33,5
A közlekedés energiaintenzitása	kgoe / €	1,19	1,06	1,03	0,95	0,88	–
A közlekedés szén-dioxid-intenzitása	kg / €	3,21	2,85	2,72	2,57	2,40	–
Az energiaellátás biztonsága							
Energiainport-függőség	%	58,5	58,1	51,8	52,3	52,3	–
Aggregált szállítói koncentrációs index	HHI	60,6	59,2	52,9	58,7	61,0	–
Az energiamix diverzifikációja	HHI	0,25	0,25	0,25	0,24	0,23	–

A makroszintű intenzitásmutatók a fizikai mennyiség és a GDP arányát mutatják (2005-ös árakon).

Energiaintenzitás: bruttó belföldi energiafelhasználás (kgoe) osztva a GDP-vel (EUR).

Szén-

dioxid-intenzitás: üh-kibocsátás (kg CO₂-egyenérték) osztva a GDP-vel (EUR).

Erőforrás-intenzitás: belföldi nyersanyag-felhasználás (kg) osztva a GDP-vel (EUR).

Hulladékintenzitás: hulladék (kg) osztva a GDP-vel (EUR).

Energiakereskedelem egyenlege: az energiaexport és -import egyenlege a GDP %-ában.

Az energia súlya a HICP-ben: az energiatickek aránya a HICP meghatározásához használt fogyasztói kosárban.

Az energiaár-változás és az infláció különbsége: a HICP energiakomponense és a teljes HICP infláció (éves %-os változás).

Reál fajlagos energiaköltség: reál-energiaköltségek a gazdasági hozzáadott érték százalékában.

Környezetvédelmi adók a munka adója arányában: Európai Bizottság: „Taxation trends in the European Union”.

Az ipar energiaintenzitása: az ipar végső energiafelhasználása (kgoe) osztva az ipar által előállított bruttó hozzáadott értékkel (2005-ös EUR-árak).

A feldolgozóipar reál fajlagos energiaköltsége: reálköltségek a feldolgozóipari hozzáadott érték százalékában. Az energiaigényes iparágak aránya a gazdaságban: az energiaigényes iparágak bruttó hozzáadott értékének aránya a GDP-ben.

Villamosenergia- és gázárak a közepes méretű ipari felhasználók esetében fogyasztási sáv: 500–2000 MWh és 10 000–100 000 GJ; áfa nélkül.

A települési hulladék újrahasznosításának aránya: az újrahasznosított települési hulladék aránya az összes települési hulladékhoz képest.

A közszektor energiára és környezetre fordított K+F kiadásai: az érintett területek kormányzati K+F kiadásai a GDP %-ában.

Az üniós kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó üh-kibocsátás aránya: a tagállamok által az Európai Környezetvédelmi Ügynökségnek bejelentett üh-kibocsátás alapján (földhasználat, földhasználat-megváltoztatás és erdőgazdálkodás nélkül). A közlekedés energiaintenzitása: a közlekedés végső energiafelhasználása (kgoe) osztva a közlekedési ágazat által előállított bruttó hozzáadott értékkel (2005-ös EUR-árak).

A közlekedés szén-dioxid-intenzitása: a közlekedés üh-kibocsátása osztva a közlekedési ágazat által előállított bruttó hozzáadott értékkel.

Energiainport-függőség: nettó energiainport osztva a bruttó belföldi energiafogyasztással, amely tartalmazza a nemzetközi bunkerolaj-fogyasztását.

Aggregált szállítói koncentrációs index: olaj, gáz és szén vonatkozásában. A kisebb értékek nagyobb diverzifikációt, vagyis alacsonyabb kockázatot jelölnek.

Az energiamix diverzifikációja: a földgáz, valamennyi kőolajtermék, a nukleáris energia, a megújuló energiák és a szilárd tüzelőanyagok Herfindahl indexe. * Európai Bizottság és Európai Környezetvédelmi Ügynökség

Forrás: Egyéb jelzés hiányában az Európai Bizottság (Eurostat)

